

LJUDSKI TEDNIK

Leto III. - Lir 15.-, Jugolir 10.-, Din 6.-

Poslatna plačana

Trst 22. januarja 1948

Spedizione in abbon. postale U. n. gruppo

Štev. 101

SPOMINSKI DNEVI V JANUARJU

17. 1943. Začetek
IV. sovražne ofenzi-
ve proti NOVJ.
17. 1945. RA osvo-
bodila Varšavo.
21. 1924. Umrli Vla-
dimir Ilič Lenin.
22. 1924. Dan spo-
mina na Lenina.
23. 1878. Rojen O-
ton Župančič.

Zagonetna Indija

★
Lenin

★
Dve drami SNG-a

★
**„Politika“ v šoli
po pojmovanju
ZVU**

★
Oton Župančič

★
**Kometi in zvezde
repatice**

Zakaj Angloameri- kanci nasprotujejo skupni upravi

7. novembra preteklega leta je jugoslovanska vlada pisмено spo- ročila angleški in ameriški vladi svoj predlog o skupni upravi treh (Anglije, Amerike in Jugoslavije) na Tržaškem ozemlju. Te dni pa je prišel na jugoslovansko pisme- no sporočilo uradni britanski od- govor, ki zavrača kot je bilo pri- čakovati, jugoslovanski predlog, ra- zen tega pa je poln neutemeljenih obtožb proti Jugoslaviji in jugo- slovanski vojaški upravi v coni B Tržaškega ozemlja.

Svoje odklonilno stališče do skupne uprave Tržaškega ozemlja opravičuje britanska vlada obto- žujoč Jugoslavijo, da je proti skle- pom v Haagu sprejela ustroj v svoji okupacijski coni, do česar pa ne bi smelo priti vse do imenovanja guvernerja. Anglija in Amerika stojita na stališču, da imajo prebivalci Tržaškega ozem- lja pravico (1) do sedanjih (biv- ših italijanskih) legalnih politič- nih in socialnih ustanov.

Za takim s haškimi dogovori na videz skladni stališčem pa se skriva pravi vzrok nasprotovanja Anglosakoncev do skupne uprave, ki je ta, da hočejo Anglija in Ame- rika pač za vsako ceno ohraniti in utrditi svoj sedanji režim na Tržaškem ozemlju. Le s takim re- žimom si namreč upata Anglija in Amerika obdržati Tržaško ozem- lje v svojih rokah, zanleči sedanje negotovo stanje in med tem spre- meniti Tržaško ozemlje v čvrsto strateško bazo svojega imperializ- ma.

V zvezi z očitkom kršitve dogo- vorov Haaga pa je treba vedeti, da sta to prav za prav storili Anglija in Amerika, ne pa Jugoslavija.

Z osvoboditvijo Tržaškega ozem- lja in po dogovoru Tito - Aleksan- der, sta bili obe strani obvezani spoštovati stanje, kakršno sta ob svojem prihodu na to ozemlje na- šli; to se pravi, da bi morali spo- štovati politične in kulturne usta- nove, ki so postale na tem ozem- lju takoj z osvoboditvijo legalne.

In kakšno je bilo stanje mese- ca maja 1945?

Na vsem sedanjem Tržaškem ozemlju so obstajali že med borbo proti nemškimi okupatorjem svobodno izvoljeni Narodno-osvo- bodilni odbori, tako na deželi kot v mestih vključno s Trstom. S po- razom Nemcev in dejansko že prej, so prenehale delovati vse do- tedanje politične in socialne usta- nove in dejanska oblast na ozem- lju je prešla v roke ljudstva oz. od ljudstva postavljenih organov. Tega dejanskega položaja tedaj ni bilo mogoče zanikati, čeprav ga danes skušajo na vse načine pana- rediti. Če bi to bilo mogoče, že te- daj zanikati, bi to gotovo storil general Alexander, ki si je bil brez dvoma že na jasnem o na- menih in načrtih svojih vlad v Angliji in Ameriki za bodočnost. Zaupniški vojaški upravi stasem sprejel obvezo, da bosta delovali oslonjeni na te edino legalne poli- tične in socialne ustanove.

Od tedaj je začela razvijena pot obeh vojaških uprav. Jugosla- vija in njena vojaška uprava sta

ta dogovor spoštovati, pod anglo- ameriško vojaško upravo pa je kmalu po odhodu jugoslovanskih čet prišlo do prošutnega odloka št. 11, s katerim je bila odzeta vsa izvršilna moč ljudskim Narodno- osvobodilnim odborom in je ta prešla na oživiljene ustanove itali- janskega fašističnega aparata. Ta- ko si je anglo-ameriška vojaška uprava postavila sebi ob stran krog, od prebivalstva popolnoma odrezanih ljudi (ne glede na upo- števanje nacionalnih pravic). Po- sledica tega je bila, da je nujno prišla angloameriška uprava v na- sprotje z interesi in težnjami pre- bivalstva na svojem ozemlju. Tu bi lahko citirali nekaj podatkov iz članka beograjske «Borbe» o sedanjem položaju v angloameri- ški coni Tržaškega ozemlja, na pr: Položaj tržaške industrije, Irgoni- ne in pomorstva se stalno slabša. Namesto da bi Angloamerikanci omogočali razvoj domače industri- je, kar bi vsaj donekateri ublažilo bedo in brezposelnost, izvršujejo, pomembna javna dela, po drugi strani pa grade strateške objekte na pr. cesto proti Avstriji. Angloame- riška vojaška uprava preprečuje dobavljanje surovin za tržaško in- dustrijo iz Jugoslavije. Tovarna «Ilva» v Skednju, katere zmogljivi- vost lahko doseže letno 200.000 ton koka, 175.000 ton surovega že- leza, 60.000 ton jekla, 30 milijonov m³ plina, proizvaja sedaj pod angloameriško vojaško upravo sa-

mo neznatno količino plina in ne- kaj derivatov. Brezposelnost je v juniju 1947. narasla na 26.950 ljudi, kar znaša eno desetino vse- ga prebivalstva. Cene življenjskim potrebščinam so ogromno naras- le. itd. itd.

Kakšen je politični kurz v an- gloameriški coni do demokratične- ga ljudskega gibanja ni treba po- sebej poudarjati, saj je iz cele vrste dogodkov jasno, da si priča- deva angloameriška vojaška upra- va kot eksponent Trumanove dok- trine in Marshallovega plana popol- noma zatreti demokratično ljud- sko fronto v korist raznih profa- šističnih stranic, ki so jih umet- no ustvarili in jih tudi umetno vzdržujejo.

Ob vseh teh dejstvih, ki jih an- gloameriški in njegov vazalni tisk tako izmalicično prikazuje z uspe- hom morda samo v Ameriki pri nas nikakor ne more sedaj opravičiti svojih očitkov proti Jugoslaviji, ki v resnici spoštuje dogovore, voljo ljudstva in njego- vo samoupravo, ki je končno le pridobitev njegovega protifašistič- nega boja in zmage.

Kljub tem bistvenim razlikam med načinom upravljanja obeh vo- jaških uprav, se je Jugoslavija od- ločila za svoj predlog o skupni upravi, želeč s tem koristiti inte- resom prebivalstva in prispevati h končni ureditvi Tržaškega ozemlja. Če sta sedaj Anglija in Amerika ta predlog zavrnili, pomeni da njima ne gre za interese tržaškega ljudstva in končno za interese sve- tovnega mira, ampak da se s svo- jo diktatorsko upravo na Tržaškem ozemlju dobro počutita in da v svojih imperialističnih stremljenjih nočeta biti moteni. Nobenega dvo- ma ni namreč, da bi prisotnost Ju- goslavije v začasni skupni upravi Tržaškega ozemlja zelo mnogo ko- ristila stvari demokracije, ki je se- daj pri nas po zapadnem vzoru ponizana na pojem policije, džipov in protipartizanskih sodb.

J. K.

O bratstvu

O bratstvu med narodi se je pri nas na Tržaškem ozemlju že zelo mnogo govorilo in pisalo. Toda to ne pomeni, da so vsi, ki pišejo in govorijo o bratstvu, tudi v resnici zanj. Pisati in govoriti namreč je vso prelahko, posebno še, kadar so dejanja vse kaj drugega kot pa do- kaz iskrenosti.

Tržaško ljudstvo se je v zadnjih letih pokazalo toliko zrelo, da zna kaj hitro ločiti puble fraze od iskrenih besed in dejanj. Zato se oni, ki jim je bratstvo v njih pro- gramih le krinka, nimajo nade- jat; nikakršnega odziva pri ljud- stvu pa bodisi Slovincih ali Ita- lijanih, ki si žele bratstva v de- janjih. Tako spoznanje je med drugimi tržaškimi šovinisti lahko odnesel pred časom tudi gospod Fabrice, šef mladinske sekcije Tržaške akcijske stranke s kongre- sa tržaške antifašistične mladine, ko so mu na izizvalne besede o njih bratstvu odgovorili mladi de- legati z vzkliki: «Fatti, non paro- lo, dejanja ne besede».

Toda besede in programi pri lažnivih ne veljajo mnogo ali pa nič. Zato besedičijo in «programi- rajo» še naprej. Smolo pa imajo vsi ti šovinisti in fašisti od ita- lijanskih do slovenskih, da se pa le prehitro zapletajo in izdajajo.

Evo vam bratstva gospoda (Grat- tona, leaderja tržaških Italijan- skih republikancev, ki ga je ozna- nil v Neaplju (ne v Trstu!): «Ne zahtevamo tuje zemlje. Zahteva- mo le to, kar nam je bilo odtrga- no. Zahtevamo Istro in Trst, Reko in Zuder. Brez vsega tega je Ita- lija invalid. Iz te rane bo vedno tekla kri in zastrupljala naše na- cionalno in mednarodno življenje. Zaradi miru in bratstva med Ita- lijani in Slovenci hočemo svoje nazaj. Smo proti vsakemu impe- rializmu».

Poglejte iredentista, imperiali- sta in oznanjevalca bratstva ohe- nem. Seveda oni so za bratstvo s Slovenci, toda ne kot enaki z

enakimi. Oni, Italijani gospodarji, Slovenci brezpravni, Italijanski državljani, kot nekda. Potem, da, potem je možno bratstvo in mir- no sožitje.

Pogoj italijanskih šovinistov za njih bratstvo z nami je torej ita- lijanska meja na Snežniku. Toda okdo v Trstu je šel še dalje od te- ga italijanskega «republikanca». Ta ne zahteva za ceno bratstva samo pol Slovenije pod De Gasperijevo Italijo, ta zahteva celo tržaško ozemlje in celo Jugoslavijo za Trumanovo Ameriko. «Slovenska dolarska zveza» je dala namreč v svoj program bratstvo in istočasno je v istem programu obsodila in napovedala borbo že davno sile. njenemu bratstvu med italijan- skim in slovenskim delovnim ljudstvom. In glejte! Njen poziv na bratstvo in njena pripravljeno- st na bratstvo je našla takojšen odziv. Italijanski fašisti in šovinisti so ga sprejeli z velikim navdu- šenjem in dali duška svojem bratstvu slovensko dolarsko zve- zo v «Voce liberia» in «Messagge- ro Veneto». In še nekd je ta po- ziv na bratstvo pozdravil: Anglo- ameriški imperialisti. Tako so sto- pil v «dolarsko bratovščino» vsi sovražniki bratstva med narodi in delovnim ljudmi.

Toda ta njih bratovščina je gni- la in je na las podobna lepemu slovenskemu prgovoru: «Velike ribe žro male» ali Italijanski faši- sti slovenske, angloameriški pa oboje. Med to proceduro v notra- njem razvoju dolarske bratovščine pa tržaško italijansko in sloven- sko ljudstvo ne zamuja najmanj- še prilike, da v skupni vsadodnev- ni borbi za mir in ljudsko demo- kracijo še bolj utrjuje svoje res- nično bratstvo.

ORLANDO IN MARAZZA

SFORZA ZAGOVORNIK VOJNIH
ZLOČINCEV

«... in vojni zločinci bodo sojeni v krajih, kjer so izvrševali zloči- neli».

Nihče, ki se je po srečnem na- ključju vrnil iz nemških in ita- lijanskih koncentracijskih taborišč, ali ki je bil priča nacističnega in fašističnega barbarstva v zadnji vojni, ne bo mogel nikoli pozabi- ti, kako je zločinska fašistična ideologija napravila iz ljudi zver- ne, ki so se naslajale ob mukah in trpljenju svojih žrtev.

Mnogi taki krvniki fašistične so- le so prišli že v teku vojne v roke ljudstva, ki jih je samo sodilo. Premnogi pa so žal našli v povoj- nih razmerah v Evropi in izven nje dovolj možnosti za nadaljeva- nje svojega zločinskega delovanja proti demokraciji in miru. Preko njih so sile, ki računajo na sko- rajšnjo povrnitev vojne tragedije, razgrnile svoj varnostni plašč, aza- padne demokracije. Znano je n. pr. in podprto z dokazi, da so na angloameriškem področju v Av- striji, Nemčiji, Trstu in drugod popolnoma varni v službi anglo- ameriškega imperializma številni vojni zločinci različnih narodno- sti. Prav tako sta jili polna Fran- cova Španija in Vatikan. Se poseb- no značilen pa je položaj bivših vojni- nih zločincev v De Gasperi-ji v Italiji. Poleg nekaj desetih večjih in manjših jugoslovanskih vojni- nih zločincev, ki so našli v De Gaspe- ri-jevi Italiji teren za svoje proti- jugoslovansko delovanje, je tam še cela vrsta ljudi, bivših italijan- skih fašističnih civilnih osebnosti in visokih oficirjev bivše italijan- ske vojske, ki so se proslavili po svojih zločinih v Sloveniji, Hrvat- ski, Ukrajini in drugod.

Nekaj takih italijanskih vojni- nih zločincev je italijansko ljudstvo sicer že samu obsodilo ob kap- tulaciji fašistične Italije in nekaj

tudi v narodnoosvobodilni borbi italijanskih partizanov. Večina njih pa se je znala skriti ali po- tuhniti vse dokler ni našla v De Gasperi-ju in ostalih protiljudskih politikantih dovolj zaslombe za svoj ponovni nastop v javnosti.

Pod pritiskom javnega demokra- tičnega mnenja in da si ustvarijo sedanji italijanski hlapci anglo- ameriškega imperializma legitima- cijo antifašistov, so sicer postavili nekaj vidnejših fašističnih vojni- nih zločincev pred sodišče. Toda do-

ACHILLE MARAZZA

sednji svojim političnim načrtom za bodočnost so obsodili to zlo- činec na mile kazni in jih pozneje z amnestijami spel popolnoma osvobodili. Tako ljudje, ki so več- sili morili in požigali v imenu Mussolinijeve Italije, govorje da- nes s svojih visokih položajev kot predstavniki demokratične Italije.

Znano je, da ogromna večina italijanskega ljudstva s tem ne soglašja, da se odločno bori za čast svoje domovine in za njeno demo- kratizacijo. Toda to ne more biti samo problem Italije in njenih državljani, to je problem, ki živo zadeva vse narode in vsa ljudstva, ki so potrebna miru. Posebno pa tako stanje v Italiji vzbudja lah- ko njene sosode.

Jugoslavija je zaradi tega že ne- kajkrat zahtevala v smislu mirov- nih pogodb od Italije vojne zločin- ce, ki so kot taki delovali na nje- nem ozemlju. Toda italijanska vlada ni bila nikoli pripravljena ustreči jugoslovanskim zahtevam, čeprav gre za zločince takega ko- va, kot so n. pr. general Orlando, bivši poveljnik okupacijske divi- zije v Sloveniji in sedaj vrhovni poveljnik policije in bivši oficir fašistične vojske in inšpektor ita- lijanskih koncentracijskih tabo- rišč, sedaj član De Gasperi-jeve vlade Achille Marazza.

(Nadaljevanje na 2. strani)

KRONIKA

* PO NEUSPELNIH POGAJANJH MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO o predlogih za določitev trženskega guvernerja sta obe državi predali zadevo organizaciji Združenih narodov.

* TRUMAN v svojih govorih pred ameriškim kongresom nenehno poudarja nevarnost inflacije, ki utegne izbruhniti v ostro gospodarsko krizo. Predložil je desetletni načrt, po katerem bi se ameriška proizvodnja povečala za 35 odst. in stvarne mezde dvignile za 27 odst.

* DIMITROV, bolgarski ministrijski predsednik, je obiskal Bukarešto, kjer so podpisali romunsko-bolgarsko pogodbo o prijateljstvu, sodelovanju in medsebojni pomoči. Dimitrov je pri tem ostro ožigosal ameriško vmešavanje v Grčijo, ki je velika nevarnost za mir.

* V MOGADISCIU, v glavnem mestu Somalije, bivše italijanske kolonije, so domačini poklali več italijanskih kolonistov ob priliki manifestacij po prihodu medzvezniške komisije, ki preučuje bodoči statut tega ozemlja. Splošno mnenje, da imajo v tej zadevi prste Angleži, ker se hočejo sami polastiti te kolonije in izriniti Italijane. Grof Sforza je vložil protest pri angleški vladi.

* VELIKA BRITANIJA, ki upravlja bivšo italijansko kolonijo Tripolitanijo, je odstopila zelo važno oporišče pri Tripolitanu Američanom.

* POSEBNA AMERIŠKA KOMISIJA bo obiskala vseh 16 držav, ki so sprejele Marshallov načrt. Američanom namreč ne diši, da bi sklicali ponovne konference vseh 16 držav.

* ANGLEŠKI LIBERALNI KROGI se razburjajo nad pogoji, ki so jih stavile ZDA za sprejem pomoči in ki predvidevajo med drugim tudi razvrednotenje valute držav koristnic. Daily Express pravi, da »Velika Britanija noče prodati svoje neodvisnosti za cigarete, suhe češnje in jajca v prahu Marshallova načrta«.

* V TARANTU je prišlo do množičnih demonstracij proti prihodu ameriških mornariških strelcev.

* V ZAPADNI NEMCIJI so odkrili tajni načrt »Me o splošni sabotažni akciji proti zasedbenim silam. To odkritje sovpad s stavkami v Porurju in Porenju, kjer delavstvo zahteva povečanje nezadostne hrane. Očitno je, da so si ameriške zasedbene oblasti izmislile načrt, da bi postavile nemške komuniste izven zakona.

* TRETJA SILA je pri volitvah predsedstva narodne skupščine v Franciji preprečila izvolitev komuniste Duclosa za prvega podpredsednika, kakor to zahteva ustavno pravilo. S tem je hotela preprečiti, da ne bi prišel do izraza komunistični vpliv pri morebitni vladni krizi sprčo dejstva, da je predsednik Herriot bolehen.

* MARSAL GUDERIAN, Hitlerjev specialist za tankovsko borbo in vojni zločinec obnavlja na ameriško pobudo nemško obveščevalno službo Abwehr, ki naj bi stopila v stik z vsemi fašističnimi organizacijami na svetu.

* OFENZIVA KITAJSKE LJUDSKE ARMADE se nadaljuje in nacionalistična posadka v Mukdenu, ki je obkoljena, je izgubila upanje na rešitev. Nekli obkoljeni Čang-kajskov general je izvršil samomor. Mestni Vejhajvej in Liniju je ljudska armada osvobodila in je tudi prekoračila reko Jangce.

* GRŠKA DEMOKRATSKA VOJSKA je osvobodila mesto Arahova, medtem ko je atenska vlada prejela iz Amerike opomin, češ da ne uporablja uspešno ameriško pomoč.

* FRANCO uporablja nad 20 tisoč vojakov v gorah Valencije, kjer so začeli partizani z najmočnejšo akcijo, kar jih je bilo doslej.

* AMERIŠKI MORNARISKE STRELCE so prispeli na Malto.

* IRANSKA VLADA je odobrila ustanovitev nove angleške družbe za izkoriščanje nafte po odhodu bivšega zunanjega ministra Edeana iz Teherana.

Marshallov načrt - vojaška organizacija

Forrestal bi rad poveljeval vojskam 16 držav

Ameriško zunanje ministrstvo je izdalo senzacionalno poročilo za člane kongresa o političnem položaju v Evropi, ki naj prepriča kongres, da odobri Marshallov načrt. Poročilo obsega 17 zvezkov in pretresa položaj v 16 državah, ki so sprejele Marshallov načrt.

Prvi zvezek je nekak uvod v Marshallov načrt in obravnava politični pomen tega načrta. Poročilo posveča največjo pozornost Franciji, in hkrati odkriva ameriško osnovo francoske politike. Pravi naslednje: »Francija je ključ demokracije v Zahadni Evropi. Če bi Francija prišla pod komunistično nadzorstvo, ne bi mogli obdržati demokracije v ostalih državah Zahadne Evrope. Na splošno pa bi bila gospodarsko zdrava Francija s popolno proizvodnjo jez proti komunističnemu gospodarstvu v Zahadni Evropi«.

Sedanjno francosko vlado označuje poročilo kot »zvezo zmrtnih strank okrog MRP (demokristjanov) in socialistov. Le-ta skuša rešiti tri glavna vprašanja, ki ogrožajo obstoj Francije in sicer: 1. gospodarske težave, 2. ofenziva komunistov in 3. globoka na-

sprotja v koalicijski vladi glede gospodarskih vprašanj.

»Če bi Schumanova vlada mogla uspešno rešiti vsa ta vprašanja, pravi poročilo, bi general de Gaulle zgubil svoj glavni argument, po katerem je sedanja vlada nesposobna vladati. Če pa Schumanova vlada ne bo kos tem težavam, se bo možnost za revolucionarno akcijo komunistov po-

večala.«

S tem hoče zunanje ministrstvo prepričati kongres, da je treba čim bolj podpreti Schumanovo vlado.

Poročilo nato govori o »odstranitvi komunističnih ministrov iz vlade maja 1947«, s čimer prizna, da niso odstopili po parlamentarnih pravilih, marveč da so bili izrinjeni iz vlade na namig iz Amerike. Poročilo sklepa, da je

to »prvi korak za izolacijo KP v Franciji, ki se nadaljuje z razvojem mednarodnega položaja«.

Dalje je rečeno, da se »razkol v sindikalnih vrstah obeta kot najbolj odločilen dogodek po osvoboditvi s čimer zunanje ministrstvo potrjuje, da je do razkola prišlo na pobudo iz Amerike«.

Objavi tega poročila je sledila važna izjava ameriškega vojnega ministra Forrestala, ki je dejal, da bo njegovo ministrstvo imelo nalogo, da vzporedi delovanje oboroženih sil vseh 16 držav, ki bodo prejele pomoč po Marshallovem načrtu. Potrebno je natančno preučiti možnost okrepitev francoske vojske, je izjavil Forrestal, da za- tremo vsak poskus invazije Zahadne Evrope. Washington tudi proučuje možnost, da bi zahtevali od evropskih držav, naj odstopijo svoja vojaška oporišča za ameriško vojsko kot protiuslugo za gospodarsko pomoč, ki jim jo nudi Marshallov načrt.

Minister Forrestal torej zahteva, da se oborožene sile 16 držav podredijo ameriški vojski in vrhovnemu poveljstvu, ki bo lahko razpolagalo z njihovimi pristanišči in letališči.

Marshallov načrt je torej samo poskus, da si imperializem zagotovi popolno oblast nad 16 državami Zahadne Evrope. Dalje skuša ta načrt izolirati in postaviti izven zakona delavsko gibanje, da bi tako utrdil gospodarski in vojaški blok 16 držav pod vodstvom ZDA v svoji ofenzivi proti SZ in za podreditev ljudskih demokracij Vzhodne Evrope. Te listine so dokončno izpodbile trditve ameriških propagandistov, češ da Marshallov načrt nima političnih namenov in da je samo človekoljubna ustanova.

V PRICAPOVANJU IZDATNEJSE POMOČI POSILJATA MARSHALL IN TRUMAN EVROPI »VLAK PRIJATELJSTVA«

Polom ameriške politike predvideva celo Lippmann

Walter Lippmann, eden od najbolj vplivnih ameriških novinarjev, je napisal v New-York Herald Tribune uvodnik pod naslovom »Razgovor s komunistom«. Čeprav objavlja Lippmann ta razgovor po svoje, vendar je značilno, da ga pri- naša brez komentarja in zelo podrobno. S tem skuša posredno opozoriti ameriško javno mnenje na nevarnost zunanje politike ZDA. Pisec, ki nikakor ni napreden mož, zagovarja pomirjevalno politiko v Grčiji in predlaga kompromisno rešitev.

Lippmann pravi skozi usta namišljene »komunistične osebnosti z Vzhoda« naslednje o Marshallovem načrtu: »Predvsem Kongres ne bo podelil tako izdatne pomoči, da bi rešil socialni položaj vladajočih srednjih slojev v Vel. Britaniji in Franciji. Drugič: pomoč boste izdali pod pogojem, — in citiral je Harolda Stassena — da se Evropa odpove socializmu. Tretjič: jasno boste povedali, da ne bodo prejele pomoči tiste vlade, v katerih so komunisti, kot je to že storila Amerika za Italijo in Francijo.

V takih razmerah bodo komunisti dokazali, da se industrija v katerem koli delu Evrope lahko razvija samo tedaj, če sami pripravijo delavstvo do discipliniranega napora. Četrtič: čim manj uspeha boste imeli pri obnovi zapadnoevropske industrije, tem bolj se boste trudili, da vzpostavite nemško težko industrijo.

Tedaj, je nadaljeval navdušeno moj obiskovalec, vas bodo začeli evropski narodi vedno bolj sovražiti. Videli bodo, da niste uresničili svojih obljub. Prepričali se bodo, da vaši dolarji služijo samo za uničenje njihove neodvisnosti in za zaviranje socializma, ki ga hočejo. Videli bodo, da ste proti enotnim ljudskim frontam. Spoznali bodo, da jim dajete pomoč samo zato, ker jih hočete izrabiti za vojno, ki jo pripravljate.«

Lippmann piše dalje, da je vprašal omenjeno osebnost, zakaj SZ odbija ameriško pomoč in zakaj hkrati trdi, da jo potrebuje. In po Lippmannu je imenovana osebnost odgovorila: »Toda vi nam boste dali pomoč v vsakem primeru in mi

lahko čakamo, dokler ne boste prisiljeni nam jo ponuditi, ne da bi za to stavili kakšne politične pogoje. To se bo zgodilo tedaj, ko bo izbruhnila pri vas velika gospodarska kriza v prihodnjih treh do petih letih. To se pravi, da bo tedaj nastala v Ameriki nadprodukcija, in ne boste mogli kot kapitalistična država prodati svojih proizvodov doma, marveč boste prisiljeni izvažati.

Danes se še lahko predstavljate kot dobrotnik, ki pomaga ubogi Evropi. Toda ko boste imeli na grbi 15 milijonov brezposelnih, bo morala vaša vlada subvencionirati izvoz v Evropo, da bi vaša podjetja lahko postala zopet donosna. V 3

KRAVATE V MARSHALLOVEM NAČRTU

Harvey Morley, ravnatelj dnevnika v ZDA (Angola India- na) je začel propagandno kampanjo za zbiranje kravati, ki jih hoče množično pošiljati v Evropo. Izjavil je: »Kravate so ena izmed tistih malih stvari, ki poživijo in oplešajo življenje. Naša država mora imeti kravate na pretek, da bomo z njimi lahko ogreli srce vsakega Evropejca, ki vzdihuje po novi kravati.«

do 5 letih se bodo tudi uredile vse svetovne zadeve.«

In Lippmann sam tako-le zaključuje: »Prihajamo do zaključka, da ta komunistična koncepcija o bližnji bodočnosti temelji na dveh premisah. Prva je ta, da ne bomo mogli zadostno ustaviti inflacije in preprečiti krizo.

Druga premisa obstaja v tem, da bodo naša diplomacija pri izvajanju Marshallova načrta zaslepili dolarji in atomska bomba tako, da bo napačno ocenila čustva in politično stvarnost povojne Evrope. Tako se bo v svojem protikomunističnem besu poslužila evropskih fašistov, nacistov in kooberacionistov. Ne bomo torej izkoristili Marshallov načrt kot orodje za obnovo evropske enotnosti, marveč kot fond »posojilu in najmu«, ki naj pomaga evropskim strankam in frakcijam v njihovi protikomunistični borbi.

Skratka, druga komunistična premisa pomeni, da nimamo politične bistrine, fineše in spretnosti, da bi uspešno izvedli Marshallov načrt.«

VOĐITELJI ANGLEŠKE, ITALIJSKE IN FRANCOŠKE KP POLITT, TOGLIATTI IN THOREZ NA KONGRESU ITALIJAN, PARTIJE V MILANU

Orlando in Marazza

(Nadaljevanje s I. strani)

Jugoslavija je svojo zahtevo po teh dveh vojnih zločincih utemeljila z številnimi dokazi, pisanimi in fotografiranimi dokumenti, ki bi morali veljati za vsakega resničnega demokrata in antifašista. Vendar je italijanska vlada zahtevo zavrnila po svojem znamenitem ministru grofu Sforzi in še nekaterih vidnih osebnostih sedanjega italijanskega režima. Grof Sforza je označil stališče italijanske vlade in svoje do vojnih zločincev takole: »Zmaga je ne sme biti dovolj velika, pravice sojenja bivšim zločincem. Posebno še potem, ko smo mogli ugotoviti, da razsodba v Nuernbergu ni koristila stvari miru med nemško mladino. Potrjujem še enkrat, da smo mi prvi za to, da se neizprosno kaznujejo oni, ki so se pregrešili proti človečnosti, toda ne moremo dopustiti, da se v tej zvezi omejuje član vlade Achille Marazza, o katerem Slovenci govorijo s spoštovanjem in priznanjem zaradi njegove aktivne borbe proti fašizmu«.

Koliko veljajo take izjave predstavnika sedanjega italijanskega režima, ki je ves v službi vojno-ljudskega angloameriškega imperializma in koliko veljajo njih antifaziem, ve najbolje naše ljudstvo, nad katerim sta se znašala med celo vrsto vojnih zločincev tudi Orlando in Marazza.

In še se najdejo ljudje, ki govorijo o neki zapadni demokraciji, ki vlada tudi v Italiji in ki naj bi bila idealna. Toda ali ni tudi ta primer z italijanskimi vojnimi zločinci eden izmed dokazov, da ni resnične demokracije razen ljudske, ki je v prvi vrsti odstranila s pozornice javnega in diplomatskega življenja vojne zločince in druge ostanke fašizma, popolnoma onemogočila njih vsakršno ponovno pojavu in postavila tako zdrave osnove za mirno bodočnost narodov?

ZAGONETNA INDIJA

Indija! Kakšno bogastvo misli, podob in spominov nam prikljuje ta čarobna beseda! Kako čudovite stvari so že pripovedovali o tej deželi! Domovina fakirjev in bajno bogatih princův (maharadž) starinskih templjev, sovražne narave, lakote, povodnj in zagonetnih izginotij, to je Indija. In nad vsem tem je kraljevala angleška kolonialna sila. Angleži so s svojim orožjem, s trgovci in uradniki izkoristili notranje spore te razsočene dežele ter si osvojili državo, na katere je bila razdeljena in jih povezali v celoto — v veliko kolonialno enoto.

Toda tuji osvajačci so s svojim prihodom odprli deželo zunanjim vplivom in s tem že nakazali, da bo prej ali slej prišel dan, ko politika sodeli in vladaja ne bo več zalegla, ko bo dozorcel narod zahteval svojo neodvisnost. Čim bolj si je elita domačega prebivalstva pridobivala znanja od svojih belih gospodarjev v zadnjih 300 letih, tem bolj so se primitivni Indijci dvigali iz mračne ignorance in se napravniki civilizacije. Zato pa so tudi tem bolj nestrpno pričakovali dan svoje politične neodvisnosti. Kako ne bi demokratična načela ki so prišla iz inozemskih vrtov napravila globok vtis na najnižjo kasto tako imenovanih nedotakljivih in jim vzbudila upanje na odrešitev?

Lakota in epidemije so nerazdružljivo povezane z Indijo. Kaj je bolj naravno kot to, da domačini zvržejo krivdo za te nesreče na belokožce? Junake številnih lokalnih uporov proti angleškemu gospostvu so povzdignili v vrsto mučnikov. Nič čudnega ni, če se srd sestradanih ljudskih množic obrača proti njihovim belim gospodarjem, ki brez sočutja krojijo med njimi. Toda nič boljši niso bo-

haradže bodo verjetno proglasili neodvisnost, in bodo tako tvorili tretjo skupino neodvisnih držav Radžistan (radža — knez).

Toda v vsaki od teh držav so verske manjšine in s proglasitvijo neodvisnosti se je manjšinsko prebivalstvo začelo v strahu pred večino v milijonih seliti, zlasti velja to za Hindustance iz muslimanskega Pakistana. Prišlo je do množičnih pokoljev in večina so begunci smeli odnesti s seboj le najnujnejše. Pakistanska vlada pa jim je ostala premoženje zaplenila in blokirala njihove kredite v bankah.

Nemirov in pokoljev niso mogli

Indija meri 4 milijone kv. km s 400 milj. prebivalcev. 67 odstotkov Indijcev, 23 odstotkov muslimanov in 10 odstotkov drugih ver (budisti, kristjani in Sikhi). 75 odstotkov jih govori indoevropske jezike (hindustanski in bengalski), ostali pa izvirne jezike (mundamalaški, tibetobirmanski in dravidski).

preprečiti niti javne molitve Mahatme Gandhija z njegovimi načeli pasivnega upora, ki je proti vsaki uporabi sile. To filozofijo so dobro izkoristili prejšnji kolonialni gospodarji in sedaj jo iz razumljivih razlogov zagovarjajo bogati maharadže. Mahatma nenehno poziva pakistansko vlado (predsednik Zinah) in indijsko vlado (predsednik Nehru), da se sporazumeta in v ta namen periodično začnejo z gladovnimi stavkami, ki pa ne prinašajo trajnega uspeha.

Dejstvo je, da so ti nemiri rezultanta mešanice srednjeveških verskih strasti, nacionalističnih ambicij, kakor jih je Evropa že doživljala v preteklosti in porajajo se socialne revolucije.

Ze bežen pogled na zemljevid in zgodovina nam razloži nekatere spore. Zato je tipičen primer pokrajine Pendžab v Pakistanu s 30 milijonskim mešanim prebivalstvom — 57 odstotkov muslimanov, 13 odstotkov Sikov in 40 odstotkov Indijcev — ki meri 130 tisoč kv. km in je ena izmed najbolj rodovitnih pokrajin. Namaka jo 5 rek in daje večino indijskega bombaža in žita.

Stoletja je indijsko prebivalstvo živel v miru. Toda v XI. stoletju so se začele muslimanske invazije iz Arabije, Turčije, Perzije in Kavkaza. Večina teh priseljencev se je ustavila v Pendžabu.

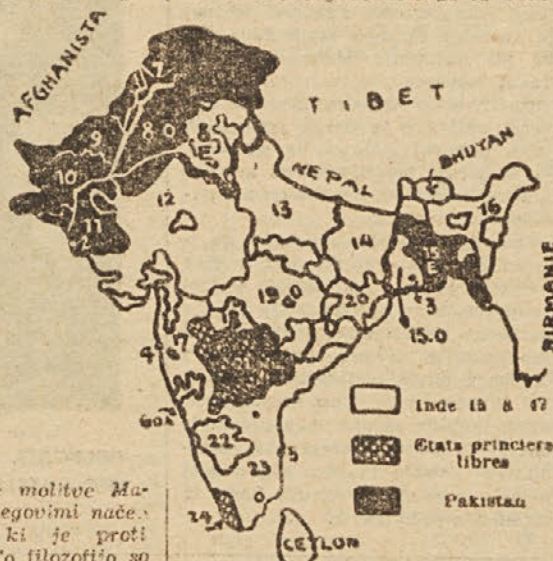
Muslimanski osvajačci so se nastanili kot vladarji, vojski in feudalni veleposesniki. Mnogo Indijcev so prisilili, da so sprejeli njihovo vero, njih sam pa ni nikoli asimilirala indijsko civilizacija. Tako je danes samo 10 odstotkov vseh indijskih muslimanov potomcev nekdanjih osvajačev, medtem ko so ostali plemeniti Indijci čeprav muslimanske vere. Poroben proces se je izvršil na primer v Bosni.

Po tradiciji so muslimani ostali zemljiški posestniki in vojski. Tudi pod angleško oblastjo niso vstopali v javne službe niti v trgovino in industrijo. Ta splošna podoba velja zlasti za Pendžab, kjer je 57 odstotkov muslimanov posestnikov, vojakov ali služabnikov.

Sedajni gospodarski in socialni položaj je skladen z zgodovinskim razvojem. Med muslimani so največji veleposesniki, medtem ko imajo Sikhi (indijski verski reformisti) in Indijci skoro vso trgovino in industrijo v svojih rokah. V samem muslimanskem mestu Lahore na pr. je 80 odstotkov trgovin, bank in industrije last Indijcev. Tako je musliman, ki ni bil niti posestnik niti uradnik, bil pri-

siljen živeti kot služabnik, kolon ali vojak angleške vojske.

Toda Angleži so s proglasitvijo neodvisnosti Indije demobilizirali domačine, ne da bi kdo poskrbel za njihovo zaposlitev. Brezposelnosti se je pridružila še trikrat večja draginja kot pred vojno. In to težko stanje je še poslabšalo dejstvo, da so posestniki nenehno odbijali socialne reforme v prid kolonom. Prizadeali so dobro vedeli, da so posestniki in trgovci med vojno nakopičili ogromna bogastva s prodajanjem žita in bombaža. Zemljiški lastniki (muslimani) pa so s spretno propagando znali zureči vso odgovornost za to bedo

na trgovce in bankirje (Indijci), proti katerim se je osredotočal ves bes kolonov in birmih vojakov (muslimani). Tako je razredna borba postala skladna z versko pripadnostjo. Temu so se pridružili še dinastični interesi nekaterih maharadž, ki so se kot muslimani priključili Pakistanu, čeprav je večina njihovih podložnikov indijska.

Vse to pa kaže, da vera sama ne igra tako važne vloge v sedanjih sporih, kot se splošno misli. Je kot zamrta žerjavica pod pepelom, ki jo stranke vžigajo v svojo korist.

Ali si bo Indija spričo tako razvrstjen razmer zagnala zagotoviti neodvisnost? Z Anglijo sta obe državi — Pakistan in Hindustan — povezani z nekaterimi gospodarskimi in vojaškimi klavzulami, ki jih vsebuje proglas o neodvisnosti. Toda oslabele Anglije že izpodirja ameriški kapital, ki več let lače investicij v Indijo.

Ne smemo pozabiti, da se muslimanski Pakistan trdno vključuje v panarabsko gibanje, ki se razteza od Maroka do Jave v Pacifiku in ki stremi po zvezi vseh muslimanskih držav.

Toda poleg strogo nacionalističnih verskih strank se porajajo v mestih z pedno večjim razvojem industrije moderne politične formacije, kot sta socialistična in komunistična. In sosednja Sovjetska zveza s podpiranjem borbe kolonialnih narodov proti imperializmu, uživa vedno večje simpatije tlačenih. Indijski vodja Nehru se že več ne upa nastopati proti delavskim stavkam, ki jih vedno večji dotok ameriškega kapitala samo še bolj razpihuje.

Gotovo je, da niti Pakistan niti Hindustan ne bosta padla v suženstvo tujih imperialistov, če bosta znali obe državi obdržati red in mir in urediti sožitje na osnovi prijateljskega sodelovanja.

Taborišče v Novih Delhih za indijske begunce, ki so jih morali nujno prepeljati iz Kašmira z letali.

LENIN

Redke velike ljudi, ki so se pojavili na pozorišču zgodovine, so široke ljudske množice delavcev, kmetov in sploh vsi pošteno tako voljubil kot Vladimirja Iliča Ulianova-Lenina. Mnoge druge je ljudstvo sicer občudovalo, toda zmaga zahteva velikanske napore, ljubilo jih ni, ker ni pač čutilo ozke tesne vezi, s katero naj bi bilo z njimi povezano. Lenina pa je ljudstvo ljubilo, ker ni pač čutilo, da mu vlada. Skozi dolga leta je jasno videlo, da Lenin živi z ljudstvom, da so ljudske potrebe in vprašanja motilo njegovega lastnega življenja.

Lenin je bil preprost človek. Izogibal se je vsega, kar naj bi dvigalo njegov prestiž. Lenin ni bil častihlepen, ker je vedel, da si človek postavi najlepši spomenik s svojimi deli. Tako živi danes Lenin v spominu vsega poštenega človeštva, medtem ko so pustolovci popolnoma zaslužili, kar jih je zadelo, bodisi da so izginili brez sledu, bodisi da so končali svoje dneve tako sramotno kot Mussolini.

Ko je 21. jan. 1924 Lenin umrl, so mnogi v svetu, in sicer vsi sovravniki delovnega ljudstva in vseh poštenih ljudi mislili, da bo Sovjetska zveza kaj kmalu propadla. Ti ljudje so sicer s tem priznavali mogočno Leninovo osebnost, vendar pa niso vedeli tega, kar je vedelo sovjetsko ljudstvo, to je, da so Leninovi nauki in njegova dela postali kri in meso novega človeštva, ki se je porodilo iz oktobrske revolucije. Pa četudi se je Sovjetska zveza do Leninove smrti že močno utrdila ter bila zmogla, da se uspešno bori proti preostankom reakcionarnih elementov v državi sami ter proti mednarodni imperialistični koaliciji, vendar je bila izguba tega velikega in zaslužnega moža strašen udarec za vse sovjetsko ljudstvo in sploh za vse napredne sile v svetu. Lenin si je pridobil zaupanje vsega delovnega človeštva. Vsi, ki so se borili za osvoboditev človeštva izpod imperialističnega jarma so ga priznavali za svojega voditelja. Lenin je nadalje odlično poznal ves sodobni gospodarski, družabni, politični ter znanstveni razvoj človeške družbe. V najtežjih okoliščinah caristične Rusije, ko je desetletja in desetletja divjal naj-

strašnejši teror, ki so ga izvajali zakrknjeni tovaršni delovnih množic, je znal organizirati napredne sile ter jih voditi do največje zmage, ki jo pozna človeštvo. Zavedal pa se je, da ta zmaga zahteva velikanske napore, da zahteva žrtve. Zato ni bil brezdušen do borcev za svobodo, temveč jih je globoko voljubil, stal jim ob strani kot tovariš, učitelj, res pravi oče.

Ko je Lenin umiral, je Sovjetska zveza sicer že premostila premočge težave, toda čakali so jo še velikanski napor. Treba je bilo spremeniti zaostalo, tipično kmečko deželo v napredno, industrializirano državo. S tem v zvezi se je bilo treba boriti proti vsem tistim silam, tako doma kot v tujini, ki niso hotele, da bi se sovjetski človek dvignil na višjo stopnjo blagostanja in kulture. Treba je bilo nadalje uvrstiti Rdečo armado in napraviti iz nje res nepremagljivo orodje zoper vse napade s strani imperialističnih osvajačev. Vse te in še razne druge naloge je Lenin zazrl v svojem duhu ter mnogokaj že pisal in učil v tem popelju. Zato mu je izdajalska roka, katero so oborožile sovražne sile, prestriгла nit življenja ter mu tako onemogočila, da bi še nadalje vodil sovjetsko ljudstvo po poti napredka in blagostanja.

V tem je neprecenljiva izguba, ki jo je utrpelo delovno ljudstvo Sovjetske zveze in sploh vse človeštvo z Leninovo smrtjo. Toda, kot že omenjeno, je Lenin vendarle ostal sredi svojega ljudstva, in sicer s herojko boljševiško partijo s tov. Stalinom na čelu, z vsemi naprednimi ljudmi novega kova ki so vzrasli in očiščenili v neprestani borbi za zmago človečanske stvari, z novimi gospodarskimi, družabnimi in političnimi odnosi, z nepremagljivo Rdečo Armado.

Sijajna dediščina, ki jo je zapustil Lenin, živi danes v njegovem nasledniku, soborcu in tovarišu Stalinu, ki je v novih pogojih socialistične izgradnje domovinske vojne in povojne izgradnje, vodil sovjetsko ljudstvo v duhu Leninovih naukov in del od zmage do zmage. Te zmage so najlepši spomenik, ki ga je moglo sovjetsko ljudstvo zgraditi v počastitev svojega velikega učitelja in voditelja.

Kenda Vladimir

Resignirani obrazi Indijcev, ki so vajeni stradanja.

gati Indijci, ki so prav tako ravnodušni nad to veliko bedo kot škotski trgovci.

V podeželju je položaj še hujši. Nazadnjaško prebivalstvo živi v hišah iz blata, brez oken, in izkoristajo jih oderuhter veleposesniki. Suhe krave, ki se pasejo ob reki Indus, ne koristijo mnogo, ker jih kot svete živali ne smejo ubijati. Edino njihove odpadke pobirajo in jih prodajajo kot porivo. Periodične poplave uničujejo delo večletnih naporov.

Toda toliko pričakovana svoboda in neodvisnost, ki so jo slovesno proglasili 15. avgusta 1947, ni prinesla zaželenega mira. Prebivalstvo se je sicer rešilo zlatih verig, toda notranji spori, ki jih je angleški imperializem razpihal in hkrati zadrževal do mere, ki mu je bila koristna, je neovirano vzplamtel po odhodu angleških čet v vsej svoji strahoti. In Angleži sedaj sami priznajo, da so zagrešili številne napake, čeprav nočejo nositi odgovornosti za kar se dogaja.

Proglas o neodvisnosti deli Indijo v dve državi. Pakistan obsega ozemlje, kjer je prebivalstvo po večini muslimansko. Hindustan, ki je štirikrat večji in ga imenujejo kongresna Indija, ker ji vlada panindijski kongres, ima hindustansko večino. Več sto malih kneževin, ki obsegajo nekatere samo po eno vas, se bodo izrekle za priključitev k eni ali drugi izmed obeh držav. Dva ali trije ma-

TRŽAŠKO OZEMLJE

Z ENOTNOSTJO ODGOVARJAJO Slovenci na manevre narodnih odpadnikov

KRONIKA

* DRUSTVO »VESNA« IZ SV. KRIZA je darovalo za Dijaško matico deset tisoč lir in tako postalo njen ustanovni član. Posnemajte!

* PROTESTNE STAVKE se vrše po raznih tovarnah, ker delodajalci nečejo pristopiti k pogajanjem za novo delovno pogodbo. Tako so bile krajše protestne stavke v ladjedelnicah Sv. Marka, v pivovarni Dreher, v mizarških delavnicah Pecas, Detoni, Semsic v podjetju Zuccolin in drugod.

* SVOJE JUNAŠTVO je nek angleški vojak pokazal v nedeljo zvečer v ulici Madonnina, ko je nekemu Cergolu, s katerim sta se sporekla, med drugim zlomil čeljust, nakar se je s po načrtu umaknil.

* DR. GINO PALUTAN je bil imenovan za efektivnega predsednika Conskega sveta, potem ko je že od 1. aprila 1947. opravljal te posle namesto bolnega dr. Pucherja, ki s tem preneha biti tudi nominalni predsednik Conskega sveta.

* FINANČNI ODESK VU je objavil, da se avtomobili iz jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja lahko kretajo po angloameriški ceni brez vsakih carinskih formalnosti.

* S KAKRSNO KOLI OSEBNO LEGITIMACIJO, izdano od VU (z dvema rdečima črtama, z eno ali brez) je možno prekoračiti mejo med angloameriško in jugoslovansko cono Tržaškega ozemlja, v kolikor se je treba izkazati pri jugoslovanskih organih. Doslej pa še ni izdala podobne objave angloameriška vojaška uprava.

* 900 KG STISNjenega TOBACNEGA LISTJA sta vtihotapila nek Camandini in Burilini iz Furlanije v Trst. Plačati bosta morala dva do tri milijone lir kazni. Med tem ko sta se ta dva poslužila za tihotapstvo kamiona, pa je nek Patuži poslal iz Milana v Trst pelesenih zabojev z urabljeno posodo. V resnici pa je bilo v zabojih 260 kg tobaka v vrednosti okrog dva in pol milijona lir.

* ZA »MEDNARODNI VZORČNI VELESEJEM V TRSTU« je njegov odbor izdelal nekaj statut.

* »INSPEKTOR V BIRLINGOVI HISLE se imenuje Priestleyeva drama, ki jo bodo pokazali igralci Centra ljudske prosvete v petek v Kinu ob morju.

* KRUH NA NAKAZNICE SE MORA DVIGNITI od 6.30 zjutraj do 13. ure; ob praznikih pa od 7. do 12. ure. Prepovedano pa je razdeljevanje moke namesto kruha.

* K DOPISNIKU TANJUGA sta prišla 15. in 16. januarja dva agenta specialne policije okupacijske oblasti in vprašala za podatke o njegovem delu. Predvsem sta se zanimala, kako dostavljajo svoje vesti agenciji v Beograd. Izgovarjala sta se, da vprašujeta za te podatke zaradi — telefonskega imenika.

* SKLAD ZA ZIMSKO POMOČ za brezposelne se je ustanovil. Bolj izdatna pomoč bi bila pospešana industrijska proizvodnja ter obnova in gradnja stanovanjskih hiš.

* DESET AVSTRIJSKIH POLICAJEV je obiskalo tržaško civilno policijo in si ogledalo njih stroj in tehnično opremo. Da bi jih videli, ko v svoji provokatorski vne- mi udrihajo z manganeli po mirnih tržaških prebivalcih.

* BOTANIK Albert Bois de Chenne je daroval tržaškemu prirodoslovnemu muzeju zbirko akvarelov in diapozitivov o rastlinstvu Julijskih Alp. Slike je po navodilih darovalca napravil slikar Sivini.

* V KOPRU je bilo prvo zborovanje stranke Fronte za neodvisnost Svobodne julijske države.

V nedeljo so delegati iz vseh krajev napolnili dvorane na Opčinah, Bojuncu, Nabrežini in Miljah, kjer so bili okrajni kongresi Slovansko-italijanske antifasistične unije. Na vseh zborovanjih so bila podana z odobravanjem sprejeta politično-organizacijska poročila, ki so obravnavala probleme, ki se tičejo posameznih okrajev prikazovala pa so tudi splošno sliko sedanjega političnega položaja. Po poročilih so se vnele živahne diskusije.

Govorniki so poudarili, da način vladanja v vzhodnih državah jasno kaže, na kateri strani so sile, ki se resno trudijo za mir in obnovo sveta. Vlade Italije in Francije stavljajo proti volji ljudstvo svoje države v službo tujih imperialistov. Isti imperialisti segajo tudi po našem ozemlju in se v svoje umazane namene poslužujejo najpriljubnejše taktike razdvajanja prebivalstva. Obetajo si najhitrejših uspehov s sejanjem razdora med Slovenci in Italijani, prebivalci Tržaškega ozemlja. Ker se jim je zdelo ta pot prepočasna, so se lotili še

razdvajanja slovenskega ljudstva. Našli so hlapce (ne moremo reči zveste, kajti ti gledajo na večje plačilo), ki so se lotili nevhvaležnega posla. S tujim denarjem so ti hlapci ustanovili neko »demokratsko stranko«, ki naj bi na svoje limanice lovila Slovence, ki jih navdušuje Marshallov plan. Takih Slovencev pa, razen nekaj advokatov, ki so se spomnili, da so Slovenci, sedaj, ko se jim je ponudil sijajen politični zaslužek, in pa tistih, ki so zaradi svojih zločinov zapustili svojo domovino, med našim primorskim ljudstvom ni.

Naše ljudstvo prav dobro ve, da je ta »demokratska zveza« zopet en člen v sklopu tistih sil, ki ovirajo imenovanje tržaškega guvernerja, tu pri nas pa hočejo zatreči vsako sled partizanske tradicije, še prej pa bi radi z uradnega mesta partizanstvo oblatili. Vsi ti manevri pa samo krepe zavest naših ljudskih množic in z njo se iz dneva v dan bolj krepi naša organizacija, kajti ljudstvo vidi v njej najbolj zanesljivo vodstvo v borbi za utrditev svojih pravic.

DELEGATI, KI SO SE UDELEŽILI OKRAJNEGA KONGRESA SLOVANSKO-ITALIJANSKE ANTIFASISTIČNE UNIJE, S POZORNOSTJO SLEDE AKTUALNIM IZVAJANJEM GOVORNIKOV

„Apolitičnost“ šole pod VU

Naši časopisi so te dni objavili pismo, ki ga je konec novembra poslal izvršilni odbor Enotnih sindikatov uradu za prosveto. Zaradi odgovora, ki so ga sindikati prejeli kmalu nato, je važno poznati tudi pismo samo; tako si namreč čitatelj lahko sam ustvari sliko, kakšnega zlobnega zavijanja se znajo posluževati tukajšnji uradni predstavniki.

Pismo Enotnih sindikatov se glasi:

Predstavniki prosvetnih delavcev ES v Trstu so se večkrat obrnili bodisi ustno bodisi pismeno na pristojne krajevalne oblasti pri VU, da protestirajo proti nepravilnostim, ki se vrše pri sprejemu učiteljev v službo, o njihovem razmeščanju, kakor tudi proti neupravičenemu odpustu slovenskih učiteljev ob koncu šolskega leta. Toda vse intervencije šolskega odseka ES, kakor tudi vse njegove vloge, ki jih je predložil, so ostale brezuspešne.

Ugotoviti moramo, da doslej oblasti niso sprejele v službo 12 osnovnošolskih učiteljev in 7 srednješolskih profesorjev — Slovencev, čeprav so vsi domačini in so o pravem času predložili prošnje, opremljene z zahtevanimi prilogami. Oblasti so odklonile sprejem prošnji 4 osnovnošolskim učiteljem domačinom, od katerih so trije že službovali v Trstu med in po prvi svetovni vojni. Zaradi tega 23 učiteljev domačinov, ki imajo vsi strokovno izobrazbo, še doslej čaka na službo.

Nasprotno pa nam je znano, da so bili sprejeti v službo kot učitelji in profesorji tako v mestu kot v okolici ljudje, ki nimajo strokovne izobrazbe ter so po poklicu bivši pravniki, duhovniki inženirji, stavbeniki ter oni, ki so dovršili le gimnazijsko. Takih je samo v osnovnih šolah 18, na srednjih in strokovnih šolah pa številno strokovno neusposobljenih učiteljev ni mnogo manjše. Poudariti moramo dejstvo, da zgoraj navedeni učitelji niso domačini in da zasedajo mesta, ki pripadajo pravno domačinom, ki so zaradi tega prikrajšani.

Podpisana organizacija zahteva da vojaška oblast popravi krivico in da namesti na slovenskih šolah, ki jih ima pod svojo upravo, prvenstveno one, ki imajo do tega vso pravico.

Na to stvarno pismo so dobili sindikati takle odgovor:

Glede na pismo z dne 28. novem.

bra 1947 odsek za šolstvo ne more upoštevati predloženega pisma, ker je to pismo političnega značaja in je brez vsake podlage. (predložiti mi.) Ta urad bi eventualno pretresal primer za primerom in vloge učiteljev, o katerih govori predloženo pismo, če bodo prizadeti predložili točne podatke in potrebne dokumente.

Enotni sindikati na tako pismo niso mogli ostati dolžni odgovora in so odposlali sledeče protestno pismo:

Enotni sindikati so vzeli na zna-

nje pismo, ki so ga poslane vojaške okupacijske oblasti, ter protestirajo proti drugi točki zgoraj navedenega pisma, češ da bi imela zahteva ES kak politični značaj. ES so se potegnili edino le za pravice svojih članov in pokazali na razmere v javnem šolstvu ter zahtevali, da oblasti sprejmejo v službo nekatere strokovno usposobljene učitelje, katerim ne morejo dokazati nobenih pomanjklivosti pri izvrševanju njihovih naloženih nalog.

Protesti, ki so jih predložili ES

„Ladja prijateljstva“ ki neti sovraštvo

V torek dopoldne je prišla v Trst toliko opevana »ladja prijateljstva« z 200 tonami daril. George Gleason, ki je predal ta darila, je v svojem govoru poudarjal globok verski čut Američanov, ki je predvsem nagnil ameriško ljudstvo, da je darovalo živčev za Evropo. Dasi vemo, da Amerika prav pridno pošilja Evropi tudi vojne ladje, strele in podobne vrste pomoči, vendar radi verjamemo, da ameriško ljudstvo ne goji sovraštva do drugih narodov in da sovraži vojno. Spretni Hearstov novinar je pa to nastrojenje ameriškega ljudstva izbral, postavljajoč se s svojimi avlaci prijateljstva v službo Trumanove propagande.

V Trstu so pripravili ladji slovesen sprejem. Vsi šolski otroci so bili za

čas prihoda ladje prosti. Cerimonija predaje daril v pomorski postaji je potekala v redu vse do tedaj, dokler ni začel govoriti škof Santin, ki je s svojim zlobnim govorjenjem podžgal mobilizirane šoviniste, ki so privlekli na dan italijanske zastavice, začeli vzklikati Italiji zraven pa bruhati znane psovke. Vse take nesramne pobalinsčine so v Trstu dovoljene, kajti civilna policija ni niti mignila, da bi jih preprečila. V ostalem bi se te stvari ne dogajale, če bi bile vojaški upravi neljube.

Tako so akcijo, h kateri je ameriško ljudstvo prispevalo v dobri veri, da prispeva za idejo miru, izrabili najprej ameriški imperialisti, potem pa njihovi vneti hlapci, fašistični razbojniki, katerim se v Trstu sam rine na čelo škof Santin.

DELOVNO PREDSEDSTVO KONGRESA SIAU NA OPCINAH

se nanašalo na to, da vojaška uprava vrši v šolstvu politično delo, kar kažejo tudi številna namigavanja samih šolskih oblasti.

Upravičenost naših zahtev je jasna, ker so oblasti nadomestile strokovno usposobljene moči z ljudmi, ki se doslej niso bavile s poučevanjem ter so tuji.

Enotni sindikati prosijo v imenu učiteljev, ki jih oblasti niso sprejele v službo, da pristojne oblasti v interesu samega pouka ponovno pretresajo njihove prošnje ter jih namestijo tja, od koder so jih iz neupravičenih razlogov odpustili, kar je v nasprotju s pravili, ki so bila postavljena z odredbo št. 18.

Čitatelji iz priobčenih pism lahko sami presodijo, na kako lahek način se hoče VU otresti krivde za svoja nelepa dejanja na šolskem področju. Če ti kak očitke ne prija, tedaj samo reci, da je ta očitke brez podlage, če pa imajo še Enotni sindikati kako besedo vmes, tedaj se opravi na kratko, češ zadeva je politična.

Če v slovenskih šolah poučujejo belogardiisti, jugoslovanski begunci, od katerih mnogi sploh niso kvalificirani za šolsko delo, — te ni politika. Če niso bili sprejeti v službo še starejši, odlični prosvetni delavci, tukajšnji domačini medtem ko so dobili službe na šolah ljudje od daleč iz Slovenije — to tudi ni politika. In če človeka ob začetku službe zaslišujejo na neki posebni policiji in mu stavijo vprašanja kot n. pr. »V kateri stranki ste vpisani?« — to seveda ni politika.

Po pojmovanju okupacijskih prosvetnih oblastnikov je politika, če je človek preživel dobo nacifasistične okupacije tako, da se mu danes pred ljudstvom ni treba sramovati, če ga ljudstvo pozna kot protifašističnega borca; če in če danes zavezniki ljudstva v borbi za njegove pravice in če mu po vsem tem ljudstvom rade volje zaupa vzgojo svojih otrok — vse to je politika. Nastavljati na vodilna mesta ljudi z zločinsko preteklostjo in napolniti šole z različni belo in plavogardiisti in končno preseljevati še vso tako zalego iz Gorice v Trst — vse to pa je »apolitičnost« šole. Kajpak jo tako pojmujejo le tisti, ki so jim potrebni hlapci za razbijanje enotnosti naših množic. Toda naše ljudstvo dobro pozna hlapce in gospodarje in ga ne morejo prepričati z visokega mesta izrečene besede, kaj je politika in kaj ni politika.

GORICA - MRTVO MESTO

«Gorica umira vsak dan bolj» je napisal oni dan sam neofašistični list *Lunedì*, mi je pravil v vlaku tržiški delavec in doskral na koncu svoje spoznanje: Tam ni ničesar več. Ormai è una città morta!.

Z občutkom citirane grenkobe sem se vozila v osamljenem kupeju dalje, potem ko je on izstopil. Tiha pričakovanja, ki te spremljajo v trdih trenutkih so se umikala nečemu neopredeljenemu, ki mu niti imena ne veš, a bo zdaj pa zdaj leglo nate z vso svojo nedopovedljivo težo. Polopavalo je pod seboj spomine, ki jih je krila mladost in lela partizanstva in ki so bili prepojeni z ljudmi in kraji, izmed katerih je bila Gorica najlepši in najsvetlejši. V tistih trenutkih je bilo tako kot bi jih ne bilo več nikjer. Zdelo se mi je, da se vozim v polnom drugo mesto, ki nima z onim nič skupnega razen tegobe peljivajših let fašistične okupacije. Karabinjer in finančar v alpskem klobučku z rumeno kokardo, ki sta zapovrstjo vstopila v vagon, sta me spomnila nanjo in na pretekano igro zapadnih diplomatov, ki so proti vsem naravnim zakonom in posavam ter kljub ljudski volji postavili Gorico na skrajni gornji rob italijanskega škornja. Tišino je motilo prasketanje dežja, ki je enakomerno udarjal ob steklo. Kapljice so leno padale navzdol in zameglevale pogled na prostrano pokrajino. Stutla sem, kako se na vzhodu končuje s čavenskimi vzpetinami, Sabotinom in Sveto goro in kako prehaja na zapadu v valovita Brda in Furlansko ravan. Le o čem tega ni bilo mogoče ujeti in bilo mi je skoraj prav, kajti v soncu in svetlobi se krivica razgleda do kraja in tem bolj boli.

Realki polniki se usujejo iz vlaka in zasedajo mesta na dveh avtobusih, ki jih prevažajo na Travnik. Kjer preslopaajo oni, ki morajo proli se verni poslaji. Teh je vsega dva ali trije do Korna in že na avtobusih spoznaš, da je bila ugotovitev tržiškega delavca popolnoma pravilna in da je *«Lunedì»* rad ali nerad moral zabeležiti krivično dejstvo.

«Ulice so umolknele, odkar se je umaknila anglo-ameriška vojska», mi je rekel po prvih pozdravnih besedah star goriški znanec. Stala sva sredi Korna popolnoma sama in jaz sem se zamišljeno ozirala po njem. Kakor bi uganil moje misli, je spregovoril dalje, da bi jih dokončal: «Tudi v lepem vremenu je tako kot danes. Dež je popolnoma postranska stvar. Ni ljudi in ni prometa. Ves dosedanjí promet je utihnil z odhodom anglo-ameriške vojske. Marsikoga je popolnoma omamilo, da ni videl, da je bilo to samo prevara. Danes so taki ljudje lembolj zaprepaščeni in iščejo izhoda tam, kjer ga ni in ga ne more biti. Gorica šele sedaj čuti, da je del svojega zaledja.»

Ko je premolknil, sem ga zaprosi-

la, da bi me malo pospremil po Gorici. Nj mi bilo dovolj, kar mi je povedal. Hotela sem sama začuti njen utrip, govoriti z ljudmi in se pogledati v njihovo življenje, ki se je po strašnem pogromu v septembrskih dneh vendarle ulirilo, ker so našli v sebi dovolj moči, da so odolili zlu in zbrali svoje sile. «Ustanovitev Demokratične fronte nas je

Mara Samsa

rešila in pokazala ljudstvu pot v njegovi največji stiski. Ljudje se sploščka niso znašli. Niso računali na to, da se sedanji položaj ne da primerjati položaju po 1918 letu in so se bali, da pojde po starem načinu. Demokratična fronta je zajela ogromno večino Slovencev, vasi v celoti in njeno delo je uspešno. Demokratiška zveza se ne bo v našem ljudstvu nikoli zadržala, ker nima tal in je prinesena stvar. V njej so begunci iz Jugoslavije in tisti dva, trije vsem znani domačini.

Zavila sva mimo ogle. Pred poslopjem Gregorčičevega šolskega doma sva morala nehoje poslati, Slovensko pesem, ki je prihajala iz za zaprtih oken ne vem katerega razreda na cesto, rajši je pozdravljala. «Rekel bi skoraj, da se celih pet in dvajset let fašizma ni slišalo toliko

slovenske govornice». «Kako to?» hodijo v slovenske šole in domov sem ga osuplo vprašala. «Otroci grede govorijo slovenski, ne da bi se koga bali. To daje tudi odraslim pogum. Poleg tega ne smemo pozabiti, da je naš položaj sedaj, ko imamo za seboj partizansko borbo in tik pred vrati Jugoslavije, brezprimerno boljši. In v demokratičnih italijanskih množicah in njihovi borbi imamo zvestega zaveznika in zaščitnika tudi naših narodnih pravic.»

Počakala sva, da so otroci izpeli do kraja pesem o sončecu, preden sva šla dalje. Po poti na Travnik mi je fla moja želja govorila o slovenskem šolstvu in prosveti.

H Gorici spada ena in dvajset slovenskih vasi. V vseh vaseh razen Ločnika imajo slovensko šolo in tudi v Ločniku jo bodo v najkrajšem času dobili. V Gorici sami sta dve osnovni šoli v šolskem domu in Malem domu, nižja strokovna šola, nižja gimnazija, višja gimnazija in učiteljske. Močili bi se, če bi si predstavljali, da se našemu šolstvu v Gorici ni treba boriti s težavami, ki mu jih stavi nasproti italijanska oblast. Na poti je je bilo predvsem učiteljske, ki so ga hoteli kračkomalo premestiti v Trst, češ da bo učiteljske v Trstu zadoščalo za Trst in Gorico.

Ljudstvo se je tej nameri uprlo.

Treba je upoštevati ne le Slovence v Gorici in okolici, temveč tudi Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino. Kjer bodo morali dobiti Slovenci svoje šole. S časopisno kampanjo in krepkimi protesti je učiteljske le ostalo v Gorici. Kakih 60 učiteljskih obiskuje tudi glasbeno šolo, kjer je zamišljen zanje poseben tečaj. Skrb za dijake je prevzela Dijaška malica, ki je morala oskrbeti zaradi pomanjkanja prostorov tridesetim dijakom stanovanje pri privatnih družinah in žene so s svojo organizacijo pokazale resnično materinski čut. V sirotišnici, ki jo je goriško ljudstvo z lastnimi prispevki po vojni popravilo, imajo dijaki samo skupno menzo in učilnico. V ostale prostore je občina naselila esule in nobeni ugovori proti

tej krivici ne zaležejo, ker je oblasti daleč od obljub do dejanj.

Ze v drugi razred osnovne šole so uvedli toliko ur italijanske, kolikor je slovenske. Sploščka so menili, da je to samovoljni odlok goriških oblasti, toda kmalu so ugotovili, da je predhodni ministerialni odlok, ker zadeva vse narodne manjšine v Italiji. Mussolinijeva ideologija tiči tudi v demokratično prebarvanih močanih De Gasperijske vlade! To se očituje tudi po vprašanju dvorane. Vsa okoliška društva lahko nastopajo, le Gorica ne more, ker nima kje.

Pot po tolikaj znanih in dragih goriških ulicah na Travnik, iz Travnika na Korzo, mimo Ljudskega doma in skozi Raštel nazaj na Travnik. Po pločnikih hitijo ljudje za vsakdanjimi opravili. Nasproti se nam prismehljiva znanca, ki ne more skriti svoje zaskrbljenosti.

Učiteljske je. Pred vojno je poučevala neke pri Benetkah. Hotela bi, da bi jo premestili na Goriško, kjer je učila za časa partizanov. Tamkajšnja oblast ji ne da razrešnice in na Goriškem je nočejo.

Tako se godi njej in še nekaterim. Naših ljudi ne pustijo domov, čeprav vedo, da doma zlasti učiteljske še vedno primanjkuje.

Nasproti ljudskega doma je optik Donati. Moj znanec me je peljal tja, ne zaradi opravila, temveč, da bom videla, kako se jim godi. Ze na vratih nas sprejme vlijuden smehljaj in še bolj vlijuden poklon, kot ga imajo navado delati ljudje, ki pričakujejo od drugega take koristi. Prišla sva samo, da se informirava zaradi cene za teka in taka očala. Smehljaj je bil še malo manj vlijuden in v prejšnjih časih bi bil še nejevoljen. Danes pa je potrebno ohraniti prijaznost v mislih na morebitno bodočo kupčijo. Počasi se je možu jezik razvezal in položil nama je to, kar je položil golovo še tolikim ljudem poprej: «Sedem desetina dela nam je odvzela meja. Popravil ni več nobenih. Če pojde tako dalje, bo konec z nami». «Kako menite, da bi morali ukreniti, da do tega ne pride? V Rimu bodo že nekako uredili Delegacija bo odpotovala tja». Več ni hotel spraviti iz sebe in pustila sva ga v njegovem varljivem

NEKOC ŽIVAHNA GOSPOSKA ULICA

upanju in v spoznanju, ki je končno vendarle dozorelo, da je bilo nespametno odtrgati Gorico od Vipavske Tolminske in Brd. V Raštelu, ki je bil najbolj živahna goriška ulica in si se moral včasih umikati na vsakem koraku pešcem in vozilom, se godi trgovcem tudi kot optiku Donatiju in lepim izločbenim trgovinam na Korzo. Pogledaš skozi šipe na vratih: V prvi trgovini čita lastnica časopis, v drugi se je skrila nekam zadaj za police, v tretji in četrti tako kot v prvi. Pri Krajnerju, kjer je trgovina prevelika, nimaš iz ulice pravega pregleda. Med vojno so prišli graditi predor pod gradom, da bi razbremenili Raštel. Bilo je docela nepotrebno. Vozila ni nobenega in na prste sešteješ pešce, ki gredo dnevno skozi.

V kavarni pri Bratužu, kjer so se od nekdaj zbirali Slovenci, sva se odpočila od hoje in se pogrela s skodelico vročega čaja. Nisva bila dolgo sama, zakaj de koga v Gorici iščeš in ga ne moreš najti, ga pri Bratužu prav gotovo najdeš.

Kmalu nas je bilo polno okoli mize. Neki gospodarstvenik, o katerem so nekateri rekli, da nosi goriško gospodarstvo v mezinu, mi je pravil o svoji kavarni. In posledica ti je, da so nekateri gostilne že vrnilo koncesije, tako n. pr. gostilna Čubej. Druge jo mislijo vrnilo. V vsem prodajo kak četrti litra na dan in ne krijejo stroškov. Trgovci so izgubili nad 90% odjemalcev.

Prevozniki, ki so služili s prometom, odpuščajo nastavitve. Tako podjelje Doljak in druga. Italijan Gianerini pa je zaprosil za izselitev (Nadaljevanje na 6. strani.)

ZAPUSCEN RASTEL

Prosveta med ljudstvom

V torek 13. januarja se je vršila zanimiva, lepo uspeša prireditev pri prosvetnem društvu «Simon Jenko» v Trstu. Svoj spored je izvajal saksofonist Dražil Srečko, in sicer ne s sporedom za jazz, temveč z deli iz umetniške glasbene literature. Sodelovala sta sopranistka Slavica Battistuta z arliami iz Puccinijeve opere «Madame Butterfly», iz opere istega skladatelja «Boheme» in iz Dvoržakove opere «Rusalka» ter baritonist Dušan Pertot z zanimivim sporedom. Zapel je Loewejevo «Uro» in Olrošk fantazijo «Maia domačija», Lajovčev: «Mesec v izbi», Maizovo «O Cetino» in Rossinijevo kavatino iz «Seviljskega brivca». Pri klavirju sta dovršeno spremljala Marij Sancin in dr. Gojmir Demšar in s tem zelo pripomogla k lepemu uspehu. Saksofon solo je za naše ljudi nekaj novega, je pa vsem ugajal. Slavica Battistuta je na tem večeru zelo lepo pela in opaziti je bilo, da je odlično napredovala. Dušan Pertot je zelo sigurno izvedel svoj del programa. Prosvetno društvo «Simon Jenko» pogostoma pripravi svojemu članstvu in svojim prijateljem posrečene umetniške, literarne ali pesirne večere in si tako prizadeva, da bi posredovalo umetnost med naše ljudi.

Slovensko narodno gledališče ni tudi v preteklem tednu mirovalo. V torek je gostovalo v Skednju, v četrtek pri Sv. Ivanu, v petek v dvorani

Kina ob morju s Cankarjevim Kraljem na Betajnovi, v nedeljo pa zopet pri Sv. Ivanu z O' Neillovo «Ano Christie». Vsakokrat so bile dvorane natrpane in vse predstave so doživele velik uspeh. Predstavo v Domu pristanških delavcev bi smeli smatrati kot nekako premiero za tržaško mesto. Predstava je bila v neakustični, majhni, sicer po svoji obliki še dovolj prikladni dvorani, za odrom, ki je natrpan že pri dveh osehah. Sicer je bilo to le gostovanje za prebivalstvo iz mestnega središča, pa še za te bi se morala vršiti repriza. Če nimajo ljudje kam priti, da bi prisostvovali predstavam, pa roma gledališče na periferijo in na deželo in kamor je pač potrebno, da ponese našo besedo med naše ljudi, da jih seznanja z umetninami naših in tujih umetnikov. Seveda bi bil vpliv gledališča na naše ljudi mnogo večji, če bi igrali v pravi gledališki dvorani.

V nedeljo, 18. t. m. je bila v dvorani grafikov v ulici Trento 2 prosvetna konferenca za društva tržaškega mesta. Na 16 društev je bilo zastopanih 11. Zeleni bi bilo, da bi se bili udeležili te konference vsi odborniki posameznih društev, da bi

tako vsi dobili pregled čez kulturno-prosvetno snovanje v našem mestu, toda v večini primerov so bila zastopana društva po enem ali dveh odbornikih. Prosvetne konference so velikega pomena zaradi povezave med društvi in splošnega pregleda nad našimi prosvetnimi prizadevanji. Uvodoma je tov. dr. Bartol govoril o Otonu Zupančiču kot pesniku in človeku. Vsi zastopniki društev so poslali našemu pesniku skupne čestitke k njegovi sedemdesetletnici. Nato je izbrano poročal tov. Drago Pahor o prilikah, v katerih se razvija naša prosveta. Siedlo jo organizacijsko poročilo tov. Presla, ki je navedel razne zadeve, katerim moramo posvetiti v tem letu pažnjo, kot n. pr. osem mesečni načrt, Prešernovo proslavo, ki naj postane praznik kulturne povezave tujakajšnjih Slovencev s slovenskim zaledjem, večerne tečaje, tečaje za knjižničarje, stotenično ustanovitve Slavjanske čitalnice itd. Nato so tajniki posameznih društev poročali na kratko o delu v svojih društvih. Nekatera društva uspevajo pač bolje, druga zopet slabše, odvisno je to od prostorov, ki jih imajo ali nimajo na razpolago in od sposobnih

ljudi, ki v društvu delujejo. Nekatera društva so kljub raznim težavam zelo dobra. V zvezi s Prešernovo proslavo bodo pri naših prosvetnih društvih razstave slovenske knjige. Na obletnico Prešernove smrti bo objavljeno izid litearnega nagradnega tekmovanja za slovenski pripovedni spis, katerega je razpisala Slovensko-hrvatska prosvetna zveza. Podobno tekmovanje ob tednu demokratičnega tiska je imelo zelo lep uspeh. Tedaj se je oglašilo mnogo diletantov s prav dobrimi prispevki. Na tej prosvetni konferenci je tov. Košuta govoril o kulturnih domovih. Domovi bi morali biti lepi, ker le v lepih prostorih se bo kulturno življenje lahko lepo razvijalo. Ob tej konferenci je gledališče izrazilo željo, da bi se v gledališko šolo prigrasili zlasti oni, ki že igrajo pri družbenih dramskih družinah.

V nedeljo popoldne je nastopil Skednjski pevski zbor v Domu kulture v Skednju. Nastopilo je 90 pevcev in pevk pod vodstvom Milana Pertota. Spored je obsegal partizanske, umetne in narodne pesmi. Zbor obstaja približno leto dni in je v tem kratkem času dosegel zavidljive uspehe.

Uspeh nedeljskega koncerta je bil odličan.

V soboto 17. t. m. zvečer je pel barkovljanski pevski zbor na kulturni prireditvi pri italijanskem prosvetnem društvu Perossa v šentviskem okraju. Občinstvo je z navdušenjem sprejelo naše pevce, ki so zapeli pet pesmic. Pesmi so zelo ugajale in zbor je moral nekatere pesmi ponoviti.

Naši pionirji iz Rocola so v nedeljo ponovili na Proseku Ribičičevo igró «Metistov izuma». Igra je ostala na isti višini kot pri prejšnjih predstavah. Občinstvo je bilo zadovoljno z igró naše rocolske mladosti, ki je žela zelo lep uspeh.

V nedeljo 24. t. m. dopoldne bodo openski pionirji gostovali s «Peterčkovimi poslednjimi sanjami» v Klnu ob morju. Opeška pionirska družina je zelo dobro nastudirala to igró in zato ne dvomimo, da se bo ponovno dobro izkazala.

Naša prosvetna društva pripravljajo proslavo Dr. Franceta Prešerna. V literarnih večerih, posvečenih našim umetnikom besede, je opazljiva želja naših ljudi, da zopet stvorijo miselno zvezo s svojim narodom, od katerega so bili ne samo materialno, temveč tudi duševno dolga leta s silo ločeni. Narod v tej deželi čuti, da je bila ta odtrganost protinaravna in zaradi tega skuša sedaj nadomestiti vse zamujeno in izoblikovati svoj miselnost in čustvenost, svoj značaj.

J. K.

IZ REPUBLIK JUGOSLAVIJE

KRONIKA

* VI. PLENARNI SESTANEK Glavnega odbora Ljudske mladine Slovenije se je začel v nedeljo v Ljubljani.

* **SKUPINO SPEKULANTSKIH MESARJEV IN GOSTILNICAJEV** so razkrinkali v Ljubljani. Nekateri so bili že prej kaznovani, pa jih to ni izučilo. Sedaj jih čaka stroga kazen.

* **JEKLA IN ZELEDNA** so pridobili v Jugoslaviji 10 do 15 odstotkov več kot je bilo predvideno po planu za l. 1947.

* **MESTNA SKUPNOSTI ZVEZE BORCEV NOV** za Ljubljano je zasedala v nedeljo.

* **VOLITVE** v mestne ljudske odbore so bile v nedeljo v Mariboru in Celju.

* **TRASIRANJE ZA NOVO PROGO** Duvlje Sežana se je že pričelo in kmalu se bodo pričela gradbena dela. Z novo, devet km dolgo progo bosta na jugoslovanskem ozemlju povezani progi Trst-Gorica in Trst-Ljubljana.

* **SKRALJ NA BETAJNOVIČ**, ki nam ga je prejšnji teden v Trstu pokazalo naše gledališče, je te dni tudi na sporedu zagrebškega gledališča. V Zagrebu pa gostujejo tudi prvaki baleta ljubljanske opere Pino, Pia in Veronika Mlakar ter kitarist Stanko Prek.

* **PROSLAVE** sedemdesetletnice pesnika Otona Župančiča so se pričele povsod po Sloveniji.

* **MEHISKEGA IN FINSKEGA** poslanika je sprejel v avdienco maršal Tito.

* **MITRA MITROVIC-DJILAS**, minister prosvete LR Srbije in Marjan Stiličević, predsednik komiteja za šole in znanost pri vladi FLRJ, sta govorila na skupni diskusiji na konferenci prosvetnih delavcev o osnovni šoli.

* **SRBSKA AKADEMIJA ZNANOSTI** je za letošnje 15 mesece nove redne člane akademije in 20 mest za dopisne člane.

* **FRANCISCO DEL RIO I CANIEDO**, mehiški poslanik v Jugoslaviji je obiskal Zagreb.

* **POSVETOVANJE** kulturno-prosvetnih referentov sladikalnih organizacij Slovenije je bilo v Ljubljani v soboto in nedeljo.

* **SOLO** za strokovnjake industrije naftne so ustanovili v Dolnji Lendavi.

* **168.000 MLADINCEV** bo delalo v letošnjem letu pri delih zveznega in republiškega pomena. Največja dela bodo: 120 km avtomobilske ceste Beograd-Zagreb, gradnja novega Beograda, razširjanje tovarne težkih orodnih strojev alvo Lola Ribara, proga Nikšić-Titograd, hidrocentrala v Mavrovu (Makedonija), gradnja Nove Gorice in druga dela.

* **PISATELJ JOZE PAHOR**, sodelavec našega lista, je pri nagradnem tekmovanju za umetniški film prejel četrto nagrado za osnutek scenarija »Nevredni pastir«. Prva nagrada se ni podelila, drugo in tretjo skupaj si pa delita Igor Torkar in Ernest Adamič. Peto je dobil Oskar Hudales in šesto Marjan Marinčec.

* **USTANOVNI OBCNI ZBOR** Zveze kmečkih delovnih zadrug Hrvatske se je vršil v Zagrebu. Na njem je govoril tudi predsednik vlade LR Hrvatske.

* **SLEPA MLADINA** Slovenije je dobila nov lep dom v Ljubljani v Marmonovi ulici. Ob končani razširitvi zavoda je slepa mladina priredila lepo akademijo, katere so se udeležili minister dr. Potrč, Tomšičeva, Sentjurčeva in dr. Kržišnik ter predsednik MLO Fran Albreht.

* **PO NESRECNEM NAKLJUČJU** je preminul major Edo Klemenčič, načelnik uprave NM za glavno mesto Ljubljana, ki je bil za časa borbe komisar v udarni brigadi »Srečko Kosovel«, pozneje pa vršilec dolžnosti politkomisarja XXX. divizije.

* **MINISTER REGENT** je govoril na proslavi, ki jo je priredil rektorat univerze s sindikalno podružnico univerze in Ljudsko študentsko mladino ob obletnici Lenineve smrti.

Življenje obnovljene jugoslovanske vasi

Po osvoboditvi se življenje delovnega ljudstva v Jugoslaviji razvija v povsem drugačnih pogojih kot pred vojno, ko je ravno delovno ljudstvo v mestih in na deželi bilo žrtev brezobzirnega izkoriščanja.

Osvoboditev je prinesla delovnim ljudem resnično svobodo, kar pomeni, da niso več izkoriščani, da produkti njihovega dela ne služijo spekulantskim poslom raznih prekupčevalcev in veletrgovcev, temveč da je odslej njih delo pošteno nagrajeno in da služijo izboljšanju položaja vsega delovnega ljudstva države. Le pod takimi pogoji je možno, da dosega jugoslovanski delovni ljudje take uspehe v izvrševanju svoje dolžnosti do skupnosti.

Da nam bo slika življenja današnje jugoslovanske vasi jasnejša, pogledimo, kako živijo in delajo vaščani Vodič nad hrvatsko obalo.

Cepprav so Vodič obmorski kraj, se večina vaščanov že od nekdaj ukvarja s poljedelstvom. Talne in podnebne razmere so ugodne predvsem za gojenje trti, višenj in za rejo drobnice. Pred vojno vaščani niso mogli sami prodajati svojih proizvodov, ker so te imeli že v naprej v zakupu brezvestni trgovci in vinski mešetarji.

Med vojno je vsa vas sodelovala v partizanski borbi. Kadar so prihajali v vas italijanski okupatorji, so požigali, morili in zraven kričali: »Tutti sono ribelli!«. 15 Vodičanov nosi danes ponosno značko borcev iz leta 1941.

Po zmagi so se borci — partizani vrnili v osvobodeno vas. Prišli so obnavljati kot povsod v Jugoslaviji. Praksa pa jim je kmalu pokazala, da je za doseg čimprejšnjih uspehov najuspešnejši zadrugi način dela in življenja in Vodičani so se odločili za zadrugo življenje. Danes delujejo v Vodičah tri zadruge: nabavno prodajna, kmečka in obrtno-proizvodna. V vseh treh zadrugah je vključenih preko 95% vsega prebivalstva.

V kmečki zadrugi »Tito«

Pozimi ob sedmih, poleti pa že ob štirih se začne zbirati pred dolgim zadrugnim poslopijem ljudje. To so člani zadrugi »Tito«. V njej je 36 družin z okrog 130 člani. Zadruga je začela delovati v začetku leta 1946. Vsi člani so dali svoja poljedelska orodja, vozove, pluge,

konje in zemljo razen hiš in zemlje okrog njih, v skupno last. Vse člane odlikuje ljubezen in skrb do skupne lastnine. Za opravljeno delo prejmejo člani plačilo v denarju. Koliko zasluži družina, nam pove najbolje tovariš Subaša Jurič: »Prej nismo imeli nikoli dovolj denarja. Pozimi smo se vedno zadolževali. Sedaj pa se nismo dvignili niti 80% našega skupnega zaslužka«.

Zadrugarji delajo po sistemu delovnih dni. Grupni vodja in brigadir vodita evidenco o delu posameznikov, kar prikazuje tudi velik grafikon v zadrugi pisarni.

Če upoštevamo pogoje v kmečkih delovnih zadrugah — zemlja je razdeljena na 400 parcel, na katerih sploh ni mogoča uporaba modernih poljedelskih strojev — so uspehi v letu 1947 zelo dobri. V primeru z l. 1946 se je namreč proizvodnja v zadrugi za nekajkrat povečala, kar pa je najboljši razvid iz tabele:

PROIZVODNJA V KG.

	L. 1946	L. 1947
krompir	1.419.—	5.800.—
šenica	—	2.000.—
čebula	690.—	2.400.—
kornuza	1.700.—	5.200.—
smokve	2.800.—	3.600.—
vino	27.001.—	63.601.—
žganje	—	2.100.—
oves	—	2.500.—
olje	3.000.—	445.—
skupaj delovnih dni	5.610.—	7.406.—

skupen zaslužek članov zadrugi v dinarjih 710.000.— 1.200.000.—

V zadrugi vlada prava ljudska demokracija. Vsa važnejša vprašanja rešujejo na skupnih sestankih. Taki sestanki so ponavadi v zvezi s setvijo, žetvijo, sprejemanjem ali izključevanjem članov in podobnim. Sklepe sprejemajo z dvotretjinsko večino.

Zadruga »Tito« pa pomaga tudi drugim zadrugam v bližnji okolici s tem, da jim pošilja v pomoč kadre, pa tudi cele družine. V zadrugo nikogar ne silijo, zavedajoč se, da so uspehi oni, ki vabijo vedno nove družine vanjo. Razen doma so si zadrugi zgradili še hlev, povišali število kokoši na 300, v tem letu pa bodo dvignili tudi število prašičev od 8 na 85.

Obrtno-proizvodna zadruga

V vsej vasi ni niti enega obrtnika, ki bi delal izven zadrugi in to je menda edini primer v Jugoslaviji. V njej je vključenih 26 obrtnikov: mizarjev, čevljarjev, kolarjev, sodarjev, kovačev itd. Najboljša ocena za to zadrugo so njeni uspehi. Skupna vrednost proizvodov te zadrugi v l. 1947 znaša preko 2 milijona 200 tisoč dinarjev. Po zaslugi te zadrugi, katere proizvodi gredo direktno na svobodni trg, so cene raznih artiklov padle za preko 100%.

Ker obrtniki predvsem občutijo pomanjkanje prostorov, imajo v načrtu že za letošnje gradnjo novega zadrugnega doma, delavnice, uprave, sindikalnega doma in čitalnice.

Članom zadrugi so na razpolago vse socialne ustanove, plačo prejmejo po sindikalni lestvici, imajo 8 urni delavnik in pravico na letni dopust. Letos je bila vsa zadruga na mladinski progi.

Nabavno-prodajna zadruga

Ta zadruga ima največ članov, saj je v njej 99,5% prebivalstva. V vasi ni nobene privatne trgovine. Ta zadruga se med vsemi najbolj bori z objektivnimi težavami, vendar stalno izboljšuje svoje poslovanje. Naloge zadrugi so: 1. oskrbovanje članov, 2. zbiranje poljedelskih proizvodov zaradi skupne prodaje in 3. skrb za kulturni in prosvetni dvig svojih članov.

Vas Vodič s svojimi zadrugami je lahko kljub nekaterim pomanjkljivostim, ki izvirajo iz pomanjkanja strokovnih kadrov, primer, kako je treba organizirati zadrugo, da se dosežejo čim boljji uspehi. Vodič s svojim progresivnim ekonomskim, političnim in kulturnim vzponom dokazuje, da je zadrugništvo najmočnejši faktor na vasi, ki omogoča ne samo izvrševanje petletnega načrta, temveč ki tudi stalno dviga življenjski nivo delovnega kmečkega ljudstva.

Srbske Lužice v letu 1948

Leta 1947 je bilo za srbske Lužice leto težke preizkušnje, ki se je na njej Lužičani dobro izteklo. Iz začetne stagnacije lanske pomladi je lužiško srbsko ljudstvo nastopilo uspešno pot razvoja. V poletju je dobilo svoj prvi časopis »Novo dobo«, ki je izhajal najprej kot tednik, od oktobra pa dvakrat tedensko in bo v nablížji bodočnosti začel izhajati dnevno. Lužiško srbsko ljudstvo je doživelo velike vsenarodne slavnosti, tako zlasti oba župna izleta v Vojerec in Khrosicah.

V Budišinu pa so postavili temeljni kamen za novo palačo Srbskega doma, kar je za Lužičane resnično zgodovinski dogodek. V septembru so odprli prvo lužiško srbsko gimnazijo, nato lužiški študentovski internat, v decembru pa še otroški vrtec, vse v Budišinu. Glavni mestu gornjih in dolnjih Lužic. Dom lužiške mladine v Khrosu in učiteljske v Radworju predstavljata veliko pridobitev in utrditev za narodno vzgojno delo Lužičanov. V začetku neuspešna pogajanja za zagotovitev osnovnih pravic lužiško srbskega naroda, so jeseni zadobila resnejšo obliko, tako, da se danes soglasno z odločitvami sovjetskimi in nemškimi administrativnimi krogi obeta Lužičanom avtonomna ureditev: uvedba narodnih šol, uradnega lužiško-srbskega jezika ter osrednjega kulturnega urada s pravomočjem na narodnem ozemlju obeh Lužic. Poudariti je potrebno, da se pruski narodi trdovratno upirajo priznati lužiške Srbe za samostojen narod. Taka je vedno bila in tako vedno ostane miselnost vseh Nemcev.

Lužičani, ki leže v sovjetski oblasti poražena Nemčije, so že na Potsdamski konferenci l. 1945. pozabili zagotoviti položaj, ki bi raz-

likoval slovansko prebivalstvo od Nemcev. Prebivalstvo Lužic zelo trpi zaradi pomanjkanja obleke, obutve in predvsem hrane. V Nemčiji ni kakovostnega papirja, kar erega bi Lužičani tako najino potrebovali za tisk šolskih knjig in pesmaric. Zgraditi si hočejo tudi svoj Narodni dom, toda potrebujejo cement, apno in različne drobne potrebitine. Lužiški Srbi si sami vzgajajo svoje kadre učiteljev ter samoupravnih uradnikov in zato potrebujejo politično in socialno literaturo. Da bi na mednarodnem področju lahko utemeljili svoje zahteve, potrebujejo lužiški Srbi vestransko in učinkovito propagando v tisku, besedi in sliki. Vsi slovanski narodi in ostala kulturna države imajo in široko področje delavnosti in v popularnih članilih in knjigah lahko zelo mnogo napravijo za pravice zatiranih Lužičanov. V današnji dobi pred mirovno konferenco pa potrebujejo Lužičani politično oporo prijateljev, ki bi jim pomagali doseči, kar je bil njih večni ideal, narodno svobodo v okviru slovanske vzajemnosti in skupnosti. Slovanska odbora v Pregi in Bralislavi, češkoslovanski Sokol in Društvo prijateljev lužiških Srbov so sklenili, da bodo lužiskim Srbom izdatno pomagali.

JUGOSLOVANSKI RUDARJI UDARNIKI

GORICA - MRTVO MESTO

(Nadaljevanje z 8. strani.)

v Ameriko in išče šoferje, ki bi bili pripravljeni iti z njim. Tudi po tej vojni so prišli iz Italije v Gorico najrazličnejši iskaleci sreče, a kmalu uvidijo, da niso tla več ugodna kot so bila 1918. leta, ko so prišli v Gorico kot branjevc in so si tu naredili milijone.

Nekdo iz družbe, ki je imela svoje razgovore, je ušel zadnje besede. Tedaj so padla imena trgovca Tacchina, Mateolija, Finizija, ki so si v dveh desetletjih prigrisnili delo žulji slovenskega delavca in na žuljih slovenskega kmeta bajna imenja. Vse je ostalo za bodočnost edino upanje. V njem iščejo izhoda iz sedanjosti. Udruženje trgovcev je obdavičilo vsakega člana s prispevkom dveh do desetih tisoč lir za de-

legacijo, ki jo bodo poslali v Rim. Tam bo stavila dva predloga. S prvim bo predlagala italijanski vladi, da prične diplomatska pogajanja z Jugoslavijo, da bi kraji, ki so bili priključeni k Jugoslaviji lahko kupovali v Gorici. Toda ker se sami zavedajo, da bodo s tem predlogom težko podrti, ker Jugoslavija nanj ne bo pristala, so pripravili drugega. Gorica naj postane prosta cona, ki bo obsegala ozemlje od desnega brega Vipave in levega brega Soče do železnicega mostu ob viaduktu, okoli Podgore do pevskega mostu in ob Soči do Solkana. Trgovci bi ne imeli od nje prav za prav nobene koristi. Korist bi imeli le dijaki in penzionisti, skrajka ljudje, ki bi z drugod zasluženim denarjem v Gorici laže živeli. Komaj štirje meseci

so minili, ko je goriške meščane zajel paničen strah pred prihodnostjo. Ne bo dolgo, ko se bodo zavedli tudi preproste resnice, da je mesto nemogoče odtrgati od dežele brez njegove občutne škode in da dežela brez mesta lahko živi, ker ima možnosti zgraditi si novo.

Race, ki jih je polno reakcionarno časopisje in ki govore zdaj o trgovcu, Kocmanu, da so ga v Solkanu obsodili na 6 let, zdaj o dr. Rutarju, da je zaprt, ne vžigajo in še pri ljudeh, ki so bili partizanskemu gibanju odkrito nasprotni, delujejo le trenutno in v najboljšem primeru tako dolgo, dokler jih to časopisje pod težo resnice mora preklicati.

Popolnoma, ko sem posedala pri gorških prijateljih, mi je gospodinja razkladala razglabljanje svoje

služkinje. Pogovarjali sta se o prošli coni. Gospodinja se je šaljila, da bodo imeli poseni sladkor in kavo, služkinja pa jo je ogorčeno zavrnila: »Gospa, to bo prav za vas. Mi potrebujemo krompir moko, maslo.« Za take stvari ne bo cone »franke«. Preprosta hrana, ki jo potrebuje delovni človek, bo poceni krajnj »elezne žice. Tam jedo zdaj koruzni kruh.« Ampak je naša, mi je rekel kmet v Sent Petru. Ni ga v Gorici Slovenca, ki bi si tega kruha ne želel. Štirinajst tisoč brezposelnih upravičuje to željo, obtožuje De Gasperijsko vlado in zapadne diplomate, ki so v svoji preveliki modrosti in uslužnosti zapadnemu imperijizmu povzročili, da je postala Gorica mrtvo mesto.

MARA SAMSA.

Ob česnu so rastle egiptovske piramide

Vsi vemo, da so v Egiptu stare, prastare piramide. Ne vemo dosti o njih gradnji niti o neznanih, ki so pod vročim egiptovskim soncem nosili na svojih plečih težko kamenje, ki ga je požirala neusmiljena stavba. Pač pa nam pripoveduje stari, brbljavi zgodovinar Herodot o velikanskih izdankah, ki jih je imela takratna državna uprava za česen in hrano delavcem. Olovku se zazdi, ko bere te visoke račune, da je pri gradnji teh velikih stavb moral daleč naokoli prevladovati zlahni česnov vonj. In če ne laže ali pa če se ni zmotil častitljivi oče zgodovinarjev, zgovorni Herodot, je na največji, Keopsovi, piramidi bilo napisano, za koliko težo srebra so že samega česna pojedli egiptovski težaki in neznani sužnji ob gradnji te piramide. Dandanes na Keopsovi piramidi tega napisa ni najti in nejeverni moderni zgodovinarji menijo, da jim Herodot pripoveduje podobne pravljice kot Krjavelj v nedeljo popoldne v vaški krami pri Oberštaku, kot da ne bi mogel zob časa uničiti tudi tega napisa.

Toda s tem se nismo opraviili s česnom v zvezi z Egiptom. Kdor se hoče dandanes prav pošteno zlagati ali pa vsaj podkrepiti svoje besede, da bi mu vsi verjeli, se pridruša, to se pravi, da prisega pri duši, kar naj bi imelo največjo veljavo. Egiptanom je več kot duša veljal česen. Oni so se zaklinjali pri česnu. Mi bi rekli, da so se »pričesnili«, če so hoteli dati svojim besedam verodostojnost. In če je imel česen tako veljavo, tedaj ni nič čudnega, če so ga prištevili med bogove; kako bi ne, saj so tudi pred bikom in kravo padali na kolena in ju molili. Duhovniki in pobožni se česna sploh niso dotaknili, ker bi bilo to vendar greh, poleg tega pa so se trudili, da vzbujajo pregrešne misli in poželenje, kar se duhovnikom tudi ne spodobi. Ubogim delavcem pri težkem delu kljub uživanju česna niso utegnile prihajati pregrešne misli, duhovniki pa so itak imeli še kaj drugega za pod zob in so se česna lahko vzdržali. Sicer pa, kaj naj bi jedla uboga raja kot česen, saj jim drugega ni preostajalo, druge dobrote so namreč pospravili faraoni in njihovi ljudje ter bistroumni duhovniki. Ubogemu Egiptanu, ki je moral s trudom in znojem graditi sijajne palače, veličastne tempelje, z zlatom okovane grobove in vse razkošje, ni ostalo drugega kot česen.

Uzaljena boginja in lačni filozof Stilpo

Tudi stari Grki so bili zelo hitri česnarji in čebularji. Dokler so bili še preprost narod, so jedli česen in čebulo prav vsi, od poglavarja do navadnega državljana, od učenih do neukih. Ko se je življenje izboljšalo, so ljudje začeli vihati nos in razlagati, da tudi bogovi ne ljubijo česna in čebule in da tisti, ki jedo česen in čebulo, ne smejo v svetlice.

Veliki Prešeren je napisal, da pevci vedno sreča laže in da živi in umrje brez denarja. Nekaj podobnega velja tudi za modrijane in profesorje. Stari grški filozof Stilpo se je najedel česna in lepo sit šel v

velikanski popoldanski vročini v hladni tempelj, kjer je prav prijetno zatremljal, kot se pobožni duši spodobi. V sanjah, ali je bilo le v polsnu, se mu prikaže boginja, slabe volje.

Grozeče je dvignila svoj lepi božanski prst in mu požugala: »Nesrečnež, filozof si ti in še ne boš ga ziti božje postave. Jedel si česen in si prišel v moje svetlice«. In mirno in proseče je odvrnil pobožni in vdani filozof Stilpo: »Odpusti, zlate boginja, nimam kaj jesti. Daj mi kaj drugega in ne bom več jedel česna«.

Tudi stari in še današnji Izraelci so veliki prijatelji teh dveh rastlin. Najbrže je to še iz tiste dobe, ko so se živeli v Egiptu in so se že skoraj poegipčani. Ko so na potu iz Egipta v obljubljeno deželo potovali po pusti Sinajski puščavi in ko so si zvečer zdravili svoje od dnevnega pota in vročega peska razbolele noge, kolikokrat jim je kot spomin na nekaj lepega prešel pogovor na dobri česen in sočno čebulo. In v obljubljeni deželi Palestini je vsak Izraelček gojil te svoje dobre prijatelje. Ko je modrec, rimski cesar Mark Avrelij, po neki vojni potoval po Palestini, je bil ves nejevoljen. Povsod je slišal samo kričanje, videl samo pripravajoče se Izraelce in čela dežela mu je smrdela po česnu in čebuli. Malo preden je prišel v Palestino je podjarmil divji narod Markomanov in do tedaj je bil uverjen, da so to najslabši ljudje na svetu. Ko pa se je vozil po Palestini, po deželi, kjer so ljudje razširjali vonj po česnu in čebuli, je vzkliznil: »O Markomani, o Sarmati, našel sem še slabše ljudi, kot ste vi«.

Česen na perzijskem dvoru

Na dvoru perzijskih kraljev, kjer so gotovo jedli, kot se taki odlični družbi spodobi, se je vsak dan pojedlo tudi talent česna in za pol talenta čebule, kot poročajo stari zapiski.

Elegantni Odisej

V stari Grčiji je bil česen, kot smo videli na primeru lačnega filozofa Stilpa, hrana revnega ljudstva. V Ilijadi omenja slepi pevec Homer čebulo; revčji je najbrže tudi sam, po načelu, da pevec vedno sreča laže moral velikokrat otepati česen in čebulo. Nekje hoče povedati, kako je veliki general Odisej bil elegantno oblečen in pravi, da je imel slajno obleko, res kraljevske obleke, ki je bila tanka kot čebulina luščina. Če bi Homer danes živel bi dejal, da je imel Odisej tanko in fino obleko, kot bi bila stkana iz nylona. Kot vidimo, so včasih nosili boljši gospodje tanke prozorne obleke, danes pa je videti, da je ženski svet mnenja, da pristojni njemu tanka in fina prozorna obleka. Kulturni narodi Sredozemlja so česen in čebulo že davno, davno poznali. Današnji profesorji pa so ugotovili, da česen kot divja rastlina ni doma v Sredozemlju, temveč da se je prvič pojavil nekje v osrednji Aziji ali pa v Kirgizski stepi. Če so ju torej že od davna poznali kulturni narodi Sredozemlja, kdaj prej ju je že moral poznati človek tam v osrednji Aziji. Mogoče sta potovali rastlini stoletja ali pa

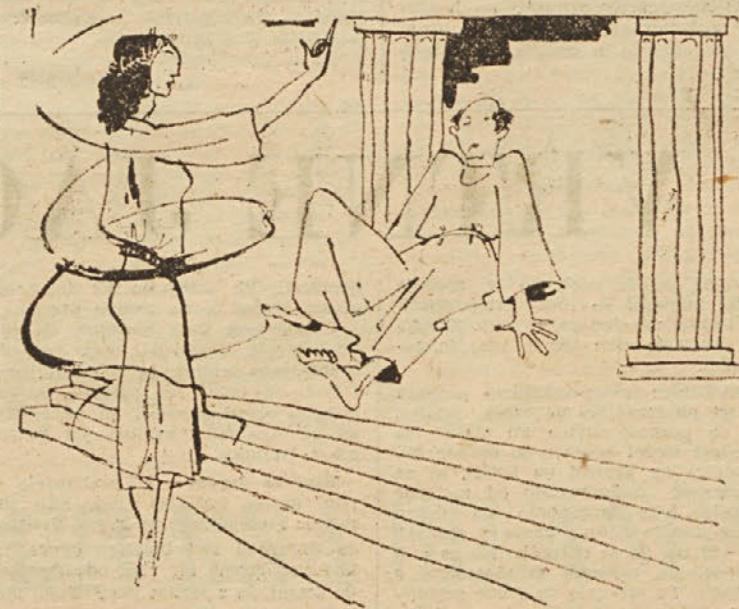
tisočletja iz svoje domovine do Egipta in Grčije, in vendar, kdaj sta bili tukaj že udomačeni.

Prvotni človek je jedel v glavnem živalsko hrano in ko se je potikal po divjini, je prav gotovo spotoma vtikal v usta razne rastline in jih tudi žvečil. Pa je nekoč nekdo na srečo za človeštvo, tam v Aziji vtaknil v usta list česna. Kako je to prišlo njegovim mesa navajenim ustom. Verjetno si ga je nabral, da ga je imel še za drugič pri jedi in dal ga je še družini. Česen je postal tovarš njegovih mesnih gostij in od tam šel svojo zmogovito pot po svetu.

Česen in meso sta si sploh dva velika prijatelja. Kje si je mogoče misliti dobro in okusno kranjsko klobaso brez česna.

Zvetloba in česen

Preprosto in prirodejšje ljudstvo je česen in čebulo vedno ljubilo, z blagostanjem pa je prišel posebno česen ob časi, zlasti zaradi svojega močnega vonja. Stari grški komedijanti so zelo radi izrabljali to neprijetno česnovno lastnost. Postavili so

GROZEČE JE DVIGNILA SVOJ LEPI BOŽANSKI PRST

recimo na oder nezvesto zakonsko ženo. Mož mora ponoči od doma na stražo mestnih vrat. Žena pa preživi noč doma v družbi dobrega prijatelja. Zjutraj se mož vrne domov in žena mu hoče dokazati, kako mu je bila zvesta. Ne samo, da mu vsa srečna plane okoli vratu, temveč pre moreževim prihodom poje strok česna, čes, vidiš kako sem ti zvesta. Saj ne moreš dvomiti vame, kajti kdo bi hotel imeči oprava z žensko, ki diši po česnu. Nadišavila sem se s česnom, da ne bodo zapeljivi možki silili vame, lepa kot sem in privlačna. Laž, nezvestoba, ljubosumje...

Grški komedijanti pa prikazujejo tudi kako nezvesti zakonski možje žvečijo česen, ko se vračajo domov k svojim boljšim polovicam s prepovedanih potov.

Hlapljiva olja

Duha po česnu in čebuli zlepa ne spraviš iz ust, kajti ta duh ne prihaja niti iz ust niti iz želodca, marveč iz pljuč, iz izdihanega zraka, kakor vonj po vinu ali žganju. Moč

no dišeče hlapljivo olje, ki je v teh dveh rastlinah, preide v kri in iz krvi izhaja skozi pljuča z izdihanim zrakom. Ta česnov vonj toliko ljudi moti in je motil. Nekateri vonji ljudi privlačujejo in jih smatrajo za zlahne vonje, n. pr. vonj po vijolicah, vrtnicah, šmarnicah. Česnov vonj pa je zaničevan, razen v nekaterih jedeh. Tako zlahni kakor česnov vonj izhajajo iz hlapljivih olj.

V rastlinah poznamo dve vrsti olj, olja, ki ne izhlapevajo, kot n. pr. olj jo, bučno in pa olja, ki hlapijo, in katerih hlapci dajejo vsej okolici značilen vonj. Če kaneš navadno olje na papir, bo ostal na njem masten madež na večne čase. Če pa kaneš hlapljivo olje na papir, bo papir kmalu tak, kot je bil prej — olje bo izhlapevalo. In tako hlapljivo olje je tudi v česnu in čebuli. V njem se nahaja posebna zveplena spojina, ki daje česnu in čebuli svojstven duh. Olje v čebuli ima pa še to posebno lastnost, da draži solzno žlezo.

Čebula in česen domači zdravili

Pravijo, da smrdi to olje še prav posebno glistam in raznim črvom, ki žive v človeškem telesu in se pasejo na naš račun. Zato je česen priljubljeno domače zdravilo in v marsikateri družini morajo otroci žvečiti česen, ko se materi zazdi, da bi utegnili imeti gliste. V prejšnjih časih so ga pa tudi zelo uporabljali proti kužnim boleznim — koléri, kugi in tifusu. Nekateri ljudje so včasih sploh nosili s seboj česen, ki naj bi jih varoval pred kužnimi boleznimi. Še danes pa je v modi, da si ljudje vtikajo česen v ušesa, če jih trga in proti bolečinam gnilega zoba tudi radi stavijo česen na boleče mesto.

Da ni treba žvečiti česna, pridobivajo danes iz njega hlapljivo olje. Kakšnega močnega duha mora biti to olje, če je potrebno 16 kg česnovih strokov za 10 gr tega olja. To olje se uporablja v kuharski umetnosti in ponekod tudi proti glistam. Pa tudi čebula je v domačem zdravi

vlstvu v velikih časti proti raznim vneljem, ranam, ozeblinam, bolečinam v trebuhu in to surova ali kuhana, pečena, cvrta ali namočena v čemer koli.

Nič več pleš!

Omeniti bi bilo treba, da ceni že stara medicina čebulo kot izborno sredstvo proti pleši. Naj vedo vsi prizadeti, da so učeni zdravniki že davno napisali latinsko navodilo, ki pravi po naše: če pogostoma drgneš po plešasti glavi z zmehčano čebulo, zamoreš glavi zopet povrniti vso njeno lepoto. Poskusite!

Čebula, česen, čarovnije

S tema dvema rastlinama so v zvezi neštete vraže in verovanja. Tako n. pr. nastavi 12 dni pred novim letom 12 mesnatih čebulin listov na nek varen kraj in na vsakega nasujejo še ščepci soli. Vsak listek pomeni en mesec. Na Novo leto pogledajo: tisti mesec, v čigar odgovarjajočem listu se je sol raztopila, bo to leto deževno. Ponekod darvajo velikonočne pirhe s čebulinimi luščinami. Ti rastlini sta bili važni v dobi, ko so ljudje še verjeli v čarovnice. Obešali so česen na razna mesta, da ne bi mogle čarovnice v hišo in hiši škodovati. Srbi imajo vzkliz: Luk (čebula) ti v oči! ki ga izreko, kadar se nekdo nečemu čudi; ta vzkliz izvira od takrat, ko so se bali, da bi nekdo neko stvar urekel in so mu želeli čebulo v oči, da bi urok ne deloval.

Glavici česna in čebule sta shrambi jedil za potomce

Čebula in česen sta vrtni rastlini. Po naši lepi slovenski domovini ni vrtnička, kjer bi ti ljub rastlini ne imeli svojega kotička. Na blago slovljenem Dravskem in Ptujskem polju, v deželi Likarjev pa rastejo cele njive nebesko dobre čebule. Spomladi vtikamo v zemljo male čebulčke, ki jih vzgajamo iz semen, in poedine česnovne stroke, iz katerih poženo nove rastline. Čebula je dvoletna rastlina. Iz semena nastane v zemlji najprej droben čebulček, da se samo debeli in zbira hrano v belih mesnatih listih, ki sestavljajo čebulo. Boljša kot je zemlja, več kot je sonca in moče, bolj se čebulčki rede in grmadijo hrano. Ko zeleni listi nad zemljo odmore, sta čebula in tudi česen za tisto leto dovršila svoje sezonsko delo. Drugo pomlad požene iz te čebule, če je ostala v zemlji, novo steblo, ki črpa hrano iz čebule. To leto ima namen porabiti hrano za pomnožitev rodu. To steblo požene cvet in cvet da seme in vsako seme čebulček. Seveda večino čebul, konec polja, ko začnejo listje rumeneti in veneti, gospodar populi, poveže v kite in obesi v suh in temen prostor. Kajti v vlažnem in svetlem prostoru prične čebula kaliti in poganjati zeleno steblo na račun srčnih belih listov. Ker ima v svojih listih mnogo hrane, ni čebula le začimba, temveč res prava hrana.

Srbska uganka pravi o čebuli: Ozgo trava, ozdo brada, a v sredi kmetška čast.

Tudi s česnom zadeva ni mnogo

(Nadaljevanje na 11. strani.)

ce

o v resnici zelo
žezni velikosti,
ožino materije,
večja nebesna
e Sonce, ki jih
doniti od nekda
vli v vesoljstvo,
več ne bo na
jo razkrojiti in
le še njihovi
roji meteorjev
morali sami po

wer

KER JE MO
ITI KOMETU,
LE CRITICE

Gospodarstvo

Živinoreja v številkah

Kakor v vsaki drugi veda, tako je potrebno tudi v živinoreji poznavanje nekaterih števil. Posebno je to potrebno, ko pričemo vzgajati take vrste, živali, s katerimi se do sedaj nismo bavili. Nemogoče je pravilna živinoreja, če ne poznamo n. pr., koliko časa nosijo domače živali, koliko časa valjo, kako dolgo se sposobne za oplodjevanje, kako temperaturo imajo, kako diha in t. d. Ne bo torej odveč, če si gospodar izreže iz časopisa navedene številke in si jih shrani ter po potrebi pregleda. Posebno mu bo to dobro prišlo, če da, ko nimamo na razpolago preveč strokovnih knjig. Pripomni moram, da so navedene številke srednje, t. j. take, ki se najbolj približujejo navadnemu stanju.

Pogledajmo si malo kotke nosijo: kaže najbolj znane živali: Krava nosi 280 dni ali nekaj čez 9 mesecev, kobilica nosi 346 dni ali 10,5 do 11,5 mesecev, oslica nosi 360 dni ali 12 mesecev, koza 154 dni ali 5 mesecev, ovca nosi 183 dni ali 5 mesecev, svinja 115 dni ali 4 mesece (3 mesece 3 tedne 1 dan), psica nosi 60 dni ali 2 meseca, mačka nosi 55 dni ali 2 meseca, zajka nosi 30 dni ali 1 mesec, srna nosi 270 dni ali 9 mesecev.

V naslednjem bomo videli, kolikokrat traja valenje pri domači perutnini:

Kokoši valijo 20 do 22 dni po 10 do 16 jajc, pura valijo 27 do 28 dni po 15 do 20 jajc, gos valijo 27 do 28 dni po 10 do 15 jajc, raca valijo 27 do 28 dni po 10 do 15 jajc, pegatka valijo 25 do 26 dni po 10 do 20 jajc, golobica valijo 18 dni po 2 jajci, pav valijo 30 dni po 8 do 12 jajc, labod valijo 52 dni po 6 do 8 jajc.

Za živinorejo je važno, da ne koliko dni traja pojanje pri posredni vrsti živali. Paziti namreč mora, da ne izgubi priliko in da pravočasno pripusti.

Pojanje traja:

Pri kobilici 1 do 2 dni vsake 3 do 4 tedne. Po porodu 9 do 14 dni. Pri kravi 1 do 3 dni vsake 21 dni. Po porodu 10 dni. Pri ovci 1 do 2 dni vsake 17 do 28 dni. Po porodu 40 oziroma 185 dni. Pri kozi 1 do 2 dni vsake 21 do 28 dni. Po porodu 40 oziroma 185 dni. Pri svinji 1 do 5 dni vsake 18 do 20 dni. Po porodu 42 oziroma 56 dni. Pri psihi 8 do 10 dni enkrat oziroma dvakrat na leto.

Marsikateri bo zanimalo tudi vedeti, koliko let lahko dočaka naše domače živali, če so zdrave in če jih seveda prej ne zakoljemo.

Govedo živi 20 do 30 let, konj živi 30 do 40 let, osel živi 40 do 45 let, ovca živi 10 do 15 let, koza živi 10 do 15 let, prašič živi 10 do 20 let, pes živi 15 do 20 let, kokoš živi 6 do 8 let, kunec živi 6 do 8 let, mačka živi 10 do 12 let.

Živinorec mora seveda tudi vedeti, do katerega leta so samice sposobne za oplodjevanje. Kobilica je navadno sposobna do 25 let, krava do 20 let, ovca, koza in svinja pa do 8 let.

Lastniki spuščevalnih postaj morajo vedeti, koliko časa so samci sposobni za spuščenje kakor tudi, koliko samci lahko oplodi en samec v eni spuščevalni sezoni.

Zrebec je sposoben za skok od 3 do 20 let, za 60 kobil v eni sezoni, bik je sposoben za skok od 1 do 15 let, za 100 krav v eni sezoni, oven in kozel sposobni za skok od 16 m do 10 let za 50,60 koz oz. ovc, merjasec je sposoben za skok od 8 m do 10 let za 40,60 svinj, petelin je sposoben za skok od 8 m do 7 let za 10-15 kokoši.

Zapomniti si moramo, da mlademu samcu t. j., dokler ni popolnoma razvit, ne smemo pripustiti preveč samice. V začetku naj se pripusti samo polovično število, kar velja tudi za starejše samce, ki jim je pričela pojemati moč. Posameznemu mnenju o samcih ima večina naših bikorejcev. Skoraj vsi so prepričani, da treba bika prodati, ko doseže 7-8 stolov

leže ali pa štiri leta starosti, češ da je pretežak ali prestar ter ne sposoben za daljšo rejo. V živinorejsko naprednih deželah držijo bika, dokler so sposobni za skok. Pri biku namreč vidimo njegovo vrednost šele, ko se oleti prve njegove potomke. Če so te lepa rase in imajo obilo mleka, je to znamenje, da je bik izvrsten prenašalec dobrih lastnosti in takega bika je treba izkoristiti do zadnjega. Pri nas se d-gaja ravno nasprotno. Ko se prve junice ote, lijo in pokažejo dobre lastnosti, podedovane po njihovem očetu, je bik že zdavnaj zaklan. Ne smemo se torej čuditi, če vidimo, da je en samec, čeprav ne najlepši, odnesel na razstavi prvo nagrado.

Ne bo odveč, če tukaj ponovimo, koliko mladičev imajo naše domače živali letno.

Kobilica, oslica enkrat letno po 1 mladiča, krava enkrat letno po 1-2 mladiča, ovca 2 krat letno po 6-12 mladičev, svinja 2 krat letno po 6-12 mladičev, psica 1 do 2 krat letno po 4-12 mladičev, mačka 1 do 2 krat letno po 3-6 mladičev, kunec 6 do 8 krat letno po 4-8 mladičev, mla (kobilica x osel) in mezga (oslica x zrebec) nista sposobni za razplodjevanje.

Za spoznavanje zdravja, oziroma bolezni pri živali je potrebno vedeti, kako visoka je normalna telesna vročina. Temperatura se meri z navadnim termometerom, ki ga rabimo tudi za ljudi. Visokost vročine se izraža v stopinjah Celzija. Merimo tako, da vtaknemo termometer za nekaj minut v danko. Normalno telesno vročino do bimo, ako jo merimo pri popolnoma zdravi živali, ki je že nekaj časa počivala in ni v prepročnem ali prehladnem zraku. Zunanji zrak namreč vpliva tudi na notranjo telesno vročino. To se mnogokrat dogaja v vročih poletnih dneh.

Srednja telesna temperatura pri dorasli živali znaša:

Konj, osel od 37,5 do 38, stopinj, govedo 38 do 39 stopinj, koza, ovca 38,5 do 40 stopinj, prašič 38 do 39 stopinj, pes 38,5 do 39 stopinj, kunec od 39,5 do 40 stopinj, kokoš od 40 do 41 stopinj, mačka od 38,5 do 39 stopinj.

Cebelarje bo mogoče zanimalo, kakšno telesno temperaturo imajo čebele in jo zato navajam kakor so jo ugotovili nekateri učenci: kraljica 30, troj 38,3, in čebela delavka 37,2 stopinj.

V zvezi z zdravjem živali je mnogokrat tudi bitje srca. Način in hitrost bitja najlaže doženemo po bitju žile, kar imenujemo navadno puls. Bitje žile je značilno za mnogo bolezni. Pri štetju moramo vedno upoštevati starost živali. Mlade živali imajo namreč mnogo hitrejši puls kakor dorasle. Bitje je seveda mnogo hitrejšje, če žival dela kot če miruje v hlevu.

Puls znaša pri dorasli in zdravi živali v mirnem stanju v eni minuti:

Konj 36 do 40, govedo 33 do 42, prašič 70 do 80, koza in ovca 65 do 80, pes 90 do 100, mačka 120 do 140.

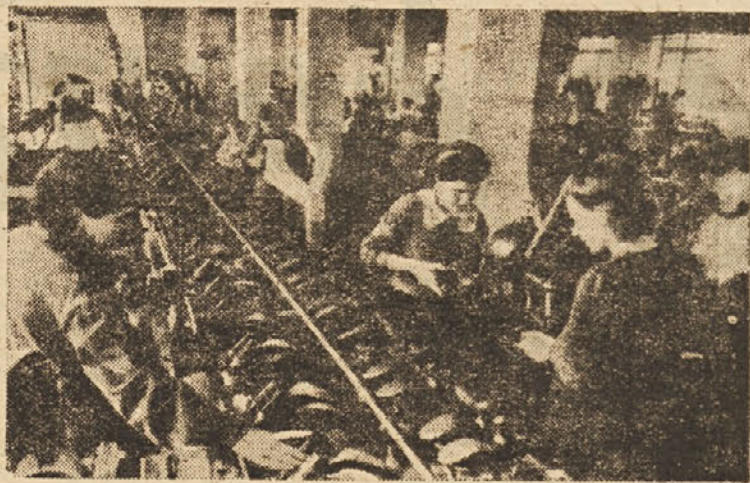
Kakor telesna vročina in puls, tako je tudi dihanje v zvezi s starostjo, počitkom in zdravjem živali. Dihanje je pri mladi živali hitrejše kakor pri dorasli živali, hitrejše je pri delu kot pri počitku.

Število dihov znaša pri dorasli, zdravi ter mirni živali v eni minuti:

Konj 9 do 10, govedo 15 do 18, pes 13 do 16, ovca in koza 12 do 15, prašič 10 do 12, kunec 50 do 60.

Upam, da bodo ti podatki koristili našim živinorejcem in razčistili marsikatero nepravilno mišljenje v tem pogledu.

Dr. Logiša

INDUSTRIJA CEVLJEV V SZ BO KMALU POSKRBELO OBUTEV VSEM DRŽAVLJANOM

Če vino počrni ali porjavi

To sta dve različni vinski napaki, ki ju moramo tudi različno zdraviti. Za to je zelo potrebno, da točno ugotovimo, kateri izmed teh napak je povzročeno vino, ki menja barvo. Zato nalijemo kozarec z vinom in ga postavimo čez noč nepokritega na zračno mesto. Drugi dan pogledamo vino in ugotovimo barvo. Če je vino postalo rdečkasto, je povzročeno rjavenju, če je pa postalo črnkasto, podobno kakor da bi bili vili vanj kaj črnila, je vino povzročeno počrnenju.

Zakaj počrni vino in kako ga popravimo?

Vino rado počrni, če vsebuje malo kisline poleg večje množine železnih soli in črnelovine. Železo vsebuje vsako vino v prav majhnih količinah. Množina železa se v vinu lahko tudi poveča, če pade v sod kak železen predmet, recimo žebelj ali pa če niso železni deli v vratih sode dovolj pokriti z lesom ali smolo. Velikokrat pa počrni vino, ki so izgubila precejšnjo količino svo-

je kisline, bodisi umetno pri razkisanju skisanih vin z apnenim karbonatom, bodisi zaradi predolgega ležanja na drožju ali pa tudi zaradi bolezni. Vino navadno počrni šele, ko pride dovolj v dotik z zrakom, kar se zgodi po pretakanju ali pa če sod ni poln.

Počrnela vina se popravijo najenostavneje z dodatkom 40-60 g citronove kisline ali pa takole: Vino je treba pretočiti in pri tem dobro premešati. S tem vino še bo j počrni, a se potem samo zopet očisti.

Zakaj vino porjavi in kako ga popravimo?

Rjavenju so povzročena beča in črna vina. Zlasti rada porjavijo vina iz gnilega grozdja in pa tista, ki so kipel na tropinah. Znano je, da stlačen grozdje na zraku prav kmalu porjavi, kar ima za posledico porjavelo vino. Zato ne smemo nikdar dolgo puščati tropin v stiskalnici, in tudi moramo skrbeti, da se iz kipečega mošta v čebrih tropine ne dvigajo na vrh. Prav odlično sredstvo, ki gotovo prepreči, da bi vino porjavilo je kalijev metabisulfit v količini od 7-22 gr na hl vina. Pa tudi zadimljenje sodov z žveplom, preden jih napolnimo, je zelo koristno. Zlasti če je bilo grozdje gnilo, naj se to ne opusti.

Vino začne rjaveti od površine navzdol, kar najlaže spoznamo, če pustimo vino v odprtem kozarcu. Sezona porjavi vse vino, postane plehko in prazno in na dnu se uleže nekaj goščave, na površini vina pa se napravi mrena. Končno se vino samo zopet očisti, a izgubi veliko barve, če je črno, če je pa belo, ostane tudi nadalje nekoliko bolj motno. Zato prizadene ta napaka mnogo večjo škodo črnim kakor pa belim vinom.

Če je vino že porjavilo, ga pretoči v zažveplan sod ali pa mu dodaj pred pretakanjem 20-12 gr metabisulfit na vsake 100 l vina. Potem čisti vino s kazeinom ali želatino.

I. B.

VRTNE JAGODE

Vrtne jagode uspevajo v srednje težki humozni - torej vrtni zemlji in ljubijo zavetno sočno lego. Zemljo je dobro obdelati (do 40 cm) in pognojiti.

Rastlinice si preskrbimo meseca julija od starejših materin rastlin, ki so pogotovo živice ali slake. Na spodnji strani kolena se naredi koreninice na zgornji pa lističi, ki se takorekoč osamosvajajo od matere rastline. Te presadimo na dobro zrahljano in gnojno gredo v razdalji 5-10 cm, da se okrepijo. Ko so presajene, jih zalijemo in zasenčimo z vejami. Tu ostanejo do srede septembra, nato jih presadimo na stalno mesto, ko jim prej prikrasimo koreninice. Sadimo jih v 40 cm med seboj oddaljenih vrstah v trikotni zvezi. Ako pa pustimo rastlinice na mestu, zrahljamo zemljo, da se laže vkoreninijo in nato jih septembra presadimo na stalno gredo. V težko zemljo sadimo meseca marca. Po sajenju zalijemo vsako rastlinico posebej.

Preden začne zmrzovati, jih obdamo z gnojem. S tem jih obvarujemo prehudega mraza in ohranimo potrebno vlago. Tako prezimijo veliko bolje.

Ko se narava vzbuja k novemu življenju, tedaj plitvo podkopljemo gnoj (prvo pomlad ga odstranimo, ker smo tako pognojili pri lopotanju) in pazimo, da ne poškodujemo korenin, ki so tik pod površjem. Nadalje jih očistimo suhega lista in pred cvetenjem zalijemo izdatno z gnojico, kar vpliva zelo na debelost sadu. Če opazimo, da poganjajo živice, jih odstranimo, da nam ne slabe rastlin.

Ko so jagode odcvetele, tedaj postavimo podnje čreplinje krovne opeke, lesno volno, slamo, ali zato nalašč pripravljeno pripravo, da se debeli sad ne umaze ob dežju, ker ga je težko osušiti.

Vrtne jagode obiramo ob hladnih urah, to je zjutraj ali pozno zvečer in šele tedaj, ko so užito zrele. Le če jih mislimo nekaj dni hraniti ali

odposlati, jih natrgamo 2-3 dni pred užitno zrelostjo, da vzdrže prevoz.

V poletnem času skrbimo, da jih ne preraste plevel, da imajo večkrat prerahljano zemljo, da odstranjujemo živice (le tedaj jih pustimo, kadar hočemo nasad obnoviti ali povečati), da ne trpe suše; avgusta jih zalijemo z gnojico.

Mesečne jagode se razlikujejo v tem, da so šibkeje rasti, zato jih sadimo gosteje, to je na 25 cm. Rastlina da drobnejši sad, boljsega okusa, ki ima več arome ter rodi od spomladi do jeseni, le z malim presledkom meseca avgusta. Sad obiramo brez peclja. Ker je sad veliko drobnejši, se peclji zaradi teže sadu ne upogne tako, da nam jih ni treba podlagati.

Vzajajamo jih kot vrtne jagode.

Vrtne jagode trajajo 3-4 leta, nato moramo nasad obnoviti. Na isto zemljo jih ne smemo saditi, ker se zemlja preveč izčrpa.

Kakor vsaka rastlina, tako imajo tudi vrtne jagode svoje sovražnike. Od škodljivcev so ogrci, majski hrošč, polži, premnogokrat tudi vrabci in drugi. Prve zalijemo pri lopotanju, polže pa lovimo v mokre slamnate šope, ki jih postavimo med rastline. Ko smo opazili, da so se nastanili, jih uničimo. Od glivičnih bolezni napada jagode največkrat pegavost, ki jo uničujemo, da obiramo napadene liste in jih sežgemo, gnilobo pa omejimo s pravočasnim obiranjem gnilih jagod, ki jih je najboljše sežgati.

OMELA

Marsikje opazimo na golem drevju, posebno pa na topolih, jablanah, pa tudi hrastih in drugih drevesih, zeleno grmičevje, ki nima nobene korenike v zemlji in torej ni tako kot bršljan, ki se ovija dreves in ima korenike v zemlji.

Često se kmetovalci za to grmičevje zelo malo zanimajo in zato je videti, da se sploh ne zavedajo, da je to grmičevje škodljivo. Kako živi omela?

Znanstveno ime za omelo je viscum avbun (it. vischio). Ta rastlina spada med parasite, to je med one rastline, ki se ne hranijo iz zemlje po lastnih koreninah, temveč žive na stroške drugega drevesa, v katerega pogotovo svoje sesalke in iz katerega črpajo hra-

no. Vejam namenjena hrana ne brani vej, temveč parasite - omelo.

Kako se razmnožuje omela? Kdor pozna to grmičevje, ve da ima kot grah debele jagode. Te jagode zore okoli božiča, ko imajo ptiči najmanj hrane. Ptiči zobjejo te jagode, ne prebavijo pa semena, ki je sredi jagode. To seme odloži s svojimi odpadki ali pa že pri zobanju na drugi veji ali drugem drevju. Seme vzklije in razvije se rastlina, ki požene svoje sesalke (kot druge rastline koreninice v zemljo) v drevo. Polagoma se razvije iz rastline grmiček, ki postaja vedno večji, čveta meseca marca, iz cvetja se razvije sad, bele jagode, ptiči jih jedo in tako se škodljivci širi z drevesa na drevo.

Škoda, ki jo povzroča omela, je

predvsem ta, da porabi hrano, ki bi morala priti v dobro drevesu in sadu. Ako je na istem drevesu mnogo grmičev omela, drevo kmalu shira.

Kako uničujemo omelo? Ne pomagamo, da odsečemo z veje samo omelin grmiček, ker bi se iz ostanka razvil nov grmiček. Izrezati moramo iz veje ali drevesa vse omelo in potem rane namazati s antiparazitom ali pa odžagati vse tiste veje, kjer se je omela razmnožila. Kako napravimo zavisi od tega ali je grm velik in veja majhna ali obratno.

Svetujemo vsem kmetovalcem, da uničijo v svoji okolici vse grmičke omela, ki naj ga pa sežejo takoj, ko je odstranjeno z drevesa. Drugače ga bodo še sami širili, ker omelina jagoda je zelo lepljiva in bi jo sami lahko prenesli na še nenapadena drevesa. Najugodnejši čas za to opravilo je sedaj, ko je drevje golo in lahko že od daleč opazimo vsak omelin grmiček.

KULTURA PROSVETA

DVE DRAMI

prizor je bilo ljubezensko priznanje v drugem dejanju, temperamentno pa je odigrala srečanje z Marto.

OB 70. LETNICI

1. Ivan Cankar, Kralj na Betajnovi,

dom pristaniških delavcev,

16. januarja.

Cankar je hotel s snovjo o »Kralju na Betajnovi« prikazati »vsesplošen bankrot slovenskega ljudstva« in napisati izrazito socialno dramo. Vendar se je moral zaradi dramske tehnike svoje dobe omejiti in postaviti na oder individualno dramo Kantorja, Maksa in tistih njima najbližjih oseb, ki učinkujejo v njunem življenju. Zato sta Kantor in Maks predstavnik dveh smeri v tedanji slovenski družbi: skrajnega egocentrizma, ki vodi v kapitalistično izkoriščanje in kopčenje premoženja ter, anarhistično-socialističnega individualizma, ki se po lastnih spoznanjih bori za drugačno in lepšo podobo bodočnosti. Svojo tezo je Cankar izvedel v treh dejanjih in napisal najmočnejše in najgloblje slovensko dramsko delo.

Seveda drama mladega umetnika v tedanji družbi ni mogla doživeti odobravanja in navdušenja. Cankar je tej družbi pokazal, kako uničuje plemenita stremeljenja in se gradi na ropanju, zločinu in umorih.

Člani SNG v Trstu so v težkih pogojih borbe za kulturno uveljavljanje slovenskega prebivalstva STO-ja nastopili 16. januarja že sedmič s Kraljem na Betajnovi. Režiser Jože Babič in scenograf sta postavila na oder realistično podobo Kantorjevega doma in življenja v njem. Scena je verna slika hiše slovenskega vaškega mojca na začetku našega stoletja. Izdelana je do podrobnosti in odgovarja Cankarjevemu navodilu. Na tej realistični sceni je nujna tudi realistična igra. Tega so se zavedali vsi igralci, le sem pa tja so se čutili neskladnosti, ki jih je režiser morda prezrl. Nekatere osebe so po svoji zunanosti in igri prehajale v karikature ali drastično. Tako zlasti Bernot (Stane Raztresen), ki je res slabši in smešna filistrska kreitura, a nam kot karikatura ne more izvesti sočustvovanja, ko postane Kantorjeva žrtev. Preveč drastični so kmetje in Koprivec (Božo Podkrajšek) v 3. dejanju, ki vendar niso govorkarske osebe. Blizu drastične je tudi stari Krnc, vendar je na splošno realističen (Modest Sančanec). Lilična vloga Nina (Tea Starčeva), ki bi utegnila zavesti režiserja in igralce, je lepo pristajala v okviru. Tudi Hana (Nada Gabričičeva) in Francka (Zora Jugova) sta s svojo šibkostjo in mehko uspeli v svetu kantorjskega zločina in krutosti. Vloga Lužarice z otrokoma je bila učinkovita po naravnem patosu in vehementnih zahtevah vaške proletarke (Ema Starčeva).

Najtežje vprašanje je seveda glavna vloga. Kantor (Milan Košič) je po besedah Vladimirja Bartola karakter in reprezentant ideologije. Ze zato je igranje te vloge težko. Kakor sta Kantorjeva ideologija in družba, za katero se žene, zapisana smrti, tako je tudi v Kantorjevem značaju nekaj trdnosti, ki napovedujejo propad v bodočnosti. Kantor včasih blazni, da se zapelja Maksi Krncu, ki ga z reprodukcijo umora poniža in triumfira nad njim. Zares je Kantor vzel iz stvarnosti, vendar so taki ljudje redki in je zato mogoče na različne načine tolmačiti njegovo delovanje. Košičeva igra je bila svojevrsna, masna zanimiva, kretanja na odru za desedanjega Kantorja nenavadno — vse to gre na rovaš posebnega tolmačenja te vloge, učinkovala pa je seveda zlasti igralčeva individualnost. Da pa je Kantor ubral prehitro tempo govora, da je nekajkrat postajal v svojem zločinu patetičen, je skoraj neopravičljivo.

»Vagabunda« Maks Kerner (Joško Lukeš) je lepo igral bivšega študenta in ljubimca, ni mu pa vedno uspelo podajati »vagabundae« in individualističnega revolucionarja. Njegova vloga je zaradi sestavljenosti značaja težka in problematična, vendar je oseba enotna in življenjsko resnična. Maks ni shema ali oseba, ki živi samo v pesniškovi domišljiji. V resnici je cankarski junak, ki pa v tej drami odgovarja življenjski stvarnosti. Nad vlogo mladega Maksa se mora vsak igralec temeljito zamisliti.

Vloga župnika (Jusi Košuta), katerega značaj je vseskozi premočten, je neproblematična in za izkušenega igralca lahka stvar. Igra Justa Košute je to potrdila, igralec je s svojo

našega gledališča

strani skladno dopolnjeval Kantorjevo igro. Ta harmonija je za »Kraljevo« politiko zelo važna, saj sta si po dogovoru razdelila duše in telesa na Betajnovi.

Franc Bernot (Stane Raztresen) nima težke vloge, a paziti mora, v negativnih lastnosti in Francki (ter občinstvu) neprijetnih potez ne stopnjuje, sicer mu težko verjamemo, da je nedolžen, ko ga uklenjenega ženejo v zapor. Njegovi kriki nad morilecem se morajo čuti že takrat, ko v prvem dejanju pri posebnih mizi pije svojo esminko.

Med manjšimi vlogami posebej omenjam Nino (Tea Starčeva) je začelnica, ki se je močno trudila, ne samo da uspe v igri, temveč tudi v govoru. Njeni uspehi bodo odvisni od prizadevnosti in izpopolnjevanja.

S takim igranjem, z velikimi napori in težavami, ki jih druga slovenska gledališča nimajo, slovenski igralci v Trstu uspevajo, gledališče pa se razvija kljub oviram, ki jih postavlja na pot angloameriški imperializem, v umetniško in kulturno-politično črnoto.

2. George O'Neill, Ana Christie,

Dvorana S. Skamperles pri Sv. Ivanu,

18. januarja.

Ana Christie, drama ameriškega pisatelja Georgea O'Neilla, je slovela nekoč kot znamenito in progresivno odrsko delo. Igrali so jo po odrih v Ameriki in Evropi. Drama ni socialna, kot bi mislili na prvi pogled, čeprav je zajeta iz dna ameriškega mornarskega življenja. Danes nam tudi po obliki ni kaj novega, za kakršno so jo proglasili ob izidu. Vrši se med tremi osebami: Ano, — do nedavnega je bila prostitutka —, njenim očcem Chrisom in ljubimcem Matom. Za slovensko občinstvo v Trstu je zanimiva zlasti zato, ker se dogaja ob morju in zajema vsaj nekaj problematike pristaniškega mesta. Ana se po dolgih letih sreča s svojim očetom in se zalubi v irskega mornarja, a mu zaradi preteklosti ne upa postati življenjska družica. Konflikti, izvirajoči iz njune ljubezni, so glavna vsebina drame.

Najtežja vloga je čakala glavno osebo Ano. Igralo jo je Ema Starčeva. Njena igra je bila ves čas napačna, strastna, skladala se je z zavistljivo režiserja in dramatika. Imenitno je podalo igro, ko se spozna z Marto Owenovo in je še polna lakomnosti, ter igro, ko učinkuje na vso njeno notranjost ljubezen. Ta razlika v igranju je znak spretnosti igralke, ki se zna zatopiti v značaj. Najmočnejši

Vloga očeta Chrisa, ki ga je imenitno podal Milan Košič, je kakor nalašč za našega igralca. V njej se je izkazal v vseh svojih vrtilah: komik, kadar je treba, žalosten in zamišljen, ko zahteva dejanje, ljubeč oče in uviden človek ob koncu, vseskozi pa pravcati mornarski volk. Milan Košič je v tej vlogi ustvaril krepko postavbo, ki bo ostala v njegovem igranju nepozabna.

Mat Burke o igri Rada Nakersta je temperamenten Irec, ki zna biti korajžen, oblasten, naiven in divje strasten. Kot otrok se razveseli ljubezenskega priznanja in se imenitno kuja, ko zve za Anino preteklost. Njegova igra je pokazala vse strani Matovega značaja v jarki luči in krepkem poučarju.

Marta Owenova — Angela Rakarje-

Oton Zupančič

Blažen, komur ni se bati

Naša radost, bolečina,
vera, strah, obup, odločnost,
naša borba za bodočnost,
nade, v mraku nam prižgane,
sanje, v prsih pokopane —
vse nekoč bo zgodovina:
blažen, komur ni se bati,
da ga kdaj bo sram jo brati.

va se je v vlogo prijateljice starega Chrisa tako krepko vživela, da ni predstavljala igre, temveč življenje na odru. Tako naravno in preprosto igranje je plod dolgoletnega življenja v gledališki skupnosti.

Vloga krčmarja je nepriljubljeno podal Joško Lukeš, natakarka pa je dobro igral Silvij Kobal. Josip Filser je bil prijeten in prikupen poštar, kakor je s svojo skromnostjo temeljito podal adjunkta v »Kralju na Betajnovi«.

Igra je uspela in bo našemu občinstvu odprla še eno okno v svet in življenje. Prijetneje bi bilo sicer namesto »Ana Christie« in »Vie malee« kako domače delo, a tudi umetniško podana tuja dela bodo bogatila izkušnje naših igralcev in ustvarjala gledališko občinstvo.

Miroslav Ravbar

Slovenska kultura in književnost sta se ob vdoru hitlerjevskih tankov, topov in gestapovcev ter fašističnih policistov in krvnikov umaknili v ilegalo. Slovenski kulturni delavci so delovali odslej v podzemlju in v partizanskih gozdovih. Osvobodilna fronta je proglasila kulturni molk, samo nekaj okupatorjevih pomagačev je pisalo na fašistične trobente. Kar je bilo zdravega in naprednega, je čulo klic borcev za svobodo. Za mladim partizanskim poetom Matejem Borom, ki je iskal za nove misli novo obliko, je jasne besede sebi in tovarišem izgovoril dr. Anton Pesnik — Oton Zupančič:

Vrzi pesem v svet,
pesem za današnji rabo:
vsi jo bomo povzeli za tabo.
Zavedal se je usodne borbe slovenskega naroda, ki bo odločila o življenju ali smrti. Tako kot Prešeren, Levstik in Cankar, zvesti sinovi svojega ljudstva, je tudi Zupančič vedel, kaj je njegov dolg. Kakor takrat, ko ja

OTONA ŽUPANČIČA

srce prej ne bi zastalo in se za zmeraj upokojila kri. Takrat ni vedel slovenski človek, kam bo legel drevo in kdo ga bo zjutraj zdrnil. Ob slovesu si se nemara za dolgo poslovil, kajti rabili so bili vsenaokrog. Naši fantje so hodili v dežju in snegu po mrzlih goščah, ko so trudni legali, jim je krakal v mrak prerokajoče star vran: »Vrag! Dekleta so usihala z bledimi lici za zamreženimi okni, a verovale so kot fantje — partizani v sonce in pomlad. Samozvanci so dopovedovali, da je greh ljubiti svobodo, in svetohlinci so pridigali bratomor. Potepali so pravico, zasramovali resnico, častili pa laž in verolomstvo. Med nami sta vladala nasilstvo in izdajstvo, ponos in moštvo sta izginila. Naša ladja je bila brez krmarja, slepec je vodil stepar in Judeži so prinašali gorje. Črne jave vranov so krakajoč preletavale obzorje, razsajal je glad in topovi so grmeli. Mlade borce za svobodo so streljali in klali, bratje so se izdajali in pobijali, črni vran pa se je radostil. Užival je ob pogledu, kake se partizani stiskajo ob gozdu, da so že leto in dan brez strehe.

Domovina je bila kot v prah potepana oskrnjena čudežna vezenina, toda njeno bodočnost bodo rešile žrtve. Za njeno zmago so padale žrtve, poguma je dajala zavest, da smo vsi ena družina. Ne samo enotnost nas je bodrila, tudi zlat dan se je svital. Ta nada je bila sicer tiha in plaha: samo molče so se pogledali znanci in prijatelji, z očmi so se spraševali in si že vse povedali. Na njihovih obrazih si bral spomine in sledove bolesti zaradi nezacepljenih ran, skrb strah, grozo, a malodušja ne. V njih očeh sta ljubezen in pogum, v pesniku pa mirna odločnost in trdna vera v poslanstvo naroda. Ta vera je bila tako krepka, da mu je ukazovala: Pričaj narodu golo resnico, pa če na kola boš razpet.

Rodila se mu je najkrepkejša izpoved, v kateri je pokazal, kje bomo našli pot. S Prešernovo besedo in v njegovi dikciji je povedal, da je vse človeštvo ena družba in da sovske ljudstvo izpolnjuje svoje poslanstvo. Naša ladja je iskala pristana in ga našla. Sovjetski in z njim slovenski človek bo za svobodo in življenje, če bo treba, smehljaje umiral.

Odslej pesnika ni bolelo več, kar so ustvarili ljudje z rokami, ni bilo več vredno solza in skrbi, kar bomo v svobodi na novo zgradili.

Samo kar diha, hrepeni in ljubi
trpi in upa...

ga je skrbelo, za to se je zavzemal. Blagorval je vsakega, ki je rajši padel v mladem zanosu, kakor da bi izhiral v zatohli ječi. A ne samo pesnik, tudi njegovo ljudstvo je bilo složno v tem prepričanju: Gospodar je dal brezem za svobodo praseti, vedro vino, peko kruha in voz; navrgel pa je še ajdovo potico, kopuna, petelina in bariglo vina.

In pesnik je ugledal svobodo. Proslavljaj je tiste, ki so se zbrali na Mozakliji in v gozdovih ter prinesli svojo budo. Niso se strašili Begunj in drugih taborišč uničenja, čuvali so narodno lastnino, in izročilo, čeprav so jih sovražniki proglasili za razbojnike. Zavzeli so ti pogumni borci Pri-morje, Trst in Gorico, nespočiti in zasopli, so hiteli osvoboditi Korosko. Resili so svobodo, strnili razločene brate in prinesli pravico.

To so bile pesnikove besede v najtežjem času slovenske zgodovine, to je bila njegova zvestoba in dolg ljudstvu. Onemoglo bodo utihnili pred njim vsi tisti, ki jim ni bilo prav, da je Oton Zupančič vedel za svoj dolg. In ta pesem je strnila okrog sedemdesetletnega pesnika vse njegovo ljudstvo.

Miroslav Ravbar

NAŠA KULTURNA BILANCA

Pevski zbor je vsakemu društvu glavni stebel našega prosvetnega udejstvovanja. Petje se med nami goji najbolj množično izmed vseh umetnosti. Tudi o delu pevskih zborov nima Slovensko-hrvaška prosvetna zveza podrobnih poročil, vendar vam bodo navedeni podatki ustvarili vsaj približno sliko o trudu in času, ki ga vlagajo naši pevci v smotno in resno gojenje slovenske narodne, partizanske in umetne pesmi.

Množičnost naše pevske kulture prihaja najbolj do izraza na masovnih koncertih, ki smo jih imeli v letu 1947 kar tri.

Prvi pevski množični nastop je bil na proslavi 1. maja. Zal, da ni nastop nad 2700 pevcev prišel do popolne veljave, ker je bil potisnjen na konec predolgega popoldanskega telovadnega in športnega nastopa. V prihodnje bo treba program prvomajskih proslav pač tako preurediti, da bo tudi nastop pevskih zborov prišel do zaslužene veljave.

Drugi množični nastop na Opčinah je zbral približno 1200 pevcev in je popolnoma uspel, posebno ker je bil za ta nastop izbran prostor, da primernejšega na prostem pač ni moglo biti.

Ob proslavi bazoviških žrtev je v Bazovici nastopilo nekaj nad 1000 pevcev.

Taki množični pevski nastopi manifestirajo sicer kvaliteto naših zborov,

medtem ko pride kvaliteta do izraza pri nastopih posameznih pevskih zborov. Svojo kvaliteto so zbori pokazali na raznih pevskih manifestacijah, kjer se je zbralo po več zborov, da je vsak doprinesel svoj delež k programu.

Taki večji pevski prazniki so bili lansko leto v Sempolaju, Zgoniku, na Škofijah in v Dolini. Vsako leto več pa je zborov, ki zmorejo samostojen koncert. Poleg večine mestnih zborov je v preteklem letu tudi nekaj podeželskih priredilo take samostojne nastope.

Tudi izbira programa postaja pestrejša in bolj smotrna. Zaslugo za to ima predvsem SHPZ, ki je v lanskem letu občutno ublažila pomanjkanje glasb, saj je razmnožila 133 različnih zborovskih pesmi v 61080 izvodih. Večina razmnoženih pesmi je sicer ponatis že objavljenih pesmi, vendar je med temi izdajami nekaj popolnoma novih skladb domačih skladateljev.

Prvič so bile natisnjene naslednje pesmi:

1. Grbec Ivan: Pesem mladine
2. Ostrovska Josip: Na boj
3. Svava Vlado: Slovo
4. Venturini Franc: V nove zarje
5. Vodopivec Vinko: Tri velikonočne pesmi

6. Vrabec Ubald: Slovenska pesem
Pesem o ljudski oblasti
Udar na udar

Poleg naštetih so bile razmnožene še štiri nove skladbe s katerimi so se nekateri avtorji udeležili nagrajenega tekmovanja za prvomajске pesmi, ki ga je razpisala v letu 1947 Slovensko-hrvaška prosvetna zveza.

SHPZ je izdala tudi zbirko dvajsetih lažljih »Pesmi za otroški vrtec« ter nekaj solospesov s spremljevalnim klavirja, note za prvomajске telovadne vaje, ki so izvirne skladbe ter nekaj glasbe za godbe na pihala.

V preteklem letu so doživeli svoje prvo izvajanje naslednje nove skladbe:

Maličeva »Meglica« v izvedbi pevskega zbora »Zvon« z Opčin. Vrabčev »Pesem o ljudski oblasti« in »Udar na udar« v izvedbi Komornega zbora. Vladke Svare »Venček slov. narodnih pesmi« in »Slovo« v izvedbi pevskega zbora »Ivan Cankar«, Grbičeva »Pesem mladine«, ki jo je zapela škedenjska »Velesila« in »Nazaj jih pa niti« v interpretaciji Komornega zbora. Venturinijevo »V nove zarje« je zapel prvi Komorni zbor na koncertu za nagrajeno tekmovanje skupno z ostalimi štirimi pesmimi iz tekmovanja. Venturinijevo »Bratomor« je prvič izvajal svetoviranski pevski zbor ob odkritju spomenika padlim pri Sv. Ivanu.

Iz dežel, ležečih na jugu ekvatorja, je pred nedav-
nim prišlo sporočilo, da
na tamošnjem nebu u-
gledali velik komet ali zvezdo repa-
tico. Iz veselstva, kdo ve od kod,
je komet prišel v območje Sonca,
da smo ga zagledali tudi na naši
Zemlji, za enkrat samo na južnem
nebu.

Nekdaj je taka prikazen izzvala
med človeštvom silno vznemirjenje.
Ljudje so bili vajeni videti na nebu
običajne tisoče zvezd, ki niso me-
njale prostora; med njimi je poto-
valo 5 vidnih planetov: Sonce in
Luna pa sta gospodovala na nebu.
Pa se ti prikaze velikanska prikazen
z dolgim repom, ki hili na videz
proti Zemlji! Kdo bi se je ne ustra-
šil. Treščila bo ob našo zemljo in
jo razdrobila v prah! In če se to ne
bo zgodilo, napoveduje vsaj hude
čase, vojsko, lakoto, pogođenj in ku-
go. Lažničarji so vse to razlagali
neukim ljudem, ki so vse strahote,
zvezane s pojavom kometa na nebu,
le še povečevali.

Vselej pa so bli kometi mimo
Zemlje, ne da bi ji prizadejali naj-
manjšo škodo. Če bi ljudje točno
vedeli, kaj so kometi, bi se za ved-
no pomirili in bi občudovali njih
lepoto, kadar se prikažejo na nebu.
Povprečno se jih pojavi kakih pet
na leto, včasih pa kar dva obenem
vzbujata pozornost zvezdoznancev.
Toda to so tako imenovani telesko-
pični kometi, ki jih vidimo le z da-
ljnogleđi in običajen človek bi jih
skoraj daljnogled pomiloval, tako ne-
bogljivi bi se mu zdeli: mnogokrat
brez repa, slabše vidni kakor daljne
zvezde in vsi megleni in nejasni!
Le malo se prikaže kometov, ki jih
moremo videti s prostim očesom;
najredkejši pa so taki z velikimi
repi, kakršen se je sedaj prikazal na
južnem nebu.

Od pojava velikega Halejevega
kometa l. 1910 ni bilo prav do teh
tednov nobenega večjega kometa, ki
bi znanstvenikom nudil priliko za
raziskavanje z instrumenti, ki so se
od takrat izredno izpopolnili.

Komet se sestoji v glavnem iz
treh bistvenih delov: 1. iz jedra,
2. iz kome, t. j. nekakega megleno-
ga plinastega ovoja ali plašča okoli
jedra in 3. iz repa, ki je vedno
obrtnjen stran od Sonca, pa naj se
komet Soncu bliža ali pa od njega
oddaljuje.

Važno je dejstvo, da kometi niso
tako stalne mase kakor so planeti
in njihovi sateliti. Kometi namreč
neprestano izgubljajo svojo izredno
redko snov, posebno kadar pridejo
v bližino našega Sonca. Iz kometo-
vega jedra izhajajo plini, tvori se
koma in Sonce tako odbija pline in
drugo redko snov iz kometa, da se
začne delati daljši ali krajši rep!
Da so kometi minljive tvorbe, ima-
mo odlične primere. Komet Biela,
n. pr., ki so ga že večkrat opazo-
vali, je končno popolnoma razpadel
in izginil.

Zanimivo je vprašanje, kaj je
resnično trdnega in trdega v kom-
etu. S spektroskopiji so dognali, da
je v nekaterih kometih tudi sredina
jedra iz plinov in druge redke ma-
terije, ki žari v lastni svetlobi, ka-
tere pravi izvor se do danes niso
točno ugotovili. Verjetno pa je, da
so tu radioaktivne sile na delu.
Drugače pa je pri velikih kometih.
Posebno lepo priliko za to je nudil
velikanski komet iz leta 1882. Nje-
gov rep je meril v posebnih daljno-
gledih okoli 600 milijonov kilome-
trov, kar je 4 kratna razdalja od
Zemlje do Sonca, in njegov premer
je bil 3 tisočkrat večji kakor pre-
mer Zemlje!

Znanstveniki so ugotovili, da se
jedro sestoji iz samosvetilnih plinov,
prava sredina pa tudi iz trdne mase,
ki je odbijala deloma tudi sončno
svetlobo. Ko se je komet bolj pri-
bližal Soncu, znanstveniki sami so
se začudili ob končnem, kolikor to-
liko točnem rezultatu, ko so našli,
da pravo resnično jedro tega izred-
nega velikana ni bilo večje in ni
imelo več trdne materije, kakor jo je
v največji gori sveta, v Mont Eve-
restu. In kaj je ta proti velikosti
zemlje? Tudi ves strahotni velik
rep je bil iz tako redkih snovi, da
je celo naš zrak trdno telo proti
njemu.

Kakor da bi narava sama hotela
vsa dognanja učenjakov posebej
potrditi, je velikan iz l. 1882, storil
človeštvu še eno uslugo: izračunali
so kometovo pot in dognali, da bo
šel naatanko med Zemljo in Son-
cem! To se celo pri tako imenova-
nih notranjih planetih Merkurja in

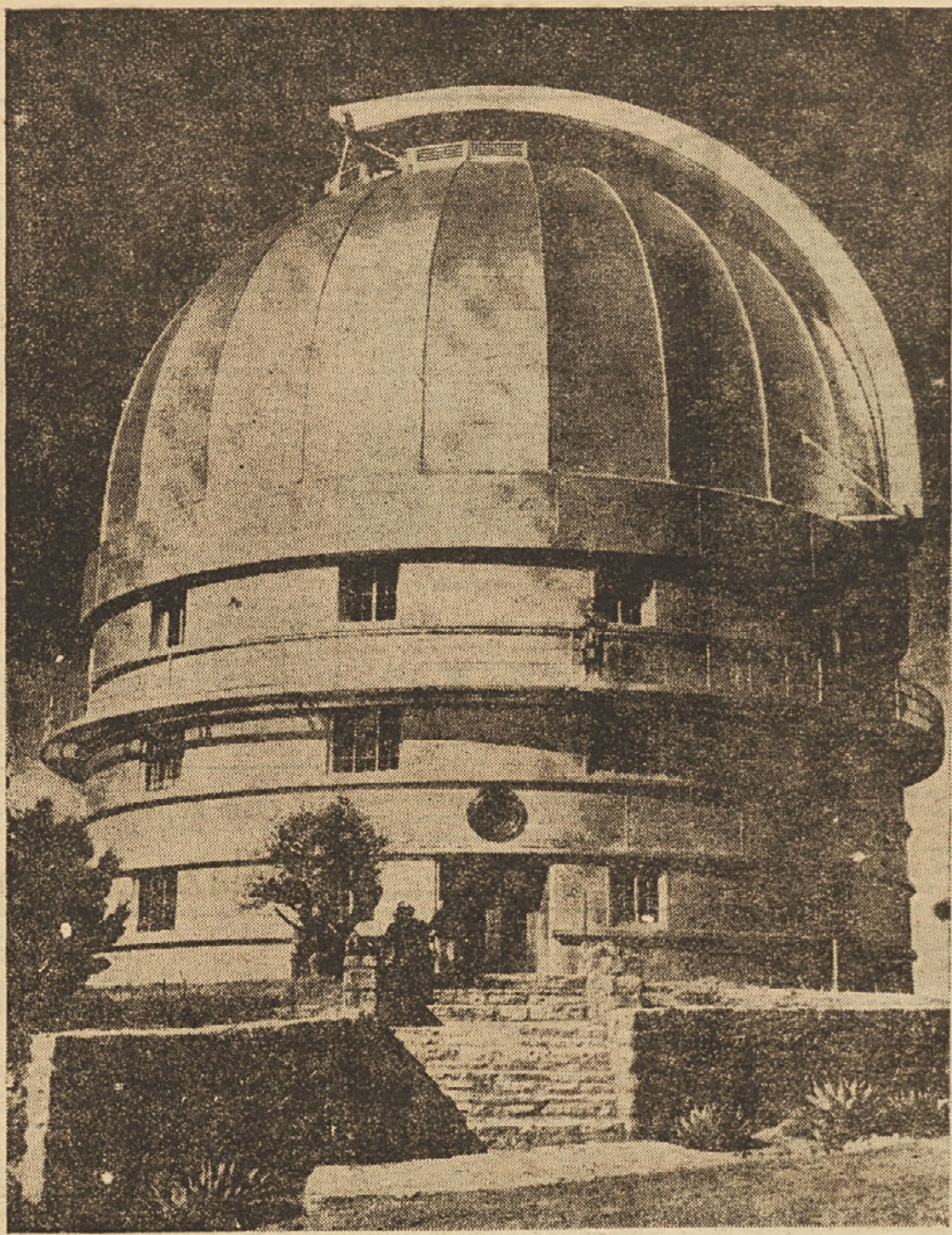
Veneri zelo redko primeri in kadar
se, je to velik težko pričakovan do-
godek za znanstvenike. In zakaj je
bil prehod velikega kometa pred
sončno oblo tako važen in pomem-
ben? Kadar gresta planeta Merkur
in Venera med nami in Soncem, ju
opazimo na Soncu kakor drobni,
okrogli, črni piščici. Če bi bilo ko-
metovo jedro trdno telo, ga sončna
svetloba ne bi mogla predrči in
videli bi ga v velikih daljnogledih
kakor temno piko, ki bi letela preko
sončne krogle.

Lepo priložnost opazovati prehod ko-
meta pred Soncem sta imela v Južni
Afriki zvezdoznanci Finlay in Elkin,
ko se je Sonce 17.9. že bližalo za-
lonu in je kometova glava vstopila
točno v črto med Zemljo in Son-
cem. Pa naj sta opazovala še tako
skrbno in ostro, bilo je, kakor da
ni ničesar med nami in Soncem in
onstran Sonca se je komet na
temnem nebesnem ozadju prikazal
mogočen kakor prej. Sklepi so bili
jasni: morda je bilo res pravo jedro
tako drobno, da ga ni bilo mogoče
opaziti na sončni obli, katere žarki
so se nizko nad Mizasto goro močno
trepetali, ali pa je bila snov okoli
prav minimalnega jedra tako redka,
da je prepuščala sončno svetlobo.
Ko se je veliki komet s svojo glavo
pomaknil dovolj daleč proč od Son-
ca, je prej enotno jedro bilo sedaj
razčlenjeno v več kosov. Na poti
mimo Sonca je njegova privlačna
sila že itak redko jedro še bolj raz-
drobila.

Pri nekaterih večjih kometih so
zaman iskali kako večje jedro in
tudi najbolj notranji del glave je bil
le iz redke materije, tako vidimo,
da niti najgostejši del kometa, gla-
va, ni niti posebno velik, niti tako
gost, da bi mogla poslati nevarna
Zemlji, če bi se ji komet preveč
približal, kar pa je zopet skoraj ne-
verjetno.

Kakor smo že prej omenili, so
nekateri kometi razpadli (Biela). Ko
pa jih ni bilo več so na nebesnem
obloku začeli nešteti zvezdni
utrinki ali meteorji. In v zvezi s po-
časnim razpadanjem kometov so po-
menju zvezdoznancev tudi roji me-
teorjev, ki jih vsako leto opazujemo
v določenih nočeh pod imenom Leo-
nidi, Perseidi i. dr.

Kaj pa rep? Res je ta včasih tako
velik, da pokrije dobršen del neba,
še bolj zanimivo pa je, da ga zaman
iščeš pri vsakem kometu, dokler je

VELIK OBSERVATORIJ V TEXASU V AMERIKI. VISOK JE KOT PET NADSTROPNA HISA

Kometi ali zvezde repati

še daleč od Sonca. Tedaj vidijo le
dobri daljnogledi, da se med zvezda-
mi pomika proti nam, t. j. proti
Soncu in njegovi družini, ki se se-
stoji iz planetov in njihovih lun-
zarmeroma majhna meglena krogla.
Toda ta raste iz dna v dan, ko se
nam bliža: kometu začne rasti rep!
Čim bolj se bliža Soncu, tem daljši
postaja in ko se najbolj približa
Soncu, je rep najdaljši! V vsakem
primeru pa je rep obrtnjen od Sonca,
in to tudi takrat, ko se komet od
Sonca oddaljuje. Kometov rep je
spredaj in beži pred kometovo gla-
vo. Čim bolj se oddaljuje tem ma-
njši postaja, dokler se v neskončnih
daljavah popolnoma ne izgubi in od
kometa ostane samo še meglena
krogla, ki končno utone v temni vse-
mirja.

Dolgo so ugibali, mnogo je
bilo mnenj, toda zakaj nastaja rep
kometa šele v bližini Sonca, še niso
dognali; popolnoma zadovoljiv odgo-
vor pa je dalo Sonce samo. Spoznali
so namreč, da sončni žarki ne da-
jajo samo toplote in svetlobe, am-
pak da izvajajo tudi nekaj pritiska,
ki deluje celo privlačnosti — glavni
sili Sonca nasproti. Znanstveniki so
izpostavili skrajno drobne delce
razne materije pritisku žarkov. Ko
so žarki zadeli ob delce, ki so bili
manjši od 15 desettisočink milime-
tra, so se vdali pritisku žarkov. In
čim manjši so bili delci, tem večjo
moč so imeli žarki nanje. Toda ko
se je velikost zmanjšala do 7 sto-
tisotink milimetra, niso sončni žar-
ki mogli več odbijati tako silovito
zmanjšanih delcev materije. Tako
so dobili učenjaki odgovor. Čim bolj
se komet bliža Soncu, tem bolj je
izpostavljen ne samo rastoči pri-
vlačnosti Sonca, ampak tudi pritisku

sončnih žarkov, ti pa morejo vpli-
vati samo na drobne delce kometo-
ve materije. Medtem ko vpliva pri-
vlačna sila Sonca na komet tako,
da mu vsaj delno odmeri in odkaze
pot v vesoljstvu, deluje mnogo sla-
botnejša odbojna sila sončnih žar-
kov tako, da izbija redke pline in
druge trdnjše, a še vedno silno
drobne delce iz kometa, da se raz-
prostirajo v obliki repa za kometom.
Toda za kometom samo, dokler se
ta bliža Soncu; ko pa se zopet od-
daljuje od njega, beži rep pred njim.

Druga sila, ki more odbijati
drobne delce iz kometa je najbrž
elektrika. Raziskavanje o radioak-
tivnosti in pa dejstvo, da Sonce ne-
dvomno izžareva tudi električno silo,
pojasnjuje marsikatero pojavo in
med njimi tudi nastajanje kometo-
vega repa in nekaterih pojavov v
njem. Mnogo boljši aparati ter ke-
mično in fizično izpopolnjena veda
današnjega časa pa željno čaka ka-
kega velikega kometa, ki bi pri-
šel v zadostno bližino Zemlje, da
bi ob njem pojasnili vse, kar se v
teh čudnih blodnih prikaznih neba
dogaja.

Zanimivo je tudi, da vidimo s
prostimi očmi, pa tudi v daljno-
gledih rep drugače, kakor nam ga
kaže fotografija. Vsi veliki kometi
so občudovanja vredni, posebno lep
je rep. Kakor neskončno fino pero
se razprostira preko zvezdnega neba
in se svetli v skrivnostno nežni
svetlobi. Če se še tako trudimo, ne
moremo videti, kje prehaja rep v
nebo in kje se konča. L. 1858, so
imeli ljudje priliko naučiti se lepote
tedanjega Donatijevega kometa. Rep
je bil 70 milijonov kilometrov dolg

in zelo svetel. Meseca oktobra je
šel skozi ozvezdje Volarja in z glavo
lik mimo zvezde Arktur. Bil je za
vsakogar, ki je to videl, nepozaben
prizor. Rep je bil lepo ukrivljen,
iz glave, ki je bila sestavljena kar
iz več plaščev, pa je izhajal še en-
skoraj popolnoma raven silno tenak
rep. Enako lepi so bili tudi repi ve-
likanskih kometov l. 1811, 1843. in
1882., kakor tudi rep Halejevega
kometa l. 1910. Ko pa so začeli ko-
mete tudi fotografirati, so pokazali
vpravi repi še drugačne oblike. Fo-
tografska plošča je posebno občut-
ljiva za modre žarke in plini ter
materija, ki je izžarevala take in
podobne žarke iz kometovega repa,
so začrtali na plošči mnogo trše
črte in v notranjosti repa mnoge
neenakomerne oblike, nekaterikrat
tudi neke odebeline. A eno je
ostalo pri obeh slikah, na oni, ki
se je nudila očem v daljnogledih ali
na fotografiji: naj je bil rep še tako
mogočen, naj je bil mnogo milijonov
kilometrov debel, vedno so sijale
zvezde skozi njegov kakor najne-
nejša tenčica redki rep.

Ze nežna megla nam more na
Zemlji na nekaj deset metrov za-
kriti ne samo zvezde, ampak celo
Sonce. Tam v vsemirju pa hiti ko-
met, katerega na videz neskončno
debel rep ne more zakriti niti sla-
bojne svetlobe drobnih zvezdic. Ka-
ko neizmerno redka je torej njego-
va snov! Zemlja je že šla skozi rep
Halejevega kometa, gotovo je šla že
tudi skozi repe mnogih drugih ko-
metov, a vedno brez najmanjše ško-
de. Celo redki zrak v najvišjih vi-
šinah nad zemeljskim površjem je
v primeri z nežnostjo kometovega

repa trda snov.

Kometi so torej Zemlji nenevarna
nebesna telesa. Zvezdoznanci so iz-
opazovanj dognali, da se okoli 30
teh posebnih po manjši ali večji
dobi vrača v bližino Sonca. Komet
Enke se povrne n. pr. že po dobrih
treh letih, Halejev komet pa po
šestinsedemdesetih letih. Gotovo je,
da so še mnogi drugi kometi, ki se
vrnejo po stotih in tisočih letih
k nam in jim bo bodoče človeštvo
preračunalo tudi njihovo pot, ki je
bolj ali manj oploščena ogromna

clipsa. Ker pa so
redka in kljub na-
telesa z majhno m-
vplivajo nanje dru-
telesa, posebno na
morejo za vedno o-
nje poti in jih nap-
od koder jih nikoli
zaj, ali pa jih mo-
razbiti, da se nam
ostanki kažejo kot
ob času, ko bi se
svetili na nebu.

P. Kr.

FOTOGRAFIJA MOREHOUSEJEVEGA KOMETA IZ L.
RAL DALJNOGLED S FOTOGRAFSKIM APARATOM
ZATO SO ZVEZDE NA FOTOGRAFSKI PLOŠČI PO

Tržaška kuhinja

Nedelja: Riž in jetra na juhi, goveje pogačice, limonova omaka pire krompir, krofi. **Večerja:** Ribe, krompirjeva solata, pečen kostanj.

Ponedeljek: Mineštra iz riža in krompirja, zrezki, mešana solata, kompot. **Večerja:** Testenine z gulinjem sadje.

Torek: Prežganka z ocvrtim kruhom, cvetača z majonezo, pohane kruhove rezine. **Večerja:** Polenta s salamo, radič, pečene hruške.

Sreda: Zdrob na goveji juhi, kruhovi cmoki, kislo zelje, sadje. **Večerja:** Vampi s krompirjem, sadje.

Četrtek: Rižot, solata, palačinke. **Večerja:** Ribe, radič s fižolom.

Petek: Jota, kuhani sirovi štrukli. **Večerja:** Ocvrta jela, sir, solata.

Sobota: Mineštra iz krompirja in gob, svinjska pečenka, kisla repa, ocvrti krompir, sadje. **Večerja:** Testenine z maslom in sirom, kompot.

Limonova omaka

50 gr masla, 1 žlica sladkorja, 1 žlica moka, 1 žlica kruhovih droblin, pol limone 30 minut.

Segrej maslo, zarumeni v njem sladkor, dodaj moko in kruh ter mešaj, da zmes porjavi. Nato vlij 2 žlice vrele vode, dodaj limonov sok in popra; vse naj še za trenutek prevre in omaka je gotova.

Salama na furjanski način

150 gr saame, 50 gr slanin, 1 žlica kisa 10 minut

Zarumeni sesekljano saamino in segrevaj v njej na šibkem ognju olupljeno in narezano saamo. Preden bi bila ocvrta, jo vzameš iz ponve, vliješ vanjo kis, da prevre ter ga nato zleješ na salamo.

LEPOTA NI SKRIVNOST

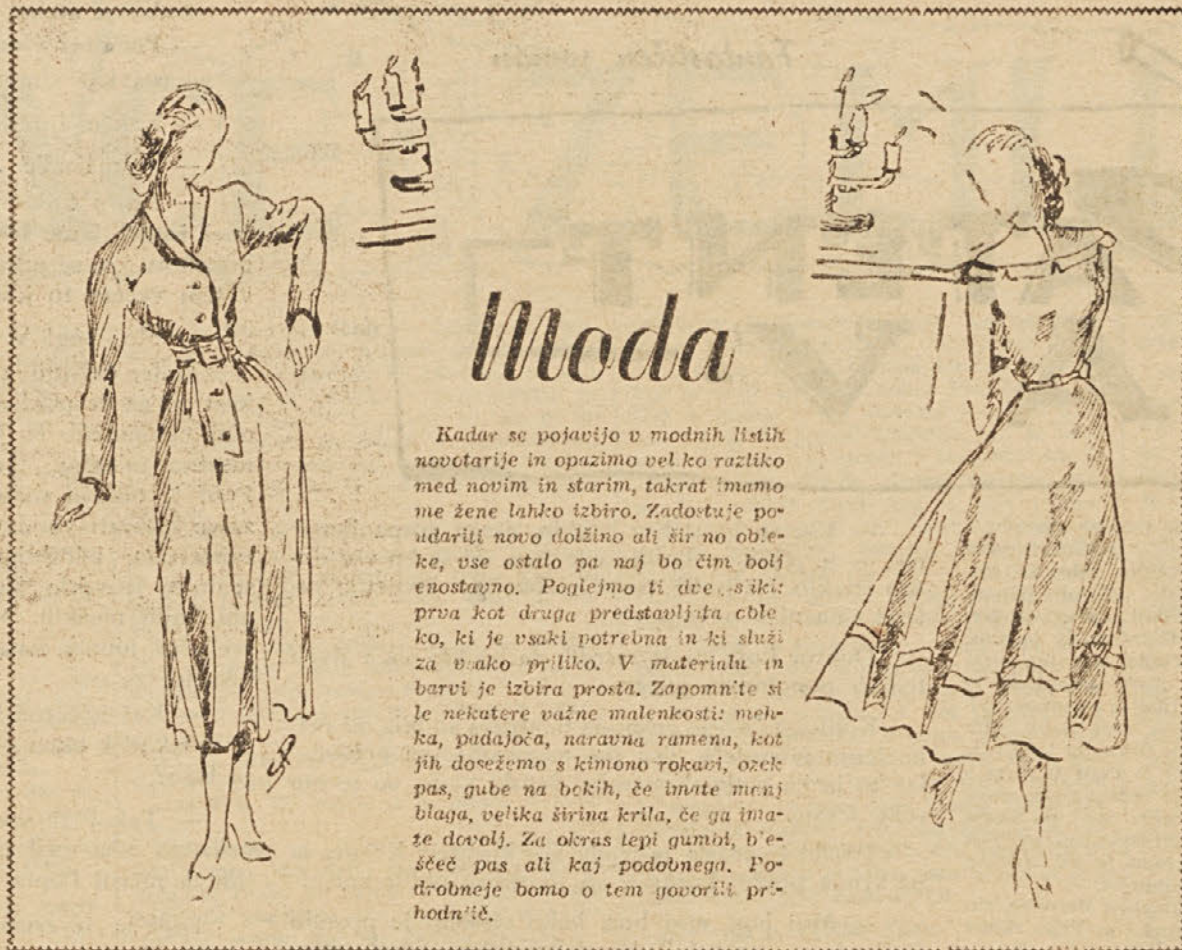
Cesto nas preseneti lepota elegantne ženske. Toda ni samo oblika, ki nam ugaja, temveč vsa pojava. Barva obleke se dobro prikaže polti in lasem.

So nekatera pravila za izbiro barv in če jih boste upoštevali, boste tudi v preprosti obleki elegantne in ljubke.

Lasje rdečkastorjavi — polt svetla; lepo bi učinkovala obleka iste barve kot lasje, kot kontrastna barva pa: ciklamordeča, zelena, zata, svetloplava.

Plavi lasje — svetla polt; varujte se presladkih barv. Izberite si mahovno-ruženo, olivno-eno, svetloplavo barvo. Izogibajte se prekrščne rdeče barve in črni. Kostanjev lasje — temna polt; ne nosite premočnih barv. Najprimernejša je nežnozeleni ali vijoličnemodra barva.

Črni lasje — bela polt; pri tej kombinaciji lahko nosite vse barve. Najbolj učinkujeta koralno in češnjevo rdeča barva in tudi nežnejši toni peščenosive, beže in rumene barve.

Moda

Kadar se pojavijo v modnih listih novotarije in opazimo velike razlike med novim in starim, takrat imamo me žene lahko izbiro. Zadoštuje podariti novo dolžino ali širino obleke, vse ostalo pa naj bo čim bolj enostavno. Poglejmo ti dve sliki: prva kot druga predstavlja obleko, ki je vsaki potrebna in ki služi za vsako priliko. V materialu in barvi je izbira prosta. Zapomni si le nekatere važne malenkosti: mehka, padajoča, naravna ramena, kot jih dosežemo s kimono rokavi, ozek pas, gube na bokih, če imate manj blaga, velika širina krila, če ga imate dovolj. Za okras tepe gumbi, biseri ali kaj podobnega. Podrobneje bomo o tem govorili prihodnje.

Zakaj operiramo mandeljne

V ustih in v žrelu je tako imenovani naborec iz posebnega tkiva, ki ima nalogo, da varuje organizem pred nekaterimi okuženji; v otroških letih že poskrbi za odpornost pred kasnejšim okuženjem. Važno je, da to tkivo v ustih in žrelu brezhibno deluje, ker je razumljivo, da prihaja ravno skozi usta in nos zrak, poln klic in prahu ter hrana, ki tudi ni čista.

Ta obroč sestavljajo:

1. žrelnica (na meji nosne in ustne votline),
2. dve nebnici (mandeljni)
3. iste vrste tkivo je tudi na korenju jezika, na zadnji steni žrela.

Opisali smo važnost teh organov in čudno se nam mogoče zdi, da te organe često odstranjujejo. Zakaj? Če je nek organ zdrav, lahko opravi svojo funkcijo, če pa je bolan, ne samo, da je ne more, pač pa še škoduje.

Predvsem kvarijo funkcijo teh organov različna vnetja. Akutna, nenadna vnetja zdravimo tako, da predvsem preprečimo kronično (trajno, ponavljajoče se) vnetje in poskrbimo, da organ tega tkiva ohrani nepokvarjeno svoje delovanje.

S tako imenovanim kroničnim vnetjem izgubi to tkivo moč obrambe, povrhu pa se še v razbrazdani površini, kar je posledica vnetja, nabirajo kužne klice in ker jih ne more tkivo več uničiti, prehajajo v kri in povzročajo težka obolenja. Ni potrebno, da se to dogaja stalno, ampak lahko v sunkih in v različnih razdobjih. Zelo nevarna obolenja so na pr. vnetje sklepov, vnetje ledvic, obolenje živcev, oči, slepica itd.

Zato moramo mandeljne vedno

odstraniti, čim ugotovimo, da se vnetje ponavlja, ali je trajno. Gnezdo bolezni moramo uničiti takrat, ko niso še bolezni sklepov, ledvic itd. povzročile trajnih okvar, na pr. otrdeli sklepi, trajno srčno napako, pogubno vnetje ledvic. Taki ljudje so vendar nesposobni za delo, zato ne odlašajmo z operacijo in pojdemo k zdravniku, čim imamo stalne težave z žrelom ali mandeljni.

Kako bomo sami ločili nevarno vnetje žrela, mandeljnov od manj nevarnega; pri prvem nenadnem vnetju mandeljni nabreknejo, se povečajo, pordeče, pokrijejo se s čepki ali sivo-belo mreno. Če pa čepke ali mreno odrgnemo, ne krvavi. Običajno so mandeljni vneti na obeh straneh hkrati, bolečine čutimo pri požiranju, bole nas vratne žleze in bezgavke.

Pri kroničnem, torej nevarnejšem vnetju vidimo, da je površina mandeljnov od ponovnih vnetij izbrazdana, mandeljni so majhni, ali povečani in bledi. Skriti čepki se pokažejo šele, ko na mandeljne pritisnemo. Lahko pa je videti vnet mandeljni popolnoma lep in zdrav.

Včasih se nabira gnoj pri vnetju med steno žrela in med mandeljnom in nastane tako imenovani absces (to je več gnoja skupaj zaprtega v nekaki vrečki), ki težko prodre na dan. Tak bolnik ima hude bolečine pri požiranju, skoraj ne more jesti, mandelji je močno otekel, v okolici je nabrekla sluznica tudi spodnja čeljustnica je otekla. Mali jezikček je pomaknjen na zdravo stran in tudi otekel. Tak absces se predre sam ali ga prereže zdravnik in tedaj bolniku nenadoma odleže. Po takem abscesu je

potrebno odstraniti mandeljne en mesec po bolezni.

Omeniti moramo še spremembe na mandeljnih in žrelu pri težki nalezljivi bolezni davici (difteriji). Kakor pri akutnem vnetju, opazimo na mandeljnih in na jezičku gnojne čepke in bele mrene. Kjer te čepke in mrene odstranimo, krvavi. Mreno težko odstranimo.

Zapomni si, da mora vsak bolnik, ki ima težave z mandeljni, takoj k zdravniku.

Na mandeljnih in žrelu se pojavijo, dasi bolj redko, še druga nevarna obolenja, kot n. pr. tuberkuloza, lues, tuberkuloza je posledica okuženja z bacilom tuberkuloze, ki prihaja do grla z zrakom. Bolečine, ki se pri tej bolezni pojavijo, bolnikovo stanje zelo poslabšajo, ker otežkočajo požiranje, oziroma hranjenje.

Žrelnica

Otrok, ki ima povečano žrelnico, je siten, nikdar ne miruje, se slabo uči, ne raste, se ne razvija, slabo slisi, nagiblje k vnetju srednjega ušesa, duševno je zaostal, usta drži stalno odprta, ponoči težko sope, nemirno spi, se davi itd.

Žrelnica leži na zadnjem zgornjem delu žrela, ki meji na nosno duplino. Njena funkcija je enaka funkciji mandeljnov in drugega podobnega tkiva v žrelu (obramba), poleg tega pa po mnenju nekaterih avtorjev zavira rast organov. V normalnih razmerah je torej funkcija žrelnice potrebna, da uravnava rast človeka (imamo še druge take žleze); če pa je bolna in povečana, povzroča zastanek v rasti organizma.

Otroke z omenjenimi težavami bomo takoj poslali k zdravniku, ki bo odredil operacijo, in sicer odstranitev žrelnice. Po operaciji bo uspeh kmalu viden: otrok ne bo več nahoden, dobro bo slisal, zrastle bo in se zredil, sploh se bo po zunanjosti in značaju ves spremenil.

Dr. Jerina

DROBNI NASVETI

NEČEDNA KOŽA. 1. Pri nečedni koži priporočamo umivanje s spiratom za obraz in napršenje z dermatolom ali z žveplovim pudrom naravne barve.

2. Drgnjenje s toaletnim peskom ali mandeljnimi otrobi po umivanju ima vedno ugoden vpliv.

3. Obraz umivamo z vročo vodo, kateri smo dodali v prah zdrobljen toaletni boraks (približno eno žlico boraksa na dva litra vode).

4. 160 gramov rožne vode zmešamo z dvema gramoma benzojeve smole, zdrobljene v prah in zdrgnemo obraz dvakrat na dan s to tekočino. Čez nekoliko časa umijemo obraz z mlačno vodo.

5. Obraz umijemo v vodi, kateri smo dodali nekoliko glicerina, kožo nato dobro obrišemo in jo zdrgnemo z glicerinom.

O česnu in čebuli

(Nadaljevanje z 9. strani.)

drugačna. Pri česnu je glavica sestavljena iz več strokov. Slovensko ime česen prihaja od besede razčesni, razklati, torej česen je tisti, ki je razkian. Vsi ti stroki so odeti z nežnimi kožicami in tvorijo skupaj glavico.

CVET ČEBULE IN ČESNA

Razlikujemo več vrst česna in čebule po obliki, po okusu in barvi. Po svoji rastlinski sorodnosti sta česen in čebula bratranca lilije, kajti cveti česna in čebule so isti kot cveti lilij, le da ima lilija večje cvete, k. stoji posamezno, cveti naših dveh prijateljev pa so manjši in stisnjeni, v večjem številu skupaj v klobuku podobni glavici.

Dandanes se ti dve rastlini uporabljata splošno v gospodinjstvu, mogoče čebula še bolj kot česen, so pa nekateri ljudje, ki česna ne morejo. Ljubitelji česna so v Evropi narodi jugovzhoda, tisti, ki nagibajo na Sredozemsko morje. Ne marajo ga pa na severozapadu in v območju Severnega morja.

RAZOCARANI DON KIHOT

Vsi trije južneevropski polotoki diše po česnu. O starih Grkih smo že čuli. Za Španijo je najbolj poučna zgodba iz nesmrtnega dela «Don Kihota». Slavni vitez Don Kihot je iskal izvoljenko svojega srca, sladko Dulcineo. Vse misli so se mu pletle le okrog nje... nekoč vidi slavni vitez, da mu na samotni poti jezdi nasproti nekoč. Srce mu je vztrepetalo, lotil se ga je sladak nemir, srce mu je govorilo, da se ne bliža nihče drugi, kot njegova izvoljenka... Slavni vitez širi roke in se ji bliža, toda izvoljenka smrdi po česnu, tako da je slavnega viteza kljub nepremagljivi ljubezni premagal vonj po česnu.

KASTILJSKEMU KRALJU ALFONZU NI PRIJAL VONJ PO ČESNU

Kastiljski kralj Alfonz je branil svojim dvorjanom in plemičem jesti česen. Tisti, ki so jedli česen, niso smeli priti ves mesec na dvor in so se morali izogibati slikov z drugimi plemiči, dokler ni docela izginil iz njih vonj po nežlahtni rastlini.

UMAZANI PALERMO

Okrog leta 1000 piše nek zemljepisec o mestu Palermu, da so ljudje neumni in brezbožni, da jedo surov česen in to zjutraj in zvečer. Umazani so in imajo rajši umazano vodo nego čisto. Nek zdravnik ga tolaži in pravi, da česen in predvsem čebula omamlja možgane, da človek ne more več ločiti sveže vode od umazane.

NJEGOVO VELICANSTVO BIZANTINSKI CESAR

Dolga stoletja je bil središče Balkanskega polotoka Carigrad. Tam so stoličali močni bizantinski cesarji. Nek italijanski škof, ki je bil okoli l. 1000 poslan na ta dvor, pravi o cesarju, da nosi dolge lase, njegova obleka ima dolgo vlečko in zelo široke rokave, na glavi nosi žensko pečo, je česen in čebulo in pije vino pomešano s smolo.

Da so Turki hudi česarji, to vemo. Tudi v južnih predelih jugoslovanske države je česen v čisti. Na Madžarskem in v Rusiji pa cenijo predvsem čebulo.

SPOVED NA KRASU

Pa se povrnilo še na naš Kras. Kakor pravijo naši stari, so ljudje hodili včasih zelo pridno k spovedi. Če je bil kje kak spovednik, ki je predlogo mučil grešnika, so ljudje pred spovedjo zvečili česen, da bi z neprijetnim vonjem čimprej izsilili odvoto. Toda gorje grešniku, če se je duhovni oče našedel česta!

6. Večkrat je nečedni koži vzrok nepravilna prebava. Tu koristi redno pitje čaja za čiščenje krvi.

7. Parne kopeli obraza dvakrat na teden odpro znojnice in izločijo vso ono nečistočo iz kože, ki povzroča majhna vnetja.

Pri vseh naštetih načinih moramo obraz z razpokano kožo dobro namazati, zakaj razpokana koža se rada nagiba k izpuščajem vseh vrst. Mastno kožo moramo nasprotno vedno na pudrati z dermatolom ali naravno obarvanim žveplovim praškom.

Kako gojimo sobna smrečica

Sobna smrečica (arazucaria) je zaradi svoje pravilne in enakomerne rasti, zlasti pa zaradi svoje prijetne, mehkozelene barve dragocen okras naših stanovanj. Doma je v južni Ameriki in Avstraliji, kjer zraste v prirodi do 40 m visoko. Kot sobna rastlina pa ima običajno okoli 50 cm višine, ker raste sila počasi.

Pri nas navadno napačno ravnamo s to nežno rastlino. Če pa ji posvetimo malo paznje in se držimo strokovnih nasvetov, potem bo rastlina lepo uspevala in nam dolgo vrsto let krasila dom.

Sobna smrečica potrebuje za uspešno rast predvsem svetlobo in dosti vlage. Poleti ji moramo zato nuditi obilo sonca, toda ne premočnega, zlasti je ne smemo pustiti na dolgotrajni sončni pripekli. Skrbeti moramo tudi, da je zemlja v lončku stalno vlažna. Nepravilno pa jo je pustiti delj časa na prostem dežju, ker bi

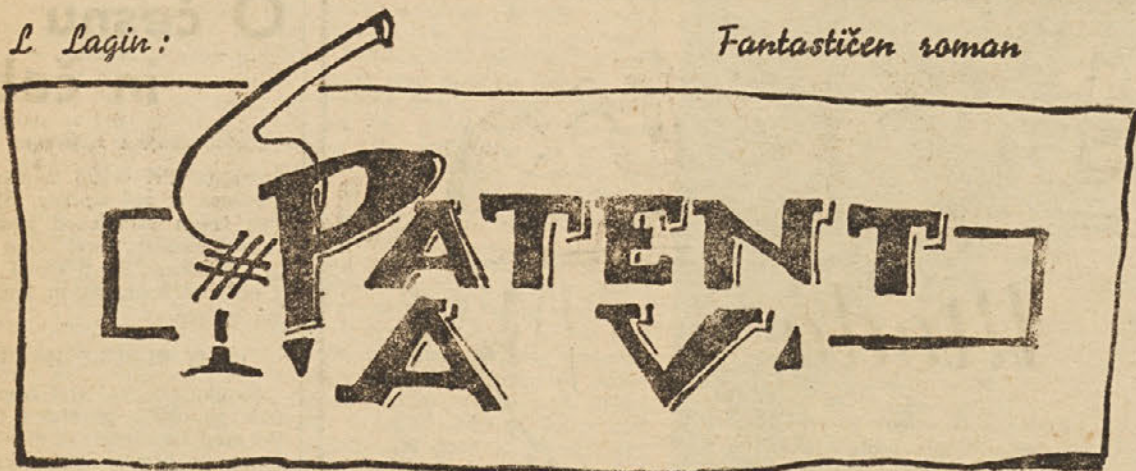
lglice kmalu porjavile in ovenele. Zelo koristno je, če postavimo sobno smrečico poleti za stalno na prosto, vendar v trajno polseno, če jo pa ohranimo v sobi, jo postavimo blizu odprtega okna, le ob opoldanski vročini jo umaknemo v notranjost sobe.

Pozimi, ko rastlina počiva, je moramo držati v nezakurjeni sobi, ki jo le od časa do časa temperiramo! Topel, suh in zadimljen zrak onemogoča počitek rastline.

Za sobno smrečico ni potreben prevelik lonček, glavno je le, da je zemlja rahla in ne pretežka. Toda ko prične sobna smrečica na pomlad razvijati nove poganjke, jo moramo presaditi in koristno je, če jo nato malo zalivamo z razredčeno gnojnico ali jo z umetnimi gnojili malce pognojimo. Paziti je pri tem, da pri presajanju rastline ne vsadimo preglbokito in da jo nato nekaj časa obilneje zalivamo in hranimo na topljšem prostoru kot običajno.

L. Lagin:

Fantastičen roman

Zdravnik Stifen Popf je iznašel zdravilo, s katerim se mu je posrečilo spremeniti dva pritlikavca v navadna človeka. Eden od njiju, Avrelij Padrele je hotel odkupiti patent, Popf pa je ponudbo odklonil. Zastopnik tvrde »Zavora« Sindirak Cfardeja je porudil Popfu velike vsote, če bi hotel s svojim zdravilom pospeševati rast otrok. Popfu se je zdelo zločinsko vzgajati ljudi z razumom triletnih otrok in je Cfardeja vrgel skozi vrata. Ta je podkupil patra Franciska, da je v pridigi prepričeval ljudi, da je Popf v zvezi s satanom. Tudi časopisje je začelo goniti proti Popfu. Ta pa je kljub vsemu nabil po mestu lepake, da prične z vbrižgavanjem svojega zdravila. Edini zaveznik mu je bil Anejro, organizator stavke in komunist.

Ko je 19 letni tepček Manhema Beroime, sin mesarja, hotel strgati lepak, je Popf skočil k njemu in ga prijel za grlo.

* Če bi se bil Anejro zamudil samo za nekaj trenutkov, bi se Manhemu Beroimeju zelo slabo godilo. Popf ga je pritisnil k stolpcu, da je otrpnil od strahu. Jezik mu je odrevenel in samo mukal je. Po bledorožnatih licih so mu polzele solze. Konec je bilo njegove predrznosti in domišljavosti.

— Ne mažite si rok, doktor, — je mirno izpregovoril Anejro. — Kar je zaslužil, mu ne uide.

Popf je poslušno izpustil Manhema Beroimeja in ta je šinil v množico ko podgana.

— Zelo sem vam hvaležen, gospod Anejro, — je utrujeno izpregovoril Popf. — Rešili ste me zločina umora.

— Za tega postopača zadostuje popolnoma, če poveste očetu kaj je naredil. Gospod Frigij je dovolj brezsrčne naravi, — se je nasmehnil Anejro. — To vem po sebi.

Popf ni imel več moči, da bi kazal ravnodušnost. Z ugaslimi očmi je gledal na ljudi, ki so mu zagradili kot. Ko so se razmaknili, ga je Anejro spremil do doma.

Torej do jutri, doktor? — ga je vprašal pri slovesu Anejro, pridvignil klobuk, in sta se razšla.

Doma je Popfa sprejela vdova Gargo. Prestrašeno je sklenila roke:

— Doktor, kakšni pa ste! Ste bolni? Popf ji je stisnil roko:

— Nič ni, draga gospa Gargo, prav nič. Samo utrujen sem nekoliko... Legel bom... Nikar se ne vznemirjajte, legel bom...

Legel je na divan, a dolgo ni zaspal.

Ob šestih zvečer ga je dobra vdova zbudila. Popf je nekaj pojedel, gospa Gargo je šla domov in on je zopet legel. Zdaj pa v spalnici, ne v kabinetu. Moral je pretehtati vse, kar se je danes zgodilo, in presoditi, kaj bi bilo ukreniti dalje.

DEVETO POGLAVJE

Ob osmih se je ulila ploha. Ulice so se izpraznile. Gosti oblaki so viseli nad mestom in izpremenili večer v neprodirno noč.

Ob desetih se je neki Buko Sus, slaboten možiček z redkimi lasmi, izpod petdeset let star, spotaknil v neki bakbuški ulici ob nekega mladeniča, ležečega v luži krvi. Takoj je spoznal v njem Manhema Beroimeja, mlajšega sina mestnega mesarja. Mladenič je bil v nezavesti. Buko Sus je klical na pomoč. Prihiteli so ljudje, prenesli ranjenca k doktorju Lojzu, ki je na srečo stanoval tu v bližini. Zdravniški pregled je ugotovil, da je imel Manhema tri rane z nožem, ki mu jih je nekdo prizadejal pred nekaj minutami.

V zmedu, ki je nastala, se ni nihče spomnil, da bi to sporočil na policijo. Ranjenčevega očeta pa so takoj obvestili. Kmalu nato je prihitela v hišo doktorja Lojza vsa Beroimejeva družina na čelu s poglavarjem, gospodom Frigijem.

Sindirak Cfardeja, ki je nameraval odpotovati iz Bakbuka z nočnim vlakom, a je zvedel o nesreči, ki je zadela Beroimejevo družino, je prišel v hišo doktorja Lojza, da bi osebno izrekel sožalje svojim novim znancom. Stisnil je roko gospodu Frigiju in izrekel nekaj tolažilnih besed njegovi ženi.

— Vse se bo dobro izteklo, draga gospa Beroime, — je rekel. — Bodite uverjeni, da se bo vse dobro izteklo. Ni treba, da se razburjate: življenje vašega sina ni v nevarnosti.

Doktor Lojz mi je zatrdil, da bo vaš sin v dveh tednih popolnoma zdrav...

Koničasta ušesa gospoda Cfardeja so bila od razburjenja živordeča, lica pa, nasprotno, so pobledela; ko je pa podajal nesrečni ženski vodo, so se mu roke tresle.

Prisilil jo je, da je izpila ves kozarec. Ko mu je pa vrnila prazen kozarec, so jo znova obile solze:

— Moj bog, moj bog, kako strašno je postalo življenje na svetu! Tako dobrodušen, vesel, uslužen otrok! Kdo neki je kuhal jezo nanj?

— Nihče, gospa Beroime! — je goreče vzkliknil Buko Sus. — Glavo bi zastavil, da nihče! Čudovit dečko, gospa Beroime! Tak veseljak! Danes na trgu bi bili skoraj popokali od smeha... Gledamo: s svinčnikom dela: čirk, čirk — a že ni več oglasa, marveč humoristična povest. »Moj bog, — sem pomislil, kakšen talent je v tem otroku!« Tedajci pa ga je doktor Popf začel daviti... Stop, stop! — si je zdajci ukazal Buko Sus in njegov hlapčevski šilasti, nagubani obrazek brez obrvi se je nenadoma zresnil in bil celo slovesen. — Gospoda! — glas se mu je tresel. — Gospoda, spomnil sem se, zares, spomnil sem se! Je človek, ki kuha jezo na uboge! Manhema! Prav danes o belem dnevu ga je na trgu davil doktor Popf... K njemu je stopil in...

Doslej ni nihče pomislil na doktorja Popfa. Zdaj pa so se navzoči spomnili vseh podrobnosti tega, kar se je podnevi zgodilo na trgu. Med dogodki zadnje ure so se zlasti spominjali Anejrovega zlovesčega stavka: »Ne mažite si rok, doktor! Kar je zaslužil, mu ne uide.«

— Naj ta prekleti doktor ne misli, da se mu to ne bo še otepal! — je zarjul Frigij Beroime in tako odločno vstal z naslanjača, da so vsi razumeli: čas pogovorov in vzdihovanja je minil, prišel je čas dejanja, — in so tudi vstali z naslanjačev.

— Da, gospoda, to je zares satanov sluga! — je ogorčeno zaključil Sindirak Cfardeja.

Neutrudni Buko Sus pa je naglo zapel svoj suknič z vsemi gumbi in vzkliknil:

— Tega bandita poščemo v lastnem brlogu!

Gospod Cfardeja mu je svarilno pomignil in pokazal na gospo Beroimejevo, in Buko Sus je šepetaje končal stavek:

— Za lase ga privlečemo na policijo!

Ropot avtomobilov, ki so pridrveli k hiši doktorja Popfa, ga je zbudil. Dvignil je glavo z blazine in prisluhnil. V žalostnem šumenju plohe je razločil loputanje avtomobilskih vrat in pritajeno govorjenje. Potem je nekdo potrkal na vežna vrata.

Popf je pogledal skozi okno. Videl je štiri avtomobile, ki so stali drug za drugim pri vhodu v hišo. Kakih petnajst ljudi, ki so prispeli s temi avtomobili, se je gnetlo pri hišnih vratih. Med njimi so bile čudne in kaj nenavadne prikazni brez glav. Namesto glav so jim štrleli v zrak nekakšni stožčasti štori.

Trkanje je prenehalo. Popf si je skušal dopovedati, da so to sanje, ne pa resnica.

Tedaj se je trkanje ponovilo. Zdaj pa je bilo že bolj vsiljivo.

— Kdo je? — je vprašal Popf in odprl okno.

— Odprite! — je odgovoril spodaj neznan glas.

— Kdo pa ste? — je vprašal Popf.

— Odprite! — je ponovil spodaj isti glas. — Sicer bomo vlomili vrata.

— Kdo ste? — je znova vprašal Popf in čutil, da ga obhaja zoprni drget. — Zakaj ne poveste, kdo ste?

Namesto odgovora je zaslísal tresk vrat, v kateri se je uprlo več oseb.

Tedaj je stekel k telefonu in dvignil slušalo:

— Policija? Govori doktor Popf... V mojo hišo so pravkar vlomili neki ljudje...

— Kakšni ljudje, doktor?

— Neki ljudje... Z nekimi čudnimi glavami...

— Ah, s čudnimi glavami?! Tepec, ali si nisi znal izmisliti nič boljšega? Prekleti paglavec, ti že pokažem, kaj se pravi norčevati se s policijo! Šestič v tem večeru to idiotsko norčevanje!

— Moj bog! V resnici govori doktor Popf!

Toda dežurni nadzornik je bil razkačen. Petkrat so ga že poklicali v tem dežurstvu z izmišljenimi neumnostmi. To je bila sploh priljubljena zabava mestne mladine. Zato ni hotel poslušati Popfa. Popf je odložil slušalo in skočil k omari. Hotel je zabarikadirati vhod v sobo, a ni utegnil. Vrata so zahreščala, zdrobljene šipe so zažvenketale in v spalnico je vdrlo kakih petnajst še kar dostojno oblečenih moških. Na glavah so imeli poveznjene vreče iz jute, v katerih so bile v naglici izrezane luknjice za oči.

— Kaj hočete? Kdo ste? — je kriknil Popf in se umaknil k oknu. — Kako si drznete vlomiti v tujo hišo?

— Takoj ti vse razložimo, golobček... — je prijazno odgovoril zelo velik moški v lakastih čevljih in udaril Popfa v spodnjo čeljust...

Popf se je zrušil nezavesten na tla...

Sodeč po tem, kar se je nato zgodilo, je bil napadalni načrt precej skrbno pripravljen.

Štiri osebe so takoj vdrle v laboratorij in v nekaj minutah so zdrobile na kose vse steklenice in ampule z »Berenikinim lekom.« Dragocena tekočina se je v gostih curkih razlila po tleh.

Dva moška sta stekla skozi zadnji vhod na dvorišče in s tako naglico in spretnostjo poklala v hlevu nenavadne doktorjeve gojence, da bi bilo to v čast kateremu koli izurjenemu mesarju!

Trije drugi so zvezali Popfa, ki se ni osvestil, nesli dol in vrgli v avtomobil.

Udeležnik napada, ki se je držal bolj ob strani kakor ostali, je izkoristil zmedo v hiši, da je vtaknil v žepe svojega plašča nekaj steklenic leka. Nato je stopil v Popfov kabinet in začel brskati po papirjih. Ni mu bilo treba dolgo iskati. Skoraj hkrati je našel pet debelih map, jih skrbno zvezal z vrstico in skril pod plaščem.

Ko se je prepričal, da ni v kabinetu nič takega več, kar bi ga utegnilo zanimati, je olajšano vzdihnil, šel dol, sedel v avtomobil in se odpeljal v hotel, kjer se je zamudil samo toliko časa, da je vzel kovček, nato je odhitel na kolodvor.

Tako se je Sindirak Cfardeja ob dvanajstih ponoči odpeljal iz Bakbuka v Mesto Velikih Zab, kjer je bil stalno zaposlen. Ni mu bilo docela prijetno pri duši. Prvič v dolgoletni službi pri »Zavori« je izvršil dejanja, ki so bila v navzkrižju s kazenskim zakonom. Sicer je vedel, da se bo vse dobro končalo. Prvič zato, ker je delal po navodilu samega gospoda Prokrusta, ki je rekel: »Zmagovalcem ne sodijo.« V bistvu je samo izpolnil ukaz osebe, ki je bila podrejena samo enemu človeku v vsej Aržanteji in to gospodu Padreleju.

Ko je vlak odhajal s postaje, je Sindirak Cfardeja zagledal skozi okno vagona odsev požara: gorela je hiša, v kateri je še pred pol ure stanoval doktor Popf. Doktor pa je bil na policiji, kamor so ga privedli sorodniki in prijatelji Manhema Beroimeja. Dežurni nadzornik, tisti, ki so se z njim »norčevali« po telefonu, je izvršil prvo zaslišanje. Doktor Stifen Popf, dva in trideset let star, oženjen, po poklicu zdravnik, je obdolžen poskušenege umora mlajšega sina mestnega mesarja Frigija Beroimeja — Manhema, devetnajst let starega, po poklicu študenta. Kot sokrivec in kršilec kazenskega zakona je poznan neki Sanha Anejro, pet in trideset let star, po poklicu avtomehaničar, večkrat kaznovan zaradi udejstvovanja proti oblastem in skupnosti.

Po pričevanju poškodovančevega očeta, gospoda Frigija Beroimeja in pričevanju še drugih oseb se je doktor Popf zabarikadiriral v svojem stanovanju. Ker je pričakoval aretacije, je skušal zažgati neke dokumente in s tem povzročiti požar.

Policijski avto se je odpeljal po Popfovega sokrivca Sanha Anejra. Dvignili so ga s postelje in aretirali.

NACE ZEMLJAK

Pravkar je odložila na njegov rob velik kamen, se sklonila in pogledala v smer dvojice. Stresla se je po vsem telesu in za hip izgubila svojo rožno barvo. »Ta je!« je šepnil fligar grofu, ki je divje spodbodel konja in ga pognal proti njej.

»Hej, zalo dekle! Pogledaj me, da ti vidim v oči!«

Razjahal je konja, skočil k njej in jo vstipnil v lice. Fanika ga je sunila v stran.

»Kaj hočete?« ga je vprašala odločno.

»Ha, ha, tako uporniška. Ne veš, kdo je pred teboj?«

Hotel jo je objeti, a ga je sunila s tako silo, da se je opotekel.

Kot zbesnel je spet skočil proti njej, a se je zaletel v Naceta, ki ga je tako bliskovito pognalo tja, da se ni tega niti zavedal.

»Kaj bi rad, a?« je zatulil v plemiča.

»Kdo si ti, lopov, in kako se vedeš do svoje gospode?« je zmedeno jecljal osupli graščak.

»In vi do moje Fanike?« je zarjul Nace.

»Si pozabil na čigavi zemlji si?«

»Na čigavi? — Na svoji!« se je udaril Nace po prsih.

»Lopov!«

V Nacetu je zavrelo, vendar se je premagal.

»Kdor mirno vrta zemljo, ki je ne mara niti Devin niti Rihemberk, ni lopov.«

»Na vislice pojdeš, ker kradeš in žališ svojega gospoda!«

Nace se ni mogel več brzditi. »Kakšen gospod?! Revše, ki ne veš, kaj bi počenjal in kradeš čas poštenim dekletom. Sit si do brota, ki ti jih pripravljajo tvoji podložniki, zato ne veš, kaj je poštenje, pravica, resnica... Našega podložništva bo enkrat konec!«

»Jutri pripelji dekle v grad!«

Grof se ni izgovoril vseh besed, ko je že stal Nace ob njem. Njegove oči so vsipale v grofa nepopisno grozo.

»Kaaaaj?« je zatulil.

Grof se je stresel, se hitro umaknil, po Nacetu pa je padla fligerjeva bikovka. Da bi se to ne bilo zgodilo! Nace se je bliskovito obrnil, ujel fligarja za pas in ga vrtel okrog sebe kakor metlo. Ko ga je izpustil, je odletel daleč stran in obležal.

Nace ga je gledal prekrižanih rok na hrbtu. »No, fligarček! Zdaj boš menda kihl malo drugače.«

Grof, ki je videl vso igro, je naglo zahajal konja in urno odjahal, ne meneč se za fligarja, ki se je medtem dvignil, se previdno otipal in poiskal svojega konja.

»To boš drago plačal... Ne uideš natezalu,« je zapretil Nacetu, ko je odjahal.

»Kurja čreva boš nategnil, revše fligarsko,« je zakričal Nace za njim.

»Živijo Nace!« so vzklikali vaščani, ki so takoj izvedeli, kaj se je bilo zgodilo, in prihiteli k njemu. »Dobro si jih namazal. Posebno muziko si zaigral s fligarjem. Za vedno si bo zapomnil, kaj pomeni ples z Nacetom. Kot raztrgano omelo jo je pobrisal skozi vas...«

»Jaz pa vam rečem, da ste strahopetci. Seveda vam je prav, če se Nace bije za vašo čast in dobro ime, dočim se vi skrivate. Za modrovanje in besedičenje pa ste dobri. A največja beseda je lažja od ušje smeti. Do groba in še preko njega nas bodo tlačile krivice, če ne prestopimo k dejanjem... če ne mahnejo po onih, ki nas ponižujejo, žalijo in tlačijo. V moji pušči odkakujejo iskro samo izpod udarcev. In bo tam rastle in rodilo. A komu delam? Naša zemlja ima dva gospodarja: gospoda, ki ukazuje, in siromaka, ki mu bodo moje roke vdahnile življenje...«

»Naša je zemlja, tvoja pušča,« so kričali in dvigali težke roke.

»Naša je v trpljenju, v veselju ne!«

Nace je zadel v živo in ni bilo iz množice glasu. Njegove sicer tako mrke oči so žarele.

»Zemlja nam ni dala krepkih rok samo za suženjsko delo, ampak tudi za kaj drugega. Zato vam rečem, da si moramo sami izvojevati staro pravdo. Samo od nas je odvisna ona samostojnost, ki so jo imeli naši predniki pred tisoč leti — takrat, ko niso še vladali po naši zemlji tuji knezi, grofje, graščaki — takrat, ko so si predniki sami volili svoje postave in sami vodili svoje posle. In dobro so se upravljali, razumno, pošteno in pravično so si uredili svoje življenje, da je bilo jela in pila dovolj za vse. Enake dolžnosti in enake pravice za vse! Zato ni bilo med njimi niti gospodov niti hlapcev... In danes? Kam bomo zdrknili, če pojde tako dalje?«

Ko je Nace umolknil, je bila med množico, ki je med tem narasla, grobna tišina. Nepremično je obstala in zamaknjeno zrla vanj z izrazom globokega razmišljanja in predanosti. Nace je imel vtis kot da bi na stali pred njim domačini, ampak povsem drugi ljudje — oni iz stoletij, pripravljeni slediti vsakemu koraku za izvojevanje svobode.

»In sedaj vas vprašam: Kdo izmed vas mi bo pomagal, ko bodo spet kmalu pridrveli in me obkolili? Skušali me bodo ujeti in spraviti v grad. Dobro veste, kako je tam in kaj me čaka. Faniko pa...«

Tedaj je stopil predenj stasit in širokopleč mladenič kakih štiriindvajsetih let in mu pomolil svojo močno desnico.

»Jaz ti bom pomagal,« je rekel z odločnim glasom.

Bil je Tone Božič, najresnejši in najuglednejši fant v vasi.

»Jaz tudi, jaz tudi,« se je slišalo iz množice.

Tudi ženske so glasno in odločno obljubile pomoč. »Le dajte jih, hudičeve bohotneže, ki živijo na našem ponižanju in sramoti! Le pograbite jih, pomagale vam bomo. Saj imamo tudi me krepke pesti.«

Ena izmed njih pa se je prerila do Naceta.

»Nacek,« je pričela s prosečim glasom, »daj mi v pest onega prokletega fligarja! Videl boš, kako mu znam prešteti rebra. Vi ne veste, kaj je ta odpadnik svoje krvi.«

Zaihtela je in si pokrila obraz z žuljavimi rokami.

»Daj mi ga, saj se bom maščevala na človeški način!«

razvozljavale postanek tega podzemnega čudesa. »Čudna, a dobro skrivalnica. Bog vedi, če je že kdaj služila takemu namenu kot je moj? In kdaj, kako? Pravijo, da so bile te kamre streha človeku pred več tisoč leti, ko ni še poznal življenja kot je naše in se je hranil in oblačil s tem, kar mu je nudila narava: jagode, sladke korenine, meso; koža ubitih živali mu je bila obleka, njih kosti orožje in orodje. Zanimiva reč ta preteklost, kakršna je pač bila. Skoda, da človek ne ve o njej kaj več. Vendar se mi zdi, da borba pračloveka z divjimi zvermi, ki so jim taki prostori prav tako služili za stanovanje, ni bila tako ostra kot je naša. Laže je bilo njim kot nam, ker divjih zveri ni bilo toliko kot je danes zveri v človeški podobi... A kot je pračlovek le z borbo obvladal svojega nasprotnika, tako se bomo tudi mi le z borbo rešili stoletnih okov... Da, borba je naša dolžnost in pravica!« je dejal tako glasno, da je odmevalo od vlažnih sten. Napravil je še nekaj korakov in zažvižgal. »Za pravdo!« se je glasil odgovor in takoj nato se mu je približal. Čokat mož srednjih let.

»No?« ga je vprašal Nace.

»Stefan me pošilja semkaj z naročilom, da takoj prideš na običajno mesto.«

»V redu,« je dejal Nace in izvlekel iz torbe steklenico črnine in mu jo pomolil. Mož je segel po njej z velikim poželenjem, jo nagnil in pil v globokih požirkih. Izpraznil jo je v dušku.

»Saj sem rekel, da nimaš tolažnika in te muči vinska trakulja.«

TA ZEMLJA POTREBUJE RESNE IN MOZATE LJUDI

»Dobro,« je dejal Nace. »Čakajte mojih povelj!«

Odšla sta s Faniko proti domu.

Pa še kakšno dušo ima Nace!« je dejal priletel mož, ko so se razhajali.

»Iz tega se znajo razviti težke stvari,« je pristavil sosed.

»Težke ali ne, a čas je, da to hlapčevstvo preneha. Prav pravi Nace, da se je treba enkrat odločno postaviti v bran. Kdor sedi na mehku, se umakne le s silo. Naše dajatve so prevelike, a vendar nam ne dajajo nobenih pravic. Nobenih, kot da bi mi bili iz enega, gosposka pa iz drugega žegna... Tudi sami vedno ponavljate, da prav ta zemlja zahteva proste ljudi. Za to pa je treba medsebojne podpore, trdne povezanosti, enotnosti, sloge.«

Taka je bila beseda očeta Toneta Božiča, ko je hkrati vzvalovilo skozi vas:

Ni grajskega več biča,

ne fligarja — hudiča.

Devinskim bo odklenkalo

in Rihemberškim odbrenkalo.

Pozno v noč je smuknil Nace v rov, ki je vodil iz »Vrtac« v dolino in hitel proti prostrani jami. Ni bila lahka pot skozi to opolzko podzemlje, in čeprav je bil Nace tukaj kot doma, vendar je moral zelo oprežno za svetilko, ki mu je le za silo pomagala, da ni izgubil ravnotežja. Misli so mu nehot

»To je zajčja kri, Nace, in če jo enkrat okusiš, ti razprši vsako zlo misel. Ej, naš teran, po kapljah bi ga moral piti!«

»Modre besede, fant moj, ki pa naj bi veljale vsem, le tebi ne. Pojdiva!«

Nace pod zemljo ni bil Nace nad zemljo. Vse njegove kretnje, telesne in duševne, so se tukaj popolnoma ločile od onih na soncu. Otroško mehkužna je bila pod temi stenami njegova beseda. Kakor filter pa sta stopila pod nebo. Je bil spet prejšnji Nace. resen, mrk, skop v besedi... »Za pravdo!« je odsekano pozdravil tovariša in hitel po kamenitem kolovozu v breg in se zgubil v grmičevje. Med široko razkročenimi hrasti v gošči je bila poševna, precej v notranjost zemlje segajoča votlina — »pejca« jim pravijo Kraševci. Semkaj je zavil Nace, se usedel na skrajni in najožji konec jame in zakuril nekaj suhljadi. Ni dolgo čakal, ko so se mu oprežno približali koraki orjaške postave, za katero se je lomila pošastna senca.

»Za pravdo!« je pozdravil velikan, dobil od Naceta isti odgovor in prisedel.

»Upehan si. Stefan. Hitel si in pot ni tako kratka. Nagni, da ti zapolje okrepečana kri po žilah!« je rekel Nace, medtem ko mu je ponudil polno steklenico. Stefan jo je takoj izpraznil in se globoko oddahnil.

»Če bi vedel grof za ta sok, bi se še bolj zaletaval v tvojo vasa.«

»Kaj mi poveš?« je silil vanj Nace, ki je preslišal Stefanovo opazko. »Ti bi menda rad slišal, kako se počutita grof in fligar. Besni. ta vsak po svoje in hočeta za vsako ceno čimprej v roke tebe in Faniko. Dobil sem že povelje, naj bom pripravljena.«

»Če bi ne bil Nace s krščansko dušo, bi bil razčetril oba. Menda ne veš, kako je bilo. — Ko mu je vse opisal, je pristavil: »Zdaj pa razsodi, če ni že dovolj tega ponižanja! Je pač tako, da se vedno bolj zave damo, da smo tudi mi ljudje in imamo tudi mi pravico v muki in odpovedi ustvarjati dobro tega sveta. Če smo sužnji brezvestni gospodi, nismo to radovoljno, ampak po sili razmer...« Nace je z besedo malo obstal in zopet nadaljeval: »In po svoji krivdi, ker ne znamo ceniti moči skupnosti. Res ima sovražnik izvežbano in oboroženo vojsko. A tudi je res, da je podložnikov kot listja in trave. Katera sila jih more obvladati, če so ti edini, složni, skupni?! Katera sila, Stefan?! ... Mi smo otroci nekdanjih svobodnih rodov. Tja se moramo spet vrniti. Zahtevamo samo to, kar smo bili nekdanj, zahtevamo samo svoje... Čas je, da se dvignemo. Glej Tolmince, Karantance, Kranjce! Povsod vre. Za kaj naj bi mi čakali? Čas je, Stefan, ti pravi!«

Cas je, to ti priznam. Ampak... Nace... ali te vsi razumejo? Bojim se, da jih je malo pripravljenih na borbo.«

»Moja vas je vsa z menoj... vsa za pošteno in pravično stvar.«

»A drugod? Ni vse odvisno samo od tvoje vasi, Plemiška kri ni samo v Devinu.«

»Vem to. A začeti je treba in videl boš, kako se bo širilo. Prepričan sem, da ni naša kri še zvođenela... V njej je speča, a vedno živa težnja po svobodi. Samo obuditi jo je treba.«

»Vse je res, kar govoriš, a ne smemo se prehnagiti. Veš, kako je z menoj. Pazi se tudi ti!«

»Ne boj se! Nisem sam... vsa vas je za menoj in še drugi, če bo treba. Oprezni moramo biti, to ti priznam, ker škoda bi bila nepotrebnih žrtv. Svoje sile moramo čuvati za poznejšo borbo, ki ne bo kratka. Sicer pa mislim, da ne bo v našem primeru posebnih težav in nevarnosti, ker imamo z nami tebe — »zvestega« grofovega čuvaja...«

Pri zadnjih besedah je Nace pomenljivo pogledal Stefana in se pritaeno nasmešnil. Stefan je pri teh besedah stisnil ustnice in zaškripal z zobmi. »Nisem in ne bom nikoli pozabil, kaj mi je grad storil. Ob vse me je pripravil in dobro veš, zakaj. Pravdo sem terjal kot to terjaš tudi ti. Veš tudi zakaj in kako opravljam to službo. Ker ne prodajam svoje časti in poštenja za judežev groš, se hočem maščevati v imenu stare pravde... za stare pravice. Tako zahteva moja vest... Ali dvomiš o moji besedi?«

»Prav zato, ker ne dvomim, pravim, da je čas, da pričnemo z obračunom s tlačitelji... Sicer mi pa povej, če ni vaš grofič poleg babjaka tudi vraževeren.«

»Ta stina je vručeverna od šiške do praznih možganov.«

»Glej torej, da mu kakor koli natveziš, da je v moji hiši neka čarovnica.«

»Zakaj to?«

»Da bo manj žrtv, več uspeha in se bo stvar hitreje razvila.«

»Kaj si že spet iztuhlal?... Si pač Nace, ki rad poveže tudi najbolj resne stvari s hudomušno igro Radoveden sem, kako se bo stvar iztekla.«

»Koliko pa jih nameravaš pripeljati?«

»Najmanj štirideseta.«

Nace se je zamislil, srepo zroč v pojemajoči ogenj.

»Hm, je dejal čez nekaj časa in se ragonetno nasmešnil. »Premalo vas bo!«

»Bodi to resnost ali šala, a sodim, da imaš v rokavu kakšno nakanu.«

Vsak dan so kinodvorane polne gledalcev, ki z zanimanjem slede odvijajočemu se filmu na platnu, malokdo pa je, ki ve, koliko truda in tehnike je potrebno, da se tak film ustvari, posebno pa, da se film sliši.

Ateljeji za snemanje filmov so na poseben način grajeni. To zahteva posebnost zvoka, ki more biti jasen in čist le, če ga ne moti ropot in šumenje. V teh ateljejih najprej opazite, da so brez oken. V stenah ni nobenega železa, ker bi železo utegnito prevajati zvok od zlu-

Francoska vlada je kupila 3 českoslovaških filmov najnov-
 jeje proizvodnje. Med njimi
 so: »Sirenja, ki je dosegla na
 lanskem filmskem festivalu v
 Benetkah svetovno nagrado za
 najboljši film v letu 1947 in
 filmi »Mrtvi med živimi«, »Mož
 je brez krila«, »Znamenje sidra«
 in »Prebrisani bakalar«. Vsi
 filmi bodo v francoskih kine-
 matografih predvajani v če-
 škem jeziku s francosko ver-
 zijo.

V Krakovu na Poljskem vzbuja posebno zanimanje pu-
blike češki film »Možje brez
krila, ki ga že mesec dni pred-
vajajo v razprodanih kinema-
tografih. Poljska kritika trdi,
da je prvi češki film v Krako-
vu, dosegel poln uspeh.

Iri Trnka, najboljši češkoslovaški režiser svetovnega slovesa za lutkovne filme pripravljaja novi, celovečerni barvni lutkovni film »Cesarjev slavček« po znani Andersenovi pravljici. Iri Trnka pripravlja stridelni večerni pravilni film, v katerem bo ruski »Ilja Muromec«, francoski pravilni princ, Korejska »Ribarjeva hčerka« in Mozartova opera »Bastien in Bastienka«.

Sovjetski film, ki ga te dni prikazujejo v Kinu ob morju, obravnava že staro filmsko snov; in sicer prikazuje borbo znanosti za reševanje človeka pred trpljenjem in bolečinami. Borbo znanstvenika, ki posveča vse svoje življenje iskanju nove poti za dobrobit človeštva.

Ceprav je bila ta snov v filmih že često obdelana, je pa način, kako so jo ruski režiserji prikazali v filmu »V imeu življenja«, zaradi svoje originalnosti, svojega humanizma in umetniškega okusa, ne samo nov uspeh sovjetske kinematografije, temveč tudi dovršena umetnina, ki jo je treba videti in doživeti. Scenarji za ta film so napisali J. Gabrilovič, A. Zarhi in J. Hejfic, zadnja dva pa sta bila obenem tudi režiserja pri tem filmu.

Junaki filma so trije mladi, talentirani zdravniki, ki s skupnim delom in trdnim prijateljstvom skušajo najti način za zdravljenje paralize. Te tri junake so izvrstno podali Viktor Hohnjakov, Oleg Zakov in Mihail Kuznecov. Omeniti je treba tudi lgro igralko Lje Panove v vlogi Lene Pogodine, kakor tudi vlogo varčarja Lukačiča, ki ga je na prav mojsrski način prikazal stari filmski znanec Cerkasov.

Tudi v Trstu smo videli že mnogo sovjetskih filmov in prav gotovo je, da je ta eden od onih, ki bo s svojimi prizori ostal nepozaben.

naj. Znotraj so stene obdane s cellotexonom, ki vsrkava zvok in aphononom, ki zvoke izollra. Poleg tega vise s stropa navzdol zavese iz blaga, ki naj preprečuje odmev človeškega glasu. Celo vrata so opremljena tako, da se prav tesno zapirajo.

Aparat za snemanje zvočnih filmov je zaprt v stekleni kabini; goni ga motor. Motor ravna stikalni operater, moč pri kateri ima pa svoj aparat pripravljen za trenutek ob stiku s strujo. Glavni vodja signalizira začetek in konec scene. Vse scene snemamo navadno s šestimi kamerami z različnimi lečami in so razpostavljene v polkrogu. Vsak operater ima svojo posebno nalogo: ta snema celo sceno, drugi objekte prav ob blizu, tretji samo obraze itd. Telefoni jih vežejo iz njihovih kabin s sceno igre, da morejo s slušalkami na ušesih slišati vsako izgovorjeno besedo. Steklo njihovih kabin je posebno zrcalno steklo, ki ne more fotografiranja.

Vročina je v ateljejih velika, zmanjšujejo jo s posebnimi napravami za zračenje. Izredno mnogo je luči na vseh straneh in po hodnikih dveh, treh nadstropij ob stenah. Nekdaj so uporabljali žarnice z ogleno nitjo in žaromete. Čer pa kljub vsem tehničnim polzkosom niso mogle goriti brez šuma in ker bi vsak najmanjši šum ugodno motil snemanje, so izgovorili nove žarnice, ki gore tiho.

Najvažnejši prostor v zvotnem ateljeju pa je prostor za preizkušanje zvoka. Tu sedi izvočni mojster med posebnimi, finimi kontrolnimi aparati, s katerimi more opazovati sceno in slišati besede ali godbe še pri skušnji. Zato more jakost zvoka točno uravnati, kar je posebno važno. Če zvotni mojster pri skušnji ugotovi, da je jakost zvoka primerna, da režiserju znak, da more začeti; takoj nato začne kamera z delom, prav tibe in neslišno

Tihota je torej ono, kar obda vsakogar, ki stopi v zvočni atelje. Nobenega prerivanja, vpitja ali nepotrebnih besedi. Zelene in rdeče signalne luči »govore« in zapovedujejo začetku, koncu in odmoru v ateljeju.

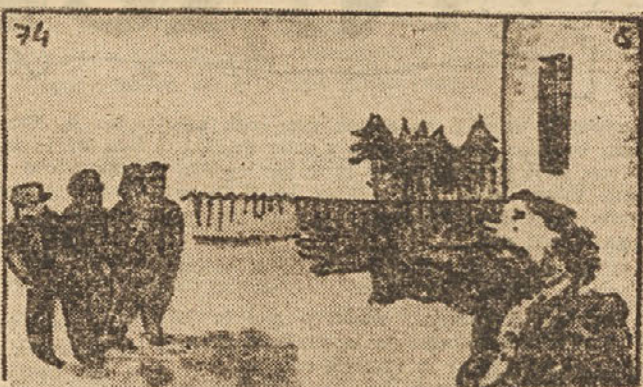
Danes delajo zvočni film na dva načina. Prvi način je postopek s svetlobno: da zvok sinhronizirajo, to je fotografirajo istočasno. Zvok se spremeni v električne valove, ki povzročajo svetlobno kolebanje. To zaznamujejo na del filmskega traku z zobčastimi krivuljami ali z različno močnimi, paralelnimi progami in mašinsko kopirajo poleg prave slike. Pri reprodukciji se izpremene svetlobni razločki v električno kolebanje, ki jih priprava ojači, tako da se pri pravilnem nameščanju zvočnikov za glasom zvok dobro čuje. Drug način je postopek z iglo: zvok gre po zvočni plošči, kakor pri vsakem posnetku za gramofonske plošče, samo da se s pomočjo natančnih kontrolnih aparatov omogoči, da se filmski in zvočni snemki natančno ujemata.

Takoj po posameznih scenah morajo ugotoviti, če je zvok dober ter slabe ali pokvarjene scene še enkrat ponovijo. Prostor za zvočne posnetke je zvezan z ateljejem z neslišnim, avtomatičnim telegrafom, ki točno informira o začetku in koncu snemanja.

Stroji za snemanje zvoka so urejeni tako, da jih morejo zvazati z vsakim izmed štirih ve-likih prostorov. To je važno, ker običajno v dveh delavnicah snemajo, v drugih dveh pa medtem pripravljajo posebno kulis-erijo za naslednje scene

TORTILSKO predmestje

Hustira B. Grom

73. Slabe volje so se tovariši proti jutru vrnili domov. Pirata, ki je ves zareč veselja stal na pragu, niso niti pogledali in so šli v sobo. Tam so našli na mizi velik ovoj z jedili. Pirat je pristopil k njim in rekel: »Lagal sem, Pilon, ko sem dejal, da nimam denarja. Zaupal vam nisem; zdaj pa menim, da mi denarja nihče ne more ukrasti, če mi ga boste hranili vi. 74. Vsi štirje so začudeno zastrmeli v Pirata. »Kar hrani svoj denar še nadalje v gozdu,« ga je zavrnil Danny. Pilon pa mu je začel sladko prigovarjati: »Morda bi pa nekaj denarja vzel, preden nam ga izročiš.« »Ne morem,« je odgovoril Pirat in začel pripovedovati.

75. »Imel sem psa, ki je nekoč zbolel. Zato sem obljubil sv. Frančišku, da mu kupim zlat svečnik, če mi ozdravi psa. In pes je ozdravel. Dvignil je roke proti nebu in pristavil: »Kmalu bom imel tisočak in tedaj bom izpolnil obljubo.« »Je morda eden od teh psov?« je vprašal Pilon. »Ne, poginil je pod kamionom.« 76. Brez upanja, da bi mogla kaj od zaklada vzeti, sta Danny in Pablo dvignila vrečo s srebrnjaki in jo postavila na Dannyjevo posteljo pod blazino. Pirat pa je jokal od sreče, da je lahko prijateljem izkazal svojo ljubezen.

VIII. poglavje. Kako so Dannyjevi prijatelji iskali mistični zaklad na predvečer sv. Andreja in kako ga je Pilon našel.

77. Nekaj časa po končani vojni se je vrnil v Monterey tudi predrzni Joe Veliki, ki je polovico svojega življenja presedel v ječi. Da bi videl svoje stare prijatelje, se je napotil v Tortiljsko predmestje. Na cesti je srečal Piona. 78. Tovarša sta se pozdravila, toda Pion je zamišljeno rekel: »Ne veš, da je danes predvečer sv. Andreja.« Veliki Joe je razumel, Na ta večer izžarevajo vsi zakopani zakladi neko posebno svetlobo in v Montereyju jih je mnogo, ker so jih tu odlagali dve stoletij v času vojn in vpadov.

♔ ♖ ♗ Š A H ♘ ♙ ♚

Igrali bodo naslednji mojstri: 1. Sajtar (Češkoslovaška), 2. Troianesen (Romunija), 3. Najkirh (Bolgarija), 4. Florian (Madžarska), 5. Djirikianu (Albanija), 6. Kostić (FLRJ), 7. Ing. Vidmar mlajši (FLRJ), 8. Rabar (FLRJ), 9. S. Vuković (FLRJ), 10. Bidev (FLRJ), 11. Tomović (FLRJ), 12. Tot (FLRJ), 13. Milić (FLRJ), 14. Božić (FLRJ), 15. Gruber (FLRJ), 16. Daja (FLRJ), 17. S. Nedeljković (FLRJ).

Ta turnir pripreja fizikulturni savez Srbije.

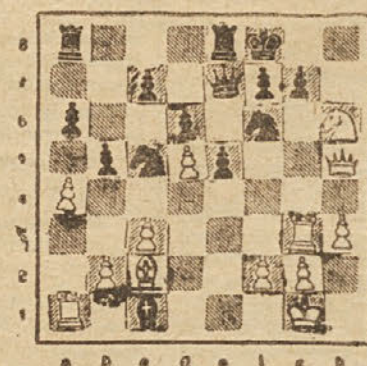
Prinašam opartijo s šampionata mladincev, ki kaže visoki nivo zmagovalčeve igre.

SPANSKA PARTIJA
Beli: Ivkov-Milenković

1) e2-e4, e7-e5. 2) Sg1-f3, Sb8-c6. 3) Lf1-b5, a7-a6. 4) Lb5-a4, Sg8-f6. 5) 0-0, Lf8-e7. Črni se je odločil za zaprti sistem obrambe, ki izhaja od velikega Cigorina. 6) Tf1-e1, b7-b5. 7) La4-b3, d7-d6. 8) c2-c3, 0-0. 9) d2-d4. Bolje je namesto tega h2-h3, da prepreči neprijetno vezavo konja na kraljevem krilu. 9) ... Lc8-g4. Prilili belega, da blokira središče, ker na 10) Lc1-e3 že sledi d6-d5! 10) d4-d5, Sc6-a5. 11) Lb3-e2, h7-h6? Tipična začetniška napaka, ki samo slabi kraljevo krilo. Dobro je bilo 11) ... Sf4-e8 s provedbo f7-f5. 12) Sb1-d2, Sf6-h7. 13) h2-h3, Lg4-d7. 14) Sd2-f1? Nekonsekventno; bel bi moral preprečiti protudar f7-f5 s 14) g2-g4! 14) ... Sa5-b7? Črni bi moral seveda igrati f7-f5, 15) Sf1-g3, Tf8-e8, 16) Sg3-

f5, Ld7×f5. 17) e4×f5, Le7-f6. Crni bi moral skušati zamenjati čim več belih figur, da se obrani napada na svojega kralja; zato je bilo umestno igrano Sh7-g5. 18) a2-a4, Dd8-c8. 19) Sf3-h2, Dc8-g7. 20) Dd1-h5. Napad pričenja in lvkov ga izvede konsekvntno do mata. 20) ..., Sb7-c5. 21) Sh2-g4, Dd7-e7. Pretilo je že 22) Lc1×h6, g7×h6. 23) Sg4×f6+Sh7×f6. 24) Dh5×h6, Sf6-h7. 25) Te1-c3 itd. 26) Te1-e3, Lf6-g5. 23) Te3-g3, Lg5×c1. 24) f5-f6! Močna 2rtev kmeta, ki spravi v napad se belega lovca. 24) ..., Sh7×f6. 25) Sg4×h6+, Kg8-f8. Na Kg8-h8 bi sledilo 26) Sh×f7+±, Kh8-g8. 27) Dh5-h8+, Kg8×f7. 28) Dh8×g7 mat.

Pozicija po 23. potezi črnega

26) Tg3×g7! Briljantna
žrtev, karame seveda črni ne
sme vzeti zaradi mata na
g8. Na Kf8×g7 bi sledilo
27) Sh6—f5+ Kg7—g8 in črni
izgubi damo s 5ahom.
26) ... Lc1×h6. 27) Dh5
×h6, Df7—d8. 28) Tg7—g6
+, Kf8—e7. 29) Tg6×f6,
Te8—h8. 30) Dh6—g5, Dd8—
f8. 31) Lc2—f5! Odreže
nemcu kralju pot. 31) ...
Df8—d8. 32) Tf8—h6+, črni
se vda. Izkov je vso pat-
tijo igral z železno konse-
kvenco in elegantno zmagal
v napadu na črna kralja.
Ing. M. Vidmar.

Ing. M. Vidmar.

ŠPORT

Škedenj in Magdalena daleč spredaj

Za Škedenj nedeljska tekma proti Rojanu ni predstavljala nikake ovire na poti k zaželenemu cilju; rezultat 6:0 to najbolje dokazuje. Magdalena je šlo bolj trdo, a šlo je vendarle in s temnim rezultatom (1:0) je odpravila Montebello. Piran, ki se je povzpela na visoko na lestevici, je izgubil na domačem terenu z Umagom (2:1), pa tudi Pristaniščniki so na tujem premagali Milje (2:0). Nepriznani so bili tudi porazi Tovarne strojev po Dreherju (2:0). Sv. Ana, ki je bila dlje časa med prvimi, je izgubila v Izoli (3:2) in je sedaj šele na sedmem mestu na lestevici. Ostale tekme so se končale tako: Costalunga: Nabrežina 6:1; Aurora: Poniziana 3:2.

Lestevica v tekmovalstvu za nogometno prvenstvo Tržaškega ozemlja nudi sedaj tako sliko.

Škedenj	14	11	3	0	38	10	25
Magdalena	14	10	4	0	34	10	24
Piran	14	8	3	3	22	9	19
Dreher	14	8	2	4	23	15	18
Tov. strojev	14	7	3	4	16	15	17
Izola	14	6	5	3	23	10	16
Sv. Ana	14	7	2	5	19	17	16
Aurora	14	6	3	5	15	18	15
Umag	14	4	5	5	13	23	13
A. Poniziana	14	5	1	8	26	28	11
Pristaniščniki	14	5	0	9	14	27	10
Costalunga	14	4	1	9	22	24	9
Rojan	14	3	3	8	10	33	9
Milje	14	3	2	9	11	29	3
Nabrežina	14	3	1	10	14	42	7
Montebello	14	2	2	10	13	27	6

Triestina si je utrdila položaj

V nedeljo je imela Triestina v gosteh Romo, ki kljub Mažaru Szegellerju v svojem napadu ni ničesar opravila; Triestina je zmagala z 2:0 in se krepko usidrala na peto mesto v lestevici, kajti nena nasledovalca Bologna je za-

ostala za njo za tri točke in je še prihodnje nedeljo ne more v nobenem primeru dohiteti. Milan je igral v Aquili na nevtralnem terenu z Napoli, ker ima igrisce slednjega zabrano, in zmagal z 2:0. Ostali rezultati: Bari: Bologna 1:1; Lazio: Alessandria 1:0; Sampdoria: Livorno 1:1; Salernitana: Juventus 0:0; Modena: Pro Patria 1:0; Fiorentina: Atalanta 2:0; Torino: Genoa 2:1; Lucchese: Vicenza 1:1.

Dinamo na Reki

Zagreški Dinamo je gostoval na Reki, kjer je odigral v soboto tekmo s Primorjem in jo z visoko zmago (9:0) odločil v svojo korist. Mnogo bolj kot Primorju se naslednjega dne ni godilo Kvarnerju, ki je tekmo izgubil z rezultatom 7:2.

Milan: Zagreb 5:0 v tenisu

V petek, soboto in nedeljo sta jugoslovanska teniška igralca Mitić in Palada gostovala v Milanu. Ker je bilo opaziti, da so italijanski igralci zadnje čase v odlični formi, nasprotno pa sta jugoslovanska igralca kazala neke znake upadanja ali vsaj utrujenosti, nismo nič kaj upali v uspeh jugoslovanskih predstavnikov in res sta Cucelli in Del Bello odločila vseh pet iger v svojo korist. Rezultati posameznih iger so bili: Cucelli: Palada 9:7, 2:6, 9:7, 3:6, 6:1; Del Bello: Mitić 6:4, 7:5, 2:6, 6:3, 6:4; Cucelli: Del Bello: Mitić-Palada 6:2, 6:3, 9:7; Del Bello: Palada 6:2, 6:3, 6:2; Cucelli: Mitić 6:3, 6:6, 6:2, 6:2.

Internazionale (Milano) je igral nedoločeno 2:2 (1:1) z moštvom Rapida (Dunaj).

NAJMLAJSI TEKMOVALEC, KI SE JE UDELEŽIL NEDELJSKEGA KROSA MED ODRASLI MI TEKMOVALCI TER PRETEKEL VSO 4 KM DOLGO PROGO

Zveza društev za telesno vzgojo je organizirala v nedeljo lepo ušel tek čez drn in strn. Tehnični rezultati:

Zenske (800 m): 1. Vrtovec Joža (Sv. Ivan) 2'23"8; 2. Potini (Rina'di) 2'23"8; 3. Petrani (Pristaniščniki) 2'28"; 4. Miškulin (Sv. Alojzij); 5. Tomažič (Rinaldi); 6. Toffano (Pristaniščniki); 7. Buroš (Pristaniščniki); 8. Gessi (Sv. Vid); 9. Černeka (Sv. Vid); 10. Kiš (Sv. Alojzij).

Moški (4000 m): 1. Tessera (ZOL-Ilva) 14'17"4; 2. Benbi (ZOL-Ilva) 14'14"3; 3. Faidutti (ZOL-Ilva) 14'19"; 4. Sedmak (Vesna); 5. Biteznič (Sv. Alojzij); 6. Urbani (Sv. Ivan); 7. Caharila (Nabrežina); 8. Abram (Nabrežina); 9. De gasperi (Sv. Vid); 10. Vetrli (Sv. Ivan).

Jugoslovanski smučarji so odpotovali v St. Moritz

Prvi del jugoslovanske smučarske reprezentance je odpotoval v St. Moritz na zimsko olimpijske igre. Pod vodstvom dr. Danila Dougana in Dušana Senčarja so odpotovali: Ciril Praček, Matevž in Slavko Lukanc, Franc Cop, Tine Mulej in Jože Bertonec; to so reprezentanti za smuk, slalom in alpsko kombinacijo. Potem so odpotovali skakalci Fran Pribošek, Janko Mežik, Janez Polda in Karel Klančnik ter drsalka Lajovic in Palmetova. Z njimi sta odpotovala tudi trener Sigurd Taraldsen in mednarodni sodnik za skoke Ante Gnidovec. V četrtak pa odpotuje še reprezentanca tekačev: Franc Smolej, Jože Knific, Lovro Zemva, Tone Razinger, Tone Pogacnik, Karel Klančnik, Matevž Kordež in Jože Langus.

Izid tekmovanja za evropsko prvenstvo žensk v umetnem drsanju

V Pragi je bilo tekmovanje za prvenstvo Evrope v umetnem drsanju za ženske. Naslov prvakinje Evrope si je ponovno osvojila Barbara Scott (Kanada) pred E. vo Pavlickovo (Avstrija). Končni plasman je bil naslednji: Prva Barbara Scott (Kanada), druga Pavlickova (Avstrija), tretja Verzanova (CSR), četrta Nekola (CSR), peta Altwegg (Anglija), šesta Lesch (CSR), sedma Kekassy (Madžarska).

Zmaga ČSR nad ZDA

Mednarodna tekma v hokeju na ledu ČSR:ZDA se je končala z zmago češkoslovanskih igralcev z rezultatom 6:5 (2:1, 2:1, 2:3). Gole za ČSR so zabali V. Zabrodsky 4 ter Drobný in Konoposek po 1, za ZDA pa Riley 2, Mather, Cunliffe in Opsahl.

Po deset najboljših slovanskih metačev

Nadajemo se objavljanim pregleda najboljših slovanskih lahko-atletov, ki smo ga bili prekinili.

Kot smo videli, prevladujejo v skokih med slovanskimi atleti tekmovalci iz Sovjetske zveze, čeprav so se tudi Čehi zelo uve javili in to celo na prvih mestih. Iz pregleda metačev krogle, kopja, diska in klavira pa vidimo, da ima v metu diska prvo mesto Jugoslovan Zerkal in prav tako je v metu klavira Jugoslovan Gubijan s sijajnim metom 56,24 m dosegel znamko, ki ga uvršča med najboljšje na svetu.

Krogla:

Lip (SZ)	16,73
Gorjajinov (SZ)	15,72
Al. Sehtel (SZ)	15,50
Knotek (CSR)	15,32
Tučević (SZ)	15,20
Kalina (CSR)	15,13
Lomovski (Poljska)	14,93
Praski (Poljska)	14,59
Geruto (Poljska)	14,52
Vitek (CSR)	14,46

Kopje:

Kizeveter (CSR)	71,66
Aleksejev (SZ)	69,68
Vujačić (FLRJ)	68,22
Valman (SZ)	64,84
Sedko (SZ)	64,83
Zilkin (SZ)	63,00
Isak (SZ)	61,97
Volkov (SZ)	60,89
Vinš (CSR)	60,78
Viskala (CSR)	60,56

Disk:

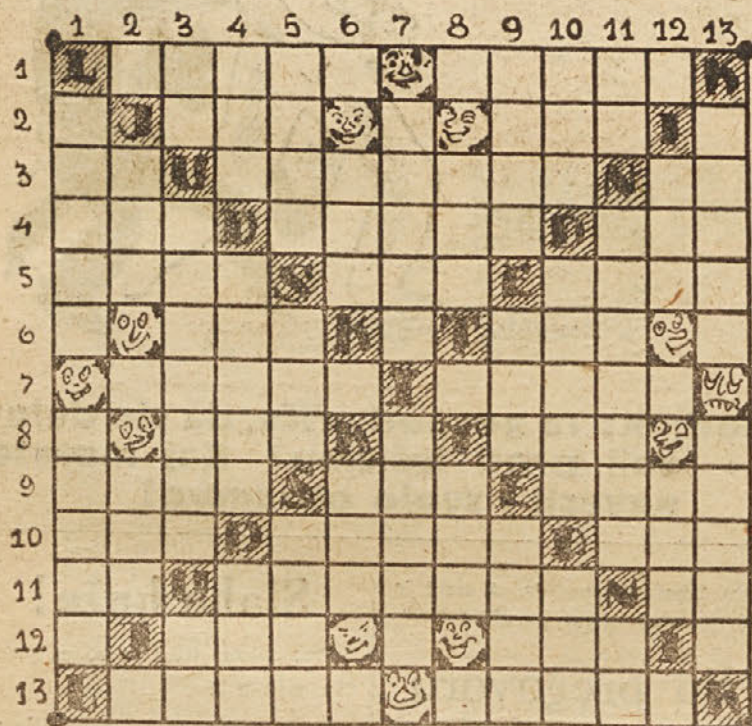
Zerkal (FLRJ)	50,10
Lip (SZ)	49,41
Isajev (SZ)	49,80
Knotek (CSR)	47,19
Kormut (CSR)	45,54
Sedlaček (CSR)	45,09
Kutjev (SZ)	45,08
Putmaker (SZ)	44,60
Lomovski (Poljska)	44,50
Mudra (CSR)	44,34

Klavir:

Gubijan (FLRJ)	56,24
Al. Sehtel (SZ)	54,91
Knotek (CSR)	54,83
Kanaki (SZ)	52,11
Kotkas (SZ)	50,52
Selga (SZ)	49,92
Kočot (Poljska)	49,16
Ar. Sehtel (SZ)	47,70
Isurin	47,24
Kozubek (Poljska)	47,00

Lešniki in orehi

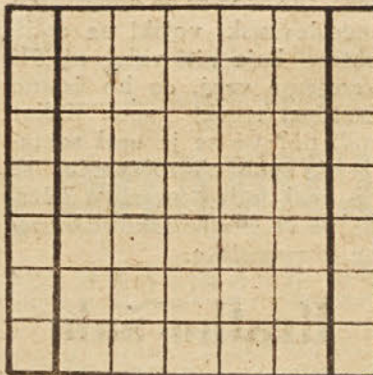
KRIŽANKA

Vodoravno: 1. otok v Sred. morju; moško ime, 2. zaimsek; ga ima govedo, 3. vzklík boječine; mesto v Jugoslaviji; pesnitev, 4. žival brez nog; duhovnik; žensko ime, 5. žensko ime; se borimo zanj; izražanje bolečine, 6. predplačilo; ime neke filmske igralke, 7. celota; žebli, 8. društvo mladih avtomobilistov; zaimsek, 9. mesto v A. besini; službena stopnja; obako bodi, 10. poljska cvetlica; obrtnik; latinski pozdrav, 11. ploskovna mera; mesto na Koroskem; sam — pa še ta ne ves, 12. dvojica; morska žival; 13. mesto v Istri.

kraj na Goriškem. Navpično: 1. hrvaški sod; planšarjev stan, 2. časovna enota (množ.); poklon, 3. dobrodelna ustanova; predor na mladinski prog; v geometriji poznano število; 4. demokratska stranka v Grčiji; vonj; nekdanji oblastnik, 5. ožek kos blaga; oče; merilo, 6. pijača; krepak, 7. dvoje moških imen, 8. zabavišče; staroslovanski raj, 9. lenuh; moško ime; tekoča voda, 10. drevo; navpična skala; kovina, 11. kraj pri Ljubljani; puščava v Južni Ameriki; zaimsek, 12. številnik; žensko ime, 13. nakaza; zagon.

Kvadrat

Vodoravno: 1. tednik; 2. pohvalni izraz; 3. vojskovodja (je oblegal Rim); 4. mesto v Rusiji; 5. trebušnik; 6. reka v Ameriki; 7. ruski admiral.

Navpično: v prvem stolpcu bereš naslov ruskega romana, v sedmem stolpcu pa pisateljevo ime.

Tri posetnice

Dr. V. Vizin

Kozina

Teodor J. Vajs

Pino D. Krevs

Kaj so ti moške?

Rešitev ugank v novoletni številki

KRIŽANKA Vodoravno: A. žarek — Dunaj — komik — Videm; B. Apolon — Radovan — Babilon — Rimini; C. masa — Amor — samogovor — šilo — Eros; D. era — prag — karat — laketi — noga — ata; D. ta — greh — bič — tuj — Nil — kad — el; E. torej — kan — slušalo — sel — Caven; F. sad — Arno — par — Rim — apel — met; G. kad — Uri — do — noj — et — sod — rep; H. pet — oda — emir — oni — Tajo — grb

Dopolnjevalka

K A — — — — —
— K A — — — — —
— — — — — K A — — — — —
— — — — — K A — — — — —
— — — — — K A — — — — —
— — — — — K A — — — — —

kraj v Bolgariji, znan po rožnem oliu
neke vrste ptici
testenine
trgovsko podjetje
ovira
obrtnik
ptica

Namesto črtic vstavi naslednječrke: A A A A A A B D D E I I I I I I I J K L L L L M M M N N N N O O O O P R R R R R S S T Z.

— rov; I. ar — Eda — rman — Raka — alt — si; J. Vsem prijateljem srečno novo leto! K. en — Sanda — red — Iva — Atika — li; L. Lim — dir — le — davnina — la — ide — sla; M. kip — kitara — nad — nikoli — Ala; N. lov — ježa — Amerika — poni — ura; O. oves — ro — omelo — ta — Ajas; P. Odra — satan — Anti; R. as — apatit — Judeja — da; S. nikotin — koledar; S. tros — Rada; T. as — na.

Navpično: 1. žamet — Pavel; 2. a. parat — Kersnik; 3. rosa — osat — mlo; 4. Ela — grad — Ems — po 5. ko — pred — odpad — voda; 6. narek — udarnik — Vrsno; 7. mah — ara Idrija; 8. rog — kri — rja — Tea — akt; 9. dar — ban — Ema — laž — opora; 10. ud — kino — mat — erar — Atos; 11. nosač — dimer — odtis; 12. Avar — spor — led — in; 13. Jama — la — alda — most; 14. notturno — vneima; 15. uš — on — minaret; 16. boljarji — idila; 17. kava — li — brin — konj; 18. obok — omet — Eva — uk; 19. Miren — tarča — Tudor; 20. il — Tisa — Jan — lipa — elan; 21. koš — lep — oko — ako — ujeta; 22. Nin — les — Ana — ona — Ada; 23. lok — log — Ottilija; 24. rogač — Dravidi — Andro; 25. vi — Adam — Bloke — usta; 26. ime — iver — tla — Ar; 27. dira — eter slak; 28. enoten — postila; 29. misal — viola.

Rebus: Naj človek pol sveta obteče najboljši kruh doma se peče.

Izid žrebanja

I. JEZ MARIJA, Postojna, Dijaški dom.

II. VELIKONJA VALENTIN, Dijaški dom, Idrija.

III. KOVACIC ANTON, St. Peter n^a Krasu, Radohova 24.

Kupon št. 51

za nagradno tekmovanje
Ljudskega tednika

Odgovorni urednik
Jože Koren

Tiskala Zadruga tiskarna v Trstu.

Draga Juca!

Zalostno novico danes bom ti, Juca, sporočila, ki vse naše bralce bode prav zelo razžalostila. Slavna Miče ino Vane, ki sem ju prav rada brala, javila sta uredništvu, da ne bosta več pisala, ker, po službeni dolžnosti, bosta se na pot podala. Rečem ti, da urednika skoro je kar kap zadela, ko nesrečna ta novica v uredništvo je prispela. zdaj na naju se obrača, da bi midve pridne bile in da ga za božjo voljo na cedilu ne pustile. Jaz sem mu že obljubila, da bom zmeraj kaj poslala, in, le glej, da tudi ti boš, večkrat mesečno pisala. Urednik naju naproša, da bi znanke povprašale, če se kakšen takšen kje je, ki bi znal pisati šale. On bi ga kar angažiral, če le mogel bi stakniti kje veselega pisarja. A težko dandanes najti je veselega človeka, ko že skoro 100 lir stane liter kravjega te mleka. Tam pri »Voce« pa imajo v tem pogledu mnogo sreče, saj ta list nam vsakodnevno polno sklado šal nameče. Če politične novice tega lista začnem brati, se razširijo mi usta, sladko se začnem smejati. Tudi pri Demokraciji so sotrudniki »Veseli« le da njeni so dovtipi, včasih že kar predebeli. Tisti Čekelin se menda tudi več ne zna smejati, ko pet let so mu za šalo prisodili Alcati. Še enkrat te, draga Juca, prosim, da se usedeš k mizi in z veseljem svojim pismom nas osrečiš v tej krizi. Izven Trsta pa naj dobro imata Vane se in Miče spomnita pa naj le včasih še se na domače griče.

Te pozdravlja
tvoja Pepa.

Ona že ve

Tona: Ona Pina, od Demokracije veš, pravi, da so Amerikanci najboljši ljudje.

Tina: Kako pa ona to ve?

Tona: Kaj ne bo vedela! Najprej je bila zaročena s fašistom, potem je hodila z nekim Nemcem, nato se je zaljubila v nekega ustaša, potem se je skoraj poročila z nekim četnikom, no, sedaj pa kaže, da jo bo Amerikaneec poročil. Veste, Pina ima prakso, ona že ve, kdo je najboljši.

Prijatelji Slovencev

ORLANDO: obsojajo me kot zločinca, jaz pa sem prinašal Slovincem le mir in pokoj...

Rešitelji Trsta naj živi!

Poročnik Van Dyeke, ki je pred meseci junško zadržal na meji dva tisoč jugoslovanskih vojakov in jim preprečil nenameravani pohod na Trst, bo dobil za svoj podvig zasluženo nagrado. General Gaither mu bo obesil na neustrašena

prsa svojo lastno hčerko. Če stitamo junaku. Želimo mu, da bi se tudi v zakonskem jarmu pokazal junaka in ne podlegel. Naj se tudi njej upre s tako silo, kot se je zoperstavil jugoslovanski vojski na meji, katere baje niti videl ni. Mi verujemo vanj, da bo častno zastopal moški spol. Kakor tudi ne? Če se je upr! sovrugu do zob oboroženemu, se bo znal tudi generalovi hčerki, pa če ima še tako nabrušene krempljčke.

AGNELETTO

Allegretto (ma non troppo)

Za lutki napravil ju je dolar, kar hočeš storiti za majhen(?) denar!

Kratke šale

Sođnik: Vi torej trdite, da vam je ta fant v tramvaju izmaknil denarnico. Kje ste jo pa imeli?

Dekle: V nedrih, gospod sođnik.

Sođnik: Pa niste čutili, ko je segel tja z roko?

Dekle: Seveda sem čutila, pa sem mislila, da ima poštene namene.

Pred sođnika so pripeljali tri lopove. Sođnik pa je škilil. Vprašal je prvega: »Kako se pišeš?« In drugi je odgovoril: »Janez Porenta«. Sođnik se je zadr! na drugega: »Saj ni

Tatvine in policija

Ko je bilo v Trstu še malo policajev, skoraj ni bilo tatvin. Ko se je policijski kader povečal, so narasle tudi tatvine. Zdaj, ko je policajev brez števila, čeprav imajo številke, so brezštevilne tudi tatvine, čeprav nimajo števil. Kako zmanjšati tatvine? Zmanjšati število policajev? Že! A še boljše bi bilo, vtakniti med policaje take ljudi, ki vedo, kaj je moje in kaj je tvoje. A dan današnji policaji tega ne vedo in kako bi vedeli, če niti tega ne vedo, čigavi so. Še manj pa seveda vedo, čigav je Trst.

Jasen dokaz

Da spada Trst k zapadu, je sedaj jasno kot beli dan. To vedo vsi, ki se razumejo na strateške baze, le

Član S. D. S.

Včasih bil sem domobranec, z Nemci sem Slovence kral, zdaj slovenskih demokratov zvest pripadnik sem postal.

Sem boril za novi red se, ki ga Hitler je učil, zdaj Marshallovo pomoč bi srčno rad dobil.

A če kaj se spreobrne, v Argentino bom šel, o terorju komunistov tam bom lepe pesmi pel.

Le v Slovenijo ne vrnem se nikoli več nazaj, ker mi tam režim ne paše. Res ne! Jaz že vem, zakaj.

neukim vzhodnjakom to nikakor neče v glavo. A sedaj bo tudi njim postalo jasno, saj je narava sama pokazala, kako je s Trstom. Nanj je namreč legla prava londonska megla in ta megla nad Trstom jasno pove, da sta London in Trst isto. Proti tako jasnemu dokazu ni oporekanja, posebno še, ko so baze tako potrebne.

Pred tržaškim sodiščem

Sodnik: Ta gospod priča, da ste delovali proti fašizmu! Kaj morete navesti v svojo obrambo?

sem tebe nič vprašal. A tretji je odvrnil »Saj nisem jaz nič rekel.«

Po pregovoru

Oče: No, Tonček, kako si končal šolsko leto.

Sinko: Tako, kot pravj star pregovor: Vse na svetu se ponavlja.

Slabo kaže!

Prva gospa: Kdaj se bo pa poročila vaša hči?

Druga gospa: Slabo kaže! Včeraj smo imeli zaroko, pa je zaročenec dejal, ti moja mala, sladka, večno moja zaročenka.

LJUDSKI TEDNIK

NAROCNINA: Cona A: mesečna 60.—, četrtletna 180.—, polletna 330.—, celoletna 600.— lir. — Cona B: 40.—, 120.—, 240.—, 400.— jugolir. — FLRJ: 24.—, 70.—, 140.—, 280.— din. — Tekoči račun za STO-ZVU na ime: »Založništvo Primorski dnevniki, Trst 11-5374. — Tekoči račun za Jugoslavijo na ime »Primorski dnevniki, uprava. Ljubljana 6-90601-19. — Cena oglasov: Za vsak mm višine v širini enega stolpca: trgovski 40.— lir, finančni in pravni 60.— lir, osmrtnice 70.— lir. — OGLASI pri Upravi od 8.30 do 12.00 in od 15.00 do 18.00 ure. — TELEFON: št. 93-607.